

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Erika EIČAITĖ

**GALIMYBĖS PLĖTOTI LIETUVOS ŽINIŲ EKONOMIKĄ
PANAUDOJANT ES STRUKTŪRINIUS FONDUS
(TYRIMAS)**

Magistro darbas

Šiauliai, 2006

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

**GALIMYBĖS PLĖTOTI LIETUVOS ŽINIŲ EKONOMIKĄ
PANAUDOJANT ES STRUKTŪRINIUS FONDUS
(TYRIMAS)**

Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba (03S)

Magistro darbo autorė Erika Eičaitė

Vadovė prof. Habil. dr. K. Kriščiūnas.....

Recenzentas prof. dr. B. Martinkus.....

SANTRAUKA

Erika Eičaitė

Galimybės plėtoti Lietuvos žinių ekonomiką panaudojant ES struktūrinius fondus.

Magistro darbas.

Magistro darbe atlikta Lietuvos ir užsienio autorių mokslinės literatūros analizė žinių ekonomikos plėtros galimybės Lietuvoje panaudojant ES struktūrinius fondus tematika. Nagrinėjamos teorinės žinių ekonomikos plėtros kryptys, kūrimosi prielaidos, ES struktūrinių fondų parama plėtoti Lietuvos žinių ekonomiką. Remiantis pateiktomis žinių ekonomikos plėtros kryptimis, formavimosi prielaidomis, apžvelgiamas parengtas Lietuvos Bendrasis Programavimo Dokumentas. Remiantis parengtu BPD bei atlikta Lietuvos ES struktūrinių fondų struktūra įvertinta galimybė plėtoti Lietuvos žinių ekonomiką panaudojant ES struktūrinius fondus.

2006 m. gegužės 4 d. autorė dalyvavo 6-ojoje studentų mokslinių darbų konferencijoje „Ekonomikos ir vadybos aktualijos“ Šiaulių universitete Socialinių mokslų fakultete ir skaitė pranešimą tema: „Galimybės plėtoti Lietuvos žinių ekonomiką panaudojant ES struktūrinius fondus“.

SUMMARY

Erika Eičaitė

The Possibility of Knowledge Economics in Lithuania by EU Structural Funds.

Master's paper.

The master's paper provides the analysis of Lithuanian and foreign scientific literature on the knowledge economics development opportunities in Lithuania while using EU structural funds. Here are analysed theoretical knowledge economics development trends, presumptions of creation, help of EU structural funds to develop Lithuanian knowledge economics. Taking into account Common Program Document of Lithuania and the structure of Lithuanian EU structural funds here was evaluated an opportunity to develop Lithuanian knowledge economics.

On May 4th, 2006 the author took part in the 6th conference for Junior Researchers “Urgent Issues of Economics and Management” organized by Šiauliai University, Faculty of Social Sciences, and read the article: “The Possibility of Knowledge Economics in Lithuania by EU Structural Funds”.

TURINYS

ĮVADAS.....	7
1. ŽINIŲ EKONOMIKOS PLĖTROS KRYPČIŲ ANALIZĖ	10
1.1. Žmogiškųjų išteklių kokybė	12
1.2. Žinių kūrimas ir panaudojimas	13
1.3. Novatoriškas verslas ir inovacijų politika	15
1.4 Informacinių technologijų (IT) panaudojimo galimybės.....	17
1.5 Stabili finansų sistema, kaip būtinoji prielaida.....	19
2. EUROPOS SAJUNGOS ŠALIŲ NARIŲ EKONOMINĖS IR SOCIALINĖS GEROVĖS SIEKIMO RAIDA.....	22
2.1 Lisabonos strategija	22
2.2 Lietuvos ir kitų ES šalių narių nacionalinių programų pagrindinės gairės makroekonomikos srityje	26
2.3 Lietuvos ir kitų ES šalių narių nacionalinių programų pagrindinės gairės mikroekonomikos srityje	27
2.4 Lietuvos ir kitų ES šalių narių nacionalinių programų pagrindinės gairės užimtumo srityje .	31
3. EUROPOS SAJUNGOS 2004-2006 M. M. STRUKTŪRINIŲ FONDŲ STRUKTŪRA.....	35
3.1 ES struktūrinių fondų lėšų investavimo tikslai ir įgyvendinimo mechanizmai.....	35
4. GALIMA PLĖTRA ŽINIŲ EKONOMIKOJE PAGAL PATVIRTINTĄ LIETUVOS BPD ANALIZĖ.....	43
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	64
LITERATŪRA	66
PRIEDAI	70
1 priedas. Pagrindiniai ES valstybių-narių <i>prioritetai</i> , įgyvendinant Lisabonos strategiją.....	71
2 priedas. Kai kurių ES šalių Lisabonos strategijos makroekonominių prioritetų įgyvendinimo priemonės	75
3 priedas. Kai kurių ES šalių narių Lisabonos strategijos mikroekonominių prioritetų įgyvendinimo priemonės	78
4 priedas. Kai kurių ES šalių Lisabonos strategijos užimtumo prioritetų įgyvendinimo priemonės	86
5 priedas. Struktūrinius fondus administruojančios Lietuvos institucijos.....	91
6 priedas. Tarpinės institucijos ir įgyvendinančiosios institucijos pagal priemones.....	92
7 priedas. Europos Sąjungos paramos skirstymo kryptys	93

LENTELĖS

1 lentelė. ES valstybių-narių prioritetai	25
2 lentelė. Investicijos į MTEP	28
3 lentelė. Pramonės konkurencinių pranašumų skatinimas	30
4 lentelė. Konkurencingesnės verslo aplinkos kūrimo planai	30
5 lentelė. Pensijų reformos ir išėjimas į pensiją	33
6 lentelė. ES struktūriniai fondai	36
7 lentelė. Regioninė ES parama šalims narėms	40

ILIUSTRACIJOS

1 pav. Žinių kūrimo ir pavertimo ekonomine verte aplinka.....	11
2 pav. Klasikinės tradicinės ekonomikos funkcionavimo schema.....	12
3 pav. Žiniomis grįstos ekonomikos funkcionavimo schema.....	12
4 pav. Žinių raiškos charakteristikų išryškavimo schema.....	14
5 pav. Bendras ES paramos finansinis paketas Lietuvai.....	37
6 pav. ES skiriama parama.....	41
7 pav. BPD rengimo organizacinė struktūra.....	43
8 pav. BPD prioritetų finansavimo šaltiniai 2004-2004 metams.....	44
9 pav. ES finansinės paramos įsisavinimo būklė pagal BPD 2004-2006 m. prioritetus.....	46
10 pav. BVP pokyčiai palyginamosiomis 2000 m. kainomis.....	47
11 pav. Infliacija Lietuvoje.....	47
12 pav. Nedarbo lygis.....	47
13 pav. ŽE indeksas įvairiose šalyse 1995 m. ir 200-2002 m.....	49
14 pav. Išlaidos skiriamos MTEP Lietuvoje.....	50
15 pav. Išlaidų mokslo tiriamajai veiklai santykis su BVP.....	50
16 pav. Lietuvoje esantys MTEP tyrėjai.....	51
17 pav. Išlaidų struktūros dinamika fundamentaliesiems, taikomiesiems tyrimams bei eksperimentinei plėtrai.....	53
18 pav. ES paramos skyrimas švietimui ir žemės ūkiui palyginimas.....	54
19 pav. Pagal nustatytą Lietuvos PBD švietimui ir mokslui parama iš SF.....	54
20 pav. Visų struktūrinių fondų dalis (%) skiriama švietimui ir infrastruktūrai vystyti.....	55
21 pav. Struktūrinių fondų dalis (%) žmogiškųjų išteklių plėtrai.....	56
22 pav. Informacinių technologijų (IT) plėtra Lietuvoje.....	56
23 pav. Informacinių technologijų sektoriaus kitimas.....	56
24 pav. ES finansinės paramos įsisavinimo būklė pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD prioritetus, pateiktų ir patvirtintų projektų, susijusių su žinių ekonomika vertinimas.....	59
25 pav. Pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD prioritetų įsipareigojimus skiriama ES parama.....	59
26 pav. Pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD prioritetų įsipareigojimus prašoma ES parama.....	60
27 pav. Pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD prioritetų įsipareigojimus atrinktiems projektams skiriama ES parama.....	61
28 pav. Pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD prioritetų įsipareigojimus pasirašytoms sutartims skiriama ES parama.....	62

IVADAS

Temos aktualumas. Žinios yra kuriamos ir kaupiamos nuo žmonijos pradžios. Šiuolaikinės vadybos teorijose akcentuojama vis didėjanti žinių raiška vystymosi procesuose. Žinių poveikis kultūriniais, socialiniais ir ekonominiais vystymosi procesams stebimas visais žmonijos gyvavimo laikotarpiais. Pirmieji bandymai investuoti į intelektinį kapitalą [3, 16] pastebimi tik XIX a., o žinių kūrimo bei panaudojimo procesai į organizacijų vadybą pradėti diegti tik XX a. pabaigoje.

Pastarųjų dešimtmečių visuomenės permainų priežastis – sparti informacijos ir komunikacijos technologijų (ICT) raida ir žinių ekonomikos atsiradimas. Informacijos technologijos neišvengiamai tampa sudėtine visuomenės infrastruktūros dalimi, persmelkiančia pagrindines gyvenimo sferas – ekonomiką, kultūrą, politiką ir t.t.

Informacinės visuomenės sąlygomis technologinė pažanga pasidaro labai dinamiška, o būtent ji ir lemia šalių konkurencines galimybes ekonominiame tarpusavio lenktyniavime, raidos perspektyvas. Ekonomika vis labiau tampa priklausoma nuo sėkmingo tų informacijos srautų apdorojimo ir sisteminimo rezultatų, tai yra – nuo žinių. Kas kiek išsunks žinių iš informacijos masyvų, tas jau rytoj galės būti tikras, jog ekonomika plėtosis, ir problemų dėl kitų šalių konkurencijos ir tos šalies piliečių gerovės kilimo nebus [22]. Šitai formuojasi vadinamoji žinių ekonomika. Šis formavimas traktuojamas, vertinamas ir vadinamas labai įvairiai mokslinėje literatūroje ir ekonomistų sluoksniuose. Nežiūrint į tai, jis atneša neišvengiamas permainas tiek globalioje, tiek šalies ir regionų ekonomikoje. Klasikinė, ištekliais grįsta, ekonomikos teorija transformavosi į naująją vystymosi teoriją, kuri aiškina evoliucinės ekonomikos radimąsi bei žinių, inovacijų ir technologijų kūrimo bei žinių panaudojimo svarbą [3]. Žinių svarbos didėjimo ypatumai visuomenės vystymosi atžvilgiu juose nėra analizuojami. Analizė reikalinga, siekiant išryškinti vadybiškai aktualias žinių savybes, kurių realizavimas per žinių raiškos charakteristikas įgalina įvertinti žinių poveikio vystymosi procesams laipsnį.

Žinių ekonomika yra XX a. pabaigos ekonomikos vystymosi dėl žinių kūrimo ir panaudojimo bei globalizacijos padarinys, kuris per rinkų plėtrą ir geografinės izoliacijos išnykimą keičia ne tik ekonominį bendradarbiavimą, bet ir visuomenių mąstyseną [15] bei vadybos principus. Todėl tai yra labai svarbus, daug ką žadantis, tačiau dar nesusigulėjęs reiškinys, reikalaujantis sistemingų tyrimų.

Siekiant užtikrinti naujų žinių kūrimą, kiekvienoje šalyje turėtų būti užtikrinama aukštos kokybės švietimo sistema, skatinanti visą gyvenimą trunkančių studijų ugdymą visuomenėje.

Nepaisant ankstesnių bandymų nagrinėti ir apibūdinti besiformuojančios vadybinės veiklos ir ekonomikos vystymosi tendencijas, tik 1996 m., tikriausiai pirmą kartą, šalių išsivystymo vertinimo

ataskaitoje žiniomis grįstos ekonomikos sąvoką moksliskai įvardino [3,10] Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (angl. OECD¹) ekspertai.

Žinių ekonomika yra įtakota globalizacijos, pasaulio ekonominių, socialinių ir politinių transformacijų [15]. O taip pat traktuojama kaip humanistinių bei ekonominių vertybių kaitos rezultatas, kuris moksliniu aspektu Lietuvoje išnagrinėtas dar nepakankamai. Žinių raiška vadybinėje ir ekonominėje veikloje – daugialypė, pasireiškianti per žmogiškųjų ir materialinių išteklių naudojimą naujų žinių kūrimui ir pritaikymui. Žinių poveikis vystymosi procesams pasiekiamas imantis konkrečių vadybinių veiksmų, kurie sąlygoja vadybines ir ekonomines transformacijas.

Europos Komisija Lisabonos konvencijoje 2000 m. kovo mėn. pažymėjo, kad Europa eina į žinių amžių ir tai turės didžiulę įtaką kultūriniam, ekonominiam ir socialiniam gyvenimui.

Žiniomis grįstos ekonomikos bei žinių užsimezgis ekonomiskai stipriose pasaulio šalyse ir daugeliu aspektu visoje Europos Sąjungoje yra jau įvykęs faktas. Lietuvai taip pat nėra jokios kitokios alternatyvos – tik skubiai imtis adekvačių veiksmų [12]. Su Europos Sąjungos struktūriniais fondais galėtų ateiti ir lemianti finansinė parama žinių ekonomikos plėtočiai šalyje. Tai nulemti gali du veiksniai. *Pirmas* – tai Lietuvos Bendrojo Programavimo Dokumento pragmatiskumas. *Antras* – tai parengtųjų projektų, atitinkančių BPD nuostatomis, racionalumas. BPD turėtų būti įtvirtinta ta nuostata, kad Europos Sąjungos [12] parama būtų imama tik perspektyvioms kryptims, priartinančioms žinių ekonomiką.

O žinių kūrimas ir pritaikymas įgalina sukurti produktyvią, žiniomis grįstą veiklą, kurios rezultate gaunama ne tik materialinė, tačiau ir nematerialinė nauda. Kaip akcentuoja žymus filosofas M. Polanyi (1983; 1994), kuris itin daug dėmesio skyrė žinių sampratos raidos bei žinių poveikio vystymosi procesams analizei, žmonija išgyvena didžiulę transformacijų (Polanyi, 1994; 1983) laikotarpį, kuomet vyksta žinių generavimo, sklaidos ir konfigūravimo procesai [3]. Pabrėžiama, kad mokslo tyrimai, kurie skatina technologijų inovacijas bei jų taikymą, yra esminis Europos žinių visuomenės tobulėjimo elementas [23].

Mokslinė problema – kaip vertinti struktūrinių fondų panaudojimą plėtojant Lietuvos žinių ekonomiką.

Tyrimo objektas – Europos Sąjungos struktūrinių fondų panaudojimo teikiamos galimybės Lietuvai.

Tyrimo dalykas – galimybės plėtoti Lietuvos žinių ekonomiką panaudojant Europos Sąjungos struktūrinius fondus.

¹OECD – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, įkurta 1961 m. Jos paskirtis – suteikti pramoninėms valstybėms galimybę aptarti pasaulio ekonomikos problemas, koordinuoti ekonominę ir socialinę politiką. Šiuo metu OECD priklauso Azijos, Šiaurės Amerikos ir Ramiojo vandenyno regiono valstybių.

Tyrimo tikslas – išnagrinėti galimybes plėtoti Lietuvos žinių ekonomiką panaudojant Europos Sąjungos fondus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti Žinių ekonomikos plėtos kryptis.
2. Išanalizuoti ES bei šalių narių politikų plėtojančių ekonominę ir socialinę gerovę raidą.
3. Išnagrinėti ES 2004 – 2006 m.m. struktūrinių fondų struktūrą.
4. Išanalizuoti Lietuvos Bendrojo Programavimo Dokumento struktūros palankumą žinių ekonomikos plėtrai.
5. Įvertinti galimą žinių ekonomikos plėtrą šalyje panaudojant ES paramą pagal patvirtintą Lietuvos BPD.

Tyrimo metodai. Analizuojant teorinius žinių ekonomikos plėtos krypčių radimosi tendencijas, prielaidas kurti žinių ekonomiką, naudoti bendramoksliniai tyrimo metodai – sisteminė ir lyginamoji mokslinės literatūros, dokumentų analizė. Pasitelkti duomenų grupavimo, duomenų, dokumentų lyginimo metodai. Darbo pagrindą sudaro naudoti literatūriniai šaltiniai, statistinė informacija, moksliniai ir publicistiniai straipsniai.

Darbo struktūra. Pirmoje dalyje remiantis Lietuvos ir užsienio mokslininkų teorijomis, apžvelgta žinių radimosi tendencijos, žinių ekonomikos plėtos kryptys bei prielaidos jai sukurti.

Antroje darbo dalyje, remiantis išnagrinėtomis žinių ekonomikos plėtos kryptimis bei prielaidomis ją kurti, apžvelgta Lisabonos strategijos įgyvendinimo prioritetai ir ES valstybių parengtą nacionalinę ekonominių reformų ir užimtumo strategijos įgyvendinimo programa vertinant pagrindines prioritetines sritis (makroekonomikos, mikroekonomikos ir užimtumo).

Trečioje dalyje apžvelgiama Europos Sąjungos (ES) struktūrinių fondų struktūra, jų panaudojimo galimybes, investicijų sritis.

Ketvirtoje dalyje remiantis žinių ekonomikos plėtos krypčių, prielaidomis kurti žinių ekonomiką teorija apžvelgiamas parengtas 2004-2006 m Bendrasis Programavimo Dokumentas, struktūros elementai, kiek juose išžiūrima galimybių plėtoti žinių ekonomiką, pateiktų ir parengtų projektų, atitinkančių BPD nuostatas priartinančias prie žinių ekonomikos. Žinių ekonomikos plėtos galimybės pagrįstos atlikta parengto Lietuvos 2004-2006 metų BPD bei ES struktūrinių fondų teikiama parama tyrimo metu gautais duomenimis.

Darbą sudaro įvadas, konceptualioji dalis, analitinė – tiriamoji dalis, išvados ir rekomendacijos, literatūros sąrašas bei priedai. Magistro darbo apimtis – 93 puslapiai, darbe yra 7 lentelės ir 28 paveikslai.

1. ŽINIŲ EKONOMIKOS PLĖTROS KRYPTIŲ ANALIZĖ

Žinių ekonomika mokslinėje literatūroje bei praktiniuose darbuose traktuojama ir vertinama skirtingai. Anot Grason, O'Dell (1998) žinios – tai vertinga informacija [5]. Sveiby (2002) manymu, žinios yra dinamiškos, asmeninės ir savo esme visiškai skiriasi nuo duomenų (pavienių, nestruktūrizuotų simbolių) ir informacijos (priemonės apibrėžtam bendravimui). Žiniomis laikoma sukaupta, išanalizuota ir perfiltruota informacija. Išaugęs susidomėjimas žinių kūrimu ir panaudojimu, skatina įmones ir organizacijas plėtoti produktyvią žiniomis grįsta veiklą, o tai veikia kaip stimulus žinių ekonomikos plėtotei, kuri atneša permainas tiek globalioje, tiek šalies ekonomikoje. Įmonės siekdamos konkurencinio pranašumo, o vyriausybės atstovai sudarydami nacionalines šalių strategijas, turėtų atsižvelgti į žinių ekonomikos keliamus iššūkius.

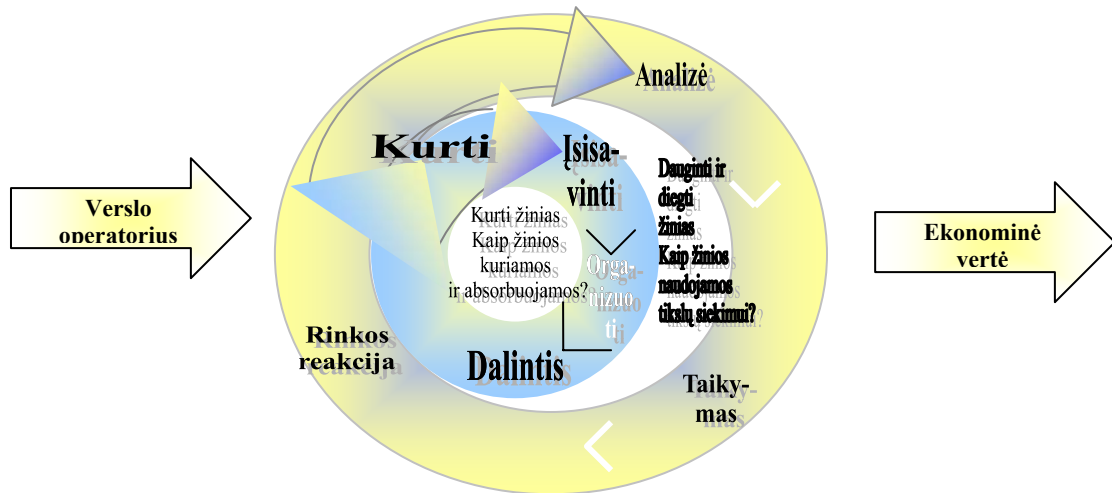
Žinių ekonomiką lemia daugelis tarpusavyje susijusių ir vienas nuo kito priklausančių veiksnių. Greta bendrųjų, bet kokios ekonomikos augimui reikšmingų veiksnių, tokių kaip makrostabilumas, palanki verslo aplinka, dinamiškai besiplėtojanti konkurencija ir kt., čia išryškėja tokių su žinių ir intelektualio kapitalo plėtra bei naudojimu ekonominei gerovei kurti veiksnių kaip informacinės visuomenės, nuolatinio mokymosi, nacionalinės inovacijų sistemos, taip pat ir socialinių inovacijų, naujų žinių generavimą ir panaudojimą skatinančių mechanizmų svarba [6].

Valstybių vadovai nutarė iki 2010 m. pasiekti, kad Europos Sąjungoje būtų sukurta konkurencingiausia ir dinamiškiausia pasaulyje žiniomis grįsta ekonomika, garantuojančia tolygų su daugiau ir geresnių darbo vietų bei glaudesne socialine, ekonomine sanglauda, o taip pat suvienodinti šalių narių ekonominį išsivystymą [6, 9, 10, 11, 24, 38, 39]. Vienas iš svarbiausių dokumentų, parengtų Lietuvoje yra Bendras Programavimo Dokumentas (BPD), kuriame numatytos prielaidos bei veiksmai, susiję ekonomikos formavimu.

Žiniomis grįsta ekonomika nėra kokia tai ekonomikos šaka [12]. Tai labiau teisinių ir ekonominių prielaidų bei vadybinių ir ekonominių mechanizmų, modernių technologijų ir žmogiškųjų išteklių suderinta sistema, atsirandanti besivystant rinkos ekonomikai ir įvairioms, ypač, informacinėms technologijoms. Sistema gana kaprizinga, nes joje negalima pasiekti ekonominio ir socialinio rezultato ignoruojant kurį nors vieną šios sistemos elementą. Tik visų jų buvimas kartu įgalina tokią šalies ar regiono ekonomikos transformaciją – link žinių ekonomikos [12]. Žiniomis ir žinojimu pagrįsta ekonomika per rinkų plėtrą ir geografinės izoliacijos išsitrynimą keičia ne tik ekonominio bendradarbiavimo, bet ir visų visuomenių mąstyseną [4].

Žinių ekonomikoje atsisukama į žmogų, jo sugebėjimus, žinias ir jų panaudojimo galimybes. Daugiausia investuojama į informaciją, IT (informacines technologijas), e. komerciją, programinę įrangą, ženklus, patentus, teises, tyrimus ir inovacijas, vartotojų poreikių tenkinimus, vartotojišką bazę, kurios pagrindą sudaro žinios. Pats žinių panaudojimas ir perkėlimas į naujus ekonomikos

procesus ir produktus darosi pagrindine naujos ekonomikos, t.y. žinių ekonomikos veikla. Grandis tarp žinių gamybos ir jų panaudojimo inovacijų procese, kurią apsprendžia ekonominės sistemos struktūra, visuomenės kultūrinės nuostatos, technologinio ir vadybinio raštingumo lygis nulemia sistemos ekonomikos konkurencingumą [22]. Šio proceso aplinka pavaizduota 1 paveiksle.

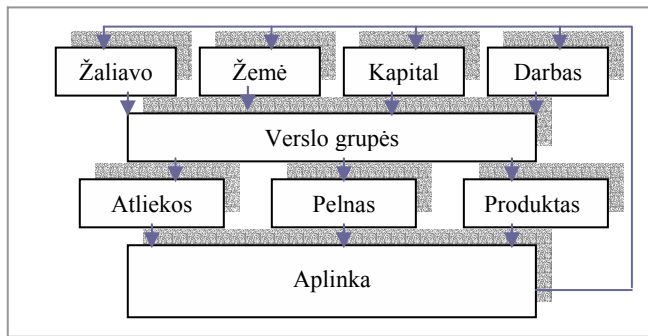
1 pav. Žinių kūrimo ir pavertimo ekonomine verte aplinka

Šaltinis: V. Snitka Mokslinių tyrimų, technologijų, inovacijų politika ir žinių ekonomikos plėtra

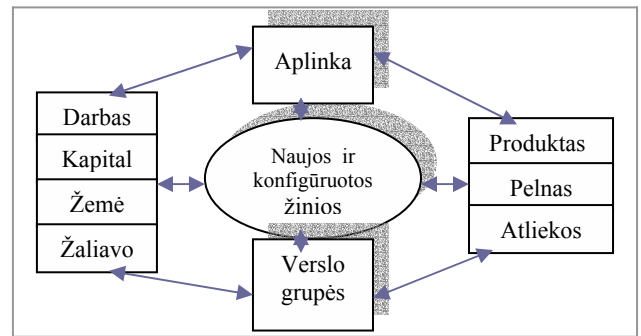
Keturi procesai, kurie yra pagrindiniai didėjant žinių reikšmei ekonomikoje [22]:

- informacinių komunikacinių technologijų plėtra, kuri sudaro sąlygas efektingiems žinių mainams ir sklaidai ir stimuliuoja naujų produktų ir procesų kūrimą;
- mokslinės ir technologinės pažangos greitis – įskaitant vis intensyvesnę mokslinių tyrimų rezultatų paiešką ir sklaidą;
- globalinė konkurencija per prekybos liberalizavimą, gerėjantį informacijos apsikeitimą ir mažėjančias transportavimo išlaidas;
- krintantys vartotojų ir verslo poreikiai dėl augančių pajamų ir naujų technologijų.

Vadovaujantis Stucki H. ir Andrew G. L. (2002) žinių poveikio vystymosi procesams analizės specifika buvo suformuotos dvi schemos, atspindinčios *tradicinės ekonomikos* (žr. 2 pav.) ir *žinių ekonomikos* (žr. 3 pav.) vystymąsi skatinančius pagrindinius veiksnius ir jų tarpusavio ryšį [3]. Klasikinės tradicinės ekonomikos atveju darbas, kapitalas, žemė ir žaliavos linijiniu principu iš aplinkos patenka į verslo grupes. Pastarosios, naudojant materialius išteklius, gamina naujus produktus, gauna veiklos pelną.

2 pav. Klasikinės tradicinės ekonomikos funkcionavimo schema

3 pav. Žiniomis grįstos ekonomikos funkcionavimo schema

Šaltinis: R. Daugėlienė Žinių raiškos vertinimo žiniomis grįstoje ekonomikoje instrumentarijaus teorinis modeliavimas

Priešingai žiniomis grįstos ekonomikos funkcionavimo atveju (žr. 3 pav.) akcentuojamas naujų ir konfigūruotų žinių vaidmuo įmonių ir organizacijų veiklai. Žinių kūrimas ir panaudojimas interpretuojamas kaip produktyvios veiklos užtikrinimo sąlyga.

1.1. Žmogiškųjų išteklių kokybė

Žmogiškieji ištekliai, anot Dahlman (2002) pasiūlytos vadybiškai aktualių žinių savybių klasifikacijos yra priskiriami žinių kūrimui [3]. Tai yra žmogiškųjų išteklių potencialas – pagrindinė naujų žinių kūrimo ir panaudojimo prielaida. Kompetencijos, žmogiškųjų išteklių kokybė ir gebėjimas veikti žinių ir informacijos visuomenėje – pagrindinė žinių ekonomikos formavimosi prielaida bet kurioje šalyje ar regione. Todėl šiuolaikinių kompetencijų kritinės masės sukūrimas šalyje yra esminis veiksnys žinių ekonomikos formavimuisi. Žmogiškųjų išteklių potencialas formuojasi per investicijas į švietimą (viešos ir privačios išlaidos individų išsilavinimui bei profesiniam ugdymui). Pasak Bassanini ir kt. (2001), kurie vertino žmogiškųjų išteklių įtaką ekonomikos augimui, teigė, jog vieni papildomi metai praleisti mokykloje ilgame laikotarpyje sąlygoja iki 6% BVP augimą. Graikijoje, Airijoje, Italijoje ir Ispanijoje per 80-90 metų laikotarpį BVP augimas dėl investavimo į žmogiškųjų išteklių plėtrą išaugo 0,5 procentinio punkto [3]. Vienas iš svarbių žmogiškojo potencialo kūrimo rodiklių - kritinės masės buvimo šalyje rodiklis – 40 proc. ir daugiau dirbančiųjų, įgijusių aukštąjį išsilavinimą, bendroje darbuotojų struktūroje. Kitas – valstybės ir privačių įmonių išlaidos švietimui. Valstybės išlaidos švietimui, išreikštos procentine BVP dalimi, rodo valstybės investicijas į ateities žinių ekonomikos potencialo vystymą. Todėl nors Lietuvos investicijų lygis į švietimą, lyginant su kitomis Europos valstybėmis, yra pakankamai aukštas (jau treji metai siekia 6 proc. nuo BVP), jis išlieka žemesnis negu inovacine plėtra

pasižyminčių nedidelių ES valstybių – Danijos, Švedijos ir Suomijos bei sėkmingiausiai iš šalių kandidačių besivystančios Estijos tarpe [27].

Viena būtinųjų žinių ekonomikos formavimosi sąlygų - lanksti ir konkurencinga darbo rinka. Žmogiškieji ištekliai ir jų kokybė šiuolaikinėje *inovacijų politikoje* traktuojami kaip vienas svarbiausių inovacinę augimą lemiančių veiksnių, kadangi daugeliu atvejų šalies žmonių žinios ir sugebėjimai apsprendžia nacionalinės inovacijų sistemos absorbcinį pajėgumą bei gebėjimą perimti, įsisavinti ir skleisti naujas technologijas bei kito pobūdžio inovacijas. Naujų žinių kūrimą taip pat lemia šalies populiacijos kvalifikacijos lygio bei išsilavinimo struktūros. Valstybės ir įmonių investicijos į darbuotojų ugdymą rodo inovacinio potencialo, atitinkančio dabartinius verslo poreikius, vystymo pastangas. Naujų technologijų sklaida ir įsisavinimas priklauso nuo žmogiškųjų išteklių kvalifikacijos ir gebėjimų [56]. Gabūs ir išsilavinę darbuotojai – svarbi kokybės, gamybos produktyvumo bei inovacinio pajėgumo prielaida. Lietuvos standartiniai išsilavinimo rodikliai yra pakankamai aukšti, tačiau ne mažiau svarbus ir nuolatinis mokymas, ypač struktūrinių bei technologinių pokyčių laikotarpiu. Lietuva, nors ir skirdama gana daug dėmesio aukštos kvalifikacijos darbo jėgos skaičiaus didinimui bei parengdama nemaža mokslo ir technologijų bei kitų sričių aukščiausios kvalifikacijos specialistų, skiria žymiai mažiau dėmesio žinių ekonomikos plėtros prerogatyvai – mokymosi visą gyvenimą koncepcijos plėtrai, ir yra viena mažiausiai investuojančių šalių į specialistų aukštos kvalifikacijos atnaujinimą – šios investicijos tesiekia 50 proc. ES 25 vidurkio, Lietuva pagal šį rodiklį yra 22 (EIS 2004) [27].

1.2. Žinių kūrimas ir panaudojimas

Žinių generavimas - žinių kūrimas ir efektyvus panaudojimas, kuris skatina valstybių ekonomikos augimą. Žinių kūrimas yra įmanomas tik bendraujant, o jų perdavimas sąlygoja kompetencijos ir gyvenimo kokybės augimą. Žinių kūrimas yra produktyvus jei yra tikslingas. Tik 19 a. pabaigoje duomenys, informacija ir žinios traktuojamos kaip atskiri elementai bei pastebimos investavimo į žinias bei intelektinį kapitalą užuomazgos.

Žinių kūrimas priklauso nuo trijų pagrindinių elementų: informacijos, teorijos ir patirties integracijos [9]. Nors ir žinios traktuojamos kaip svarbus modelio elementas, tačiau nenaudojamos, nesukuria jokios pridėtinės vertės. Produktiviai pritaikant naujas žinias praktikoje, pasiekiamas aukštesnis lygmuo – suvokimas bei išmintis. Siekdami paaiškinti žinių ekonomikos funkcionavimą, mokslininkai naudojami metafora: *tai yra tarsi monetos dėjimas į smulkių prekių automata, kuris duoda ir sodos vandens, ir dar gražina monetą* [3]. Tradicinės priemonės, tokios kaip mokesčių ar palūkanų sumažinimas, anot mokslininkų, neskatina tobulėti. Anot Stucki H. ir Adrews G.L. (2002), geriausiu atveju sumažina sodos vandens kainą. Žaliavos yra naudojamos darbo, kapitalo ir

žemės kūrimui. O žinių kūrimas ir pritaikymas įgalina sukurti produktyvią, žiniomis grįstą, veiklą, kurios rezultate gaunama ne tik materialinė, tačiau ir nemateriali nauda [3].

Siekiant kiek galima plačiau išnagrinėti žinių poveikį vystymosi procesams, teigiant, kad naujų žinių kūrimas ir panaudojimas per tam tikrus vadybinius veiksmus sąlygoja naujų ekonomikos tendencijų atsiradimą. Tai teoriškai pagrįstų žiniomis grįstos ekonomikos radimosi prielaidas.

Naujų žinių kūrimas sąlygoja inovatyvaus verslo radimąsi, kuris atitinkamai – žinių ekonomikos vystymąsis šalyje. Žinių kūrimas ir panaudojimas yra viena iš svarbiausių sąlygų vystantis žiniomis grįstai ekonomikai, daroma prielaida, kad žinių raiška vystymosi procesams galima per konkrečių vadybinių veiksmų vykdymą (žr. 4 pav.), kurie užtikrina ir sudaro sąlygas plėtotis žmogiškiesiems ištekliams kurie IKT pagalba kuria ir pritaiko naujas žinias [3].

4 pav. Žinių raiškos charakteristikų išryškinimo schema

Šaltinis: R. Daugėlienė Žinių raiškos vertinimo žiniomis grįstoje ekonomikoje instrumentarijau teorinis modeliavimas

Žinių kūrimas darosi virtualus, globalus procesas. Žinių visuma apie reiškinį ar techninį objektą yra didelės apimties informacija, generuota plačiame tinkle. Ją perprasti ir pritaikyti konkrečiam pragmatiškam uždaviniui spręsti reikia labai aukštos kvalifikacijos ir daug pastangų. Tai pasaulinėje literatūroje vadinama *žinių konfigūravimu*, tai yra sisteminiu ir pertvarkymu taip, kad jos būtų tinkamos konkrečiam praktiniam uždaviniui išspręsti.

Konfigūracijos metu žinios suskirstomos į keturis tipus:

- *know-what* – tai yra žinios apie konkrečius faktus. Šio tipo žinios dažnai yra sutapatamos su tuo, kas žinoma kaip informacija;

- *know-who* – apima informaciją apie tuos, kas žino, ką reikia ir kaip reikia daryti. Jos apima ir specifinių socialinių santykių formavimą, kurių pagalba galima susitikti su ekspertais bei efektyviai panaudoti jų žinias;
- *know-why* – šio tipo žinios sąlygoja technologijų, produktų bei pramonės procesų vystymą. Tai yra žinios, sukauptos patirties būdu;
- *know-how* – tai yra įgūdžiai, sugebėjimai atlikti veiksmus bei priimti sprendimus [3].

Šiuo atveju *know-what* ir *know-who* žinios įgyjamos iš knygų, paskaitų, naudojant duomenų bazes (kitai apibrėžtos žinios). *Know-why* ir *know-who* – žinios įgyjamos praktinės patirties metu (neapibrėžtos žinios).

1.3. Novatoriškas verslas ir inovacijų politika

Inovacijų politikos kūrimas, o taip pat produktyvaus ir kokybiško veiklos funkcionavimo užtikrinimas yra sudėtingas procesas [26]. Teigiama, kad inovacijų politika gali būti įgyvendinama tuo atveju, jeigu valstybė turi parengusi inovacijų vystymo strategiją šalies mastu. Lietuvos baltojoje knygoje (2001) akcentuojama, jog klaidingas inovacinės sistemos modelio ir mokslo, technologijų ir verslo sąveikos supratimas yra viena iš esminių daugelio šalių, tame tarpe ir Lietuvos, ekonomikos plėtros problemų [17].

Analizuojant rekomendacijas dėl inovacijų politikos funkcionavimo užtikrinimo, esminiai inovacijų politikos kūrimo žingsniai būtų tokie:

- *mokslo tyrimų pripažinimas prioritetine veiklos sritimi*. Ateities inovacijų kūrimas yra grindžiamas moksliniais tyrimais. Šios srities finansavimas sąlygotų konkurencijos augimą bei didintų mokslo kokybę;
- *panaikinti bet kokius barjerus, trukdančius universitetų, įmonių ir tyrimų laboratorijų bendradarbiavimą*. Vyriausybės veiksmai turėtų užtikrinti žinių ir darbuotojų pasikeitimus tarp mokslo ir pramonės institucijų bei pagerinti užsienio žinių šaltinių pasiekiamumą;
- *didinti vyriausybės finansavimą inovacijų kūrimo sričiai*. Finansinės priemonės turėtų būti nukreipiamos tik į ekonomiškai ir socialiai naudingas sritis. Būtinai viešųjų ir privačių institucijų įtraukimas į finansavimo procesą;
- *potencialūs finansuojami tyrimo projektai turėtų būti vertinami ir atrenkami, skiriant finansavimą tik naudingiausiems projektams*;
- *skatinti verslo ir pramonės įmones savo veikloje taikyti naujas idėjas, kurti naujus „žinių produktus“*;

- *būtina skatinti išsūkius intelektinės nuosavybės srityje.* Vyriausybė turėtų užtikrinti, kad intelektinės nuosavybės teisių tvarka užtikrins balanso išlaikymą tarp žinių sklaidos tyrimo institucijose bei jų pritaikomumo privačiame sektoriuje.

Kriterijų grupės, kurios įgalina įvertinti inovacijų kūrimo situaciją šalyje:

- **tyrimų ir vystymo (R&D) finansavimo struktūra** (išlaidų pasiskirstymas);
- **patentų struktūra** (gaunamų bei aplikuojamų patentų struktūra patentų biuruose);
- **struktūra ir vyriausybės palaikymas** (akcentuotinas rizikos kapitalo valdymas; mokslinių ir techninių straipsnių skaičius; inovatyvių įmonių skaičius; vyriausybės palaikymas)
- **tarptautinis bendradarbiavimas mokslo ir išradimų srityje** (tyrėjų, mokslininkų bendradarbiavimas)

Išvardintos vertintinos kriterijų grupės geriausiai atspindi inovacijų politikos tendencijas šalyje. Siekiant skatinti inovacinius procesus ES, 1996 m. Europos Komisija priėmė Pirmąjį Europos inovacinių veiksnių planą (The First Action Plan for Innovation in Europe). Šiame strateginiame dokumente buvo pateikta bendroji inovacinių procesų Europoje schema, didžiausią dėmesį skiriant prioritetinėms priemonėms, kurių turi imtis Europos Komisija kaip vykdomasis Europos Sąjungos organas. Jame numatytos inovacijų kultūros skatinimas, inovacijoms palankios aplinkos sukūrimas, mokslo orientavimas į inovacijas pramonėje ir paslaugų sferoje, veiksnių kryptys.

Europos Sąjungos iniciatyva yra remiami Regionų inovacijų strategijų/Regioninių inovacijų ir technologijų perdavimo strategijų (RIS/RITTS) kūrimas ir įgyvendinimas. Tai padėjo keliasdešimčiai atsiliekančių Europos regionų efektyviai pasinaudoti ES struktūriniais fondais, ypač Europos regionų plėtros fondu [17].

Kol kas pagal inovatyvumą Lietuva užima 19-tą vietą iš 25 ES valstybių narių. Dėl gerų rezultatų pagal visus švietimo ir mokslo rodiklius, išskyrus mokymąsi visą gyvenimą, Lietuvos rezultatai yra truputį geresni už ES inovacijas skatinančių veiksnių vidurkį. Jos pozicija inovacijų ir verslo srityje palyginti tvirta, Lietuva užima 16-tą vietą [27]. Tačiau Lietuvoje labai žemas verslo sektoriaus vykdomų mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros lygis, kurį iš dalies kompensuoja didelis universitetuose vykdomų mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros, kuriuos finansuoja ūkio subjektai, lygis [27].

Įmonių ir organizacijų, skatinančių ir kuriančių novatorišką veiklą, išlikimas rinkoje priklauso nuo vyriausybės vykdomos politikos. Tai sudaro arba ne sąlygas ekonominės veiklos plėtotei, išteklių perskirstymui, technologijų ir veiklos sąlygų pritaikymui prie besikeičiančių vartotojų poreikių. Pasaulio banko bei OECD duomenimis Europos Sąjungoje didžiausią įtaką novatoriškam verslo kūrimo skatinimui daro Europos Komisija bei Europos Investicijų fondas. Pastarosios

institucijos pagrindinį dėmesį skiria technologiniam kompanijų vystymuisi. Europos Komisijos programos taip pat skatina smulkaus inovatyvaus verslo plėtotę [22, 25].

Valstybė turėtų būti atsakinga už inovacijų rizikos mažinimą, kadangi be valstybės paramos mūsų šalyje inovacinės plėtra bus minimali. Praktiškai visose ES valstybėse, įgyvendinant valstybės politiką atitinkančias vyriausybines priemones, yra skatinamos inovacijos bei inovatyvaus verslo plėtra. Inovacijų stimuliavimas ES yra ilgalaikio ir kryptingo pobūdžio, be to, jis įgyvendinamas aukščiausiu vyriausybinio lygmeniu.

1.4 Informacinių technologijų (IT) panaudojimo galimybės

Informacinių technologijų (IT) panaudojimas – tai yra IT prieinamumas ir kaštai visiems individams, IT panaudojimas versle ir vyriausybėje, įgūdžių bazė, komunikacijų struktūra, skaitmeninių technologijų vystymas, telekomų struktūra ir kontrolės problemos.

Pastarųjų dešimtmečių visuomenės permainų priežastis – sparti informacijos ir komunikacijos technologijų (ICT) raida ir žinių ekonomikos atsiradimas. Informacijos technologijos neišvengiamai tampa sudėtine visuomenės infrastruktūros dalimi, persmelkiančia pagrindines gyvenimo sferas – ekonomiką, kultūrą, politiką ir t.t.

Didžiuliais tempais didėjantis žinių kiekis, globalizmo apraiškos bei naujos informacinės technologijos reikalavo naujų studijų formų, kitokio studijų turinio. Išryškėjo visą gyvenimą trunkančių studijų (o ne studijų visam gyvenimui) būtinybė. Atsirado nuotolinių studijų poreikis, kuomet ne studijuojantysis keliauja prie žinių, bet žinios prie jo. Kaip teigia J.Morkūnienė (2003), žmonija susidūrė su informacine revoliucija. Staigus informacijos ir komunikacijos technologijų tobulėjimas dažnai laikomas revoliucija, civilizacijos takoskyra, tokia pat svarbia, kaip ir abėcėlės sukūrimas ar spausdinimo mašinos išradimas [18]. Visų pirma tai yra smarkiai išsiplėtęs galimybių diapazonas. Naujos technologijos turėtų skatinti atvirus, savitarpio supratimu paremtus ryšius tarp individų ir jų grupių, t.y. skatinti pilietinės visuomenės brandą.

Tikėtina, jog naujosios informacinės technologijos yra neatskiriamos nuo žinių, o pastarosios – nuo švietimo bei žinių įgijimo. Kiekvienam visuomenės nariui svarbiausia yra gebėti prieiti prie žinių bei lavintis visą gyvenimą, nes to reikalauja globalizacijos procesai. Būtent švietimas yra neatsiejamas nuo naujosios visuomenės kūrimo bei žinių ekonomikos klestėjimo.

Informacinės technologijos taikomos ekonomikos pažangai, moksliniams tyrimams, menui ir kitoms kultūros sritims, žmonių priėjimui prie valstybinės / vyriausybines informacijos. Jokia kita Europos šalies vyriausybė nėra pateikusi tokios žinių visuomenės kūrimo programos, kurioje pagrindinis dėmesys būtų skiriamas šalies piliečiams, nacionaliniam charakteriui, kultūrai, šalies klestėjimui ir bendradarbiavimui su kitomis šalimis. Informacinės technologijos suartina masinę ir

elitinę kultūras. Informacijos vartojimas tampa kasdieniniu dalyku, nebeteikiant informacijai ypatingos reikšmės. Vienas iš svarbiausių Lietuvos prioritetų informacinių technologijų (IT) stiprinimas per žinių ekonomiką.

Informacinės ir komunikacinės technologijos (ICT) yra gyvybiškai svarbūs žinių darbuotojų įrankiai, leidžiantys pasiekti, naudotis bei apdoroti informaciją. ICT taip pat yra sudėtinė švietimo dalis, siūlanti studentams priėjimą prie informacijos [3].

Savybės:

- ICT infrastruktūra ir prieinamumas, t.y. ICT prieinamumas ir kaštai visuomenės nariams.
- Namuose bei individualiai panaudojamos ICT (visuomenės narių ICT panaudojimo laipsnis tam tikriems tikslams).
- ICT panaudojimas versle, vyriausybėje (tiria ICT skverbimąsi į verslą ir vyriausybę).
- ICT įgūdžių bazė.
- ICT pramonės galia. Ši savybė apibūdina ICT pramonę. Atsižvelgiama į biudžeto pajamas, įplaukas iš PVM, įdarbinimą, prekybą ICT prekėmis ir paslaugomis.

Išskiriamos tokios šios dimensijos spragos, kaip ribotas prieinamumas prie duomenų, susijusių su išlaidomis ICT, įskaitant programinę įrangą; duomenų, susijusių su ICT ir elektroninių paslaugų, siūlomų vyriausybinių organizacijų, panaudojimu, stoka; duomenų, susijusių su išlaidomis ICT ir panaudojimu švietimo sektoriuje, trūkumas; nepakankami duomenys apie ICT lygį; duomenų trūkumas apie kitus tinklus, išskyrus [3] Internetą.

Informacinių technologijų panaudojimo tyrimai Lietuvoje pradėti 2002 metais. Informacinių technologijų ir telekomunikacijų plėtros perspektyva Lietuvoje parengta atsižvelgiant į padėtį Lietuvoje, tendencijas, išryškėjusias pasaulio informacinių technologijų ir telekomunikacijų plėtroje, o taip pat remiantis duomenimis apie informacinių technologijų ir telekomunikacijų sektoriaus dalies bendrojo vidaus produkto (BVP) struktūroje perspektyvas 2000 – 2015 metais, gaminant aukštos pridėtinės vertės produktus bei teikiant aukštos pridėtinės vertės paslaugas [27].

Laikotarpis iki 2015 metų bus toks, kad jame:

- ypatingą reikšmę turės sprendinių priėmimo ir jų įgyvendinimo greitis, naujoviškas veikimo lankstumas, konkurencingumas, sugebėjimas kooperuoti;
- informacinių technologijų ir telekomunikacijų plėtros priemonių panaudojimas bus būtina sėkmingos konkurencijos ir kooperavimo sąlyga.

1.5 Stabili finansų sistema, kaip būtinoji prielaida

Stabili finansų sistema – stabili fiskalinė politika, nedidelė infliacija, efektyviai vykdoma pinigų ir valiutos kurso politika. Todėl vienos iš svarbiausių ekonomikos stabilumo užtikrinimo priemonių yra efektyvi valstybės valdymo politika bei efektyvi rinka su stabilia finansų sistema.

Galima sakyti, kad viena iš pagrindinių žinių kūrimo ir panaudojimo prielaidų yra *efektyvi valstybės valdymo politika bei efektyvi rinka su stabilia finansų sistema*. Stabili fiskalinė politika, nedidelė infliacija, efektyviai vykdoma pinigų ir valiutos kurso politika, traktuojama kaip tramplinas bendram šalies vystymuisi, o konkrečiau:

- kuriant konkurencingą, stabilią, inovatyvią rinką;
- didinant investavimą į žinias ir jų pritaikymo procesus;
- mažinant netikrumą verslo pasaulyje;
- vystant žiniomis grįstas pramonės šakas;
- bendram ekonomikos vystymuisi [27].

Makroekonominis stabilumas, ekonominė iniciatyva ir institucinis režimas, rinkų atvirumas, produktų, finansų ir darbo rinkos situacija bei socialiniai veiksniai *tiesiogiai neskatina* naujų žinių kūrimo ir jų taikymo. Tačiau jie užtikrina bazės žinių kūrimui ir panaudojimui sudarymą.

Pagal Pasaulio banko, OECD ir kitus sutinkamus žinių raiškos vertinimo modelius, ekonominio ir socialinio konteksto charakteristika apima daugelį ekonominių, socialinių, teisinių, politinių, aplinkos, kultūrinių bei globalių veiksnių, kurie apima tokias kriterijų grupes kaip:

- *makroekonominiai kriterijai* (atspindintys pinigų bei fiskalinės politikos tendencijas bei stabilumą, palūkanų normas bei kainas);
- *socialiniai ir kultūriniai veiksniai* (socialinis kapitalas, gyventojų amžiaus struktūra, sveikatos būklė, nusikalstamumo lygis, pajamų pasiskirstymas pagal gyventojų grupes);
- *produktų, finansinės bei darbo rinkos*;
- *atvirumas* (ekonomikos atvirumas bei tarptautinė orientacija);
- *teisinės ir kontrolės priemonės*;
- *politinės institucijos bei jų veiklos skaidrumas* [27].

Stabili makroekonominė aplinka – bendro vidaus produkto, tenkančio vienam gyventojui, augimo pagrindas. Vyriausybė, traktuojama kaip vienas iš pagrindinių tiesioginių ekonomikos investitorių, nors dažnai šių investicijų dydis yra mažesnis nei privataus sektoriaus. Tačiau šiuo atveju vyriausybės investicijų dydis apsprendžia ekonomikos stabilumo lygį. Pvz.: viešos investicijos transporto ar komunikacijų sektorių sąlygoja palankios aplinkos kūrimą novatoriškam verslui, inovacijoms bei privataus sektoriaus veiklai. Efektyvi vyriausybės vykdoma švietimo politika, o ypač investicijų šiai sričiai skatinimas, tiesiogiai sąlygoja žmogiškojo kapitalo potencialo

augimą. Bendrasis kainų (infliacijos) lygis dažniausiai skaičiuojamas bendrasis kainų lygis (vidutinis kainų lygis, nustatomas, pasitelkus kainų indeksą); infliacijos lygis (prekių ir paslaugų bendrojo kainų lygio didėjimas, pasireiškiantis piniginio vieneto perkamosios galios smukimu); defliacijos lygis (prekių ir paslaugų bendrojo kainų lygio mažėjimas, kai piniginio vieneto perkamoji galia kyla) [57].

Lietuvai įstojusi į ES dalyvauja ir Ekonominėje ir pinigų sąjungoje kaip šalis-narė su išlyga, t.y. Lietuvoje vis dar galioja nacionalinė valiuta litas. Lietuvos pilnateisė narystė Ekonominėje ir pinigų sąjungoje galima ne anksčiau kaip po dviejų metų nuo narystės ES datos [27]. Tuomet bus įvestas ir euras, kuris pakeis nacionalinę valiutą litą. Tvari fiskalinė politika ir lanksti pinigų politika užtikrins stabilią makroekonominę situaciją. Statistikos standartų bei metodologijų įdiegimas tiek fiskalinėje, tiek pinigų politikoje padės užtikrinti patikimos ir palyginamos informacijos parengimą ir sklaidimą [34].

Stabili nacionalinė valiuta ir stabili bankų sistema buvo vienas iš pagrindinių veiksnių, sąlygojusių makroekonominį stabilumą Lietuvoje, o kartu ir tinkamas sąlygas ekonomikai atsigauti. Nuosekliai įgyvendinant Bendrajame vertinime numatytas priemones bus sudarytos sąlygos vėl pasiekti tolygų ekonomikos augimą.

Taip pat svarbi žinių ekonomikos plėtros kryptis yra *ekonominė, institucinė ir kontrolės aplinka*. Tai yra makroekonominis stabilumas bei atitinkama valstybės kontrolės sistema, rinkos atvirumas, kredito ir finansinio sektoriaus stabilumas bei teisės taikymas, vyriausybės veiklos efektyvumas, korupcijos kontrolė, pasireiškimo bei žiniasklaidos laisvė [6, 29].

Tokie žodžiai kaip strategija ir programos tampa kūnu prie jų pridėjus finansavimą. Būtina biudžeto ir Europos Sąjungos lėšų naudojimą priderinti prie *žinių ekonomikos* strategijos [24]. Bet ir pati žinių ekonomikos idėja, kai prie jos pripras dauguma visuomenės, taps svarbiu veiksmu, nes nukreips žmonių galvojimą link savo gebėjimų tobulinimo ir jų naudojimo inovatyviai veiklai. Tikimės, kad tai įvyks anksčiau negu išmirs senesnioji karta, kuri, anot Keynes, nesupranta naujovių [54].

Pirmosios dalies uždavinys buvo išsiaiškinti žinių ekonomikos radimosi tendencijas. Didelis dėmesys buvo skiriamas išanalizuoti žinių ekonomikos plėtros kryptis. Žinių ekonomika – naujas XX a. pabaigos ekonomikos vystymosi padarinys, kuris susiformavo dėl dviejų priežasčių: konkurencinio pranašumo ir visuomenės gerovės siekimo.

Pagrindinės prielaidos kurti ir plėtoti žinių ekonomiką yra stabili finansų sistema bei gera vadyba šalyje, informacinių technologijų ir telekomunikacijų išvystymas, žinių generavimas ir informacijos pasiekiamumas bei išnaudojimas novatoriško verslo bei inovacijų politika, investavimas į žmogiškąjį kapitalą.

Europos Komisija Lisabonos konvencijoje 2000 m. kovo mėn. pažymėjo, kad Europa eina į žinių amžių ir tai turės didžiulę įtaką kultūriniam, ekonominiam ir socialiniam gyvenimui.

Valstybių vadovai nutarė iki 2010 m. pasiekti, kad Europos Sąjungoje būtų sukurta konkurencingiausia ir dinamiškiausia pasaulyje žiniomis grįsta ekonomika, garantuojančia tolygų su daugiau ir geresnių darbo vietų bei glaudesne socialine, ekonomine sanglauda, o taip pat suvienodinti šalių narių ekonominę išsivystymą.

Siekiant aiškiau apibrėžti konkrečius Lisabonos strategijos įgyvendinimo prioritetus, kiekviena ES valstybė parengė nacionalinę ekonominių reformų ir užimtumo strategijos įgyvendinimo programą. Sekančiame skyriuje apžvelgiama išsamios ES valstybių narių nacionalinių reformų programos, atspindinčios vertinant pagrindines prioritėtines sritis (makroekonomikos, mikroekonomikos ir užimtumo).

2. EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIŲ NARIŲ EKONOMINĖS IR SOCIALINĖS GEROVĖS SIEKIMO RAIDA

2.1 Lisabonos strategija

Prasidėjus paskutiniam XX a. dešimtmečiui, ekonomikos ir gyvenimo būdo pokyčiams visame pasaulyje, įskaitant Europą, įtakos turėjo du svarbūs reiškiniai. Vienas iš jų buvo globalizacija: didėjant viso pasaulio ekonomikų tarpusavio priklausomybei atsirado „pasaulio ekonomika“. Antrasis buvo technologinė revoliucija – interneto ir naujų informacijos ir ryšių technologijų atsiradimas.

Technologinę revoliuciją subrandino ir daugiausia naudos iš jos gavo Jungtinės Valstijos ir jų ekonomika. 1995 – 2001 m. JAV ekonomika augo vidutiniškai 3,6 proc. per metus – daug sparčiau nei Europos, kurios metinis augimo vidurkis tuo pačiu laikotarpiu buvo 2,4 proc. Europos BVP vienam gyventojui sudaro tik 65 proc. Jungtinių Valstijų BVP, vidutinis darbo našumas Europoje taip pat mažesnis nei JAV.

Dar iki 2000 m. Europos Sąjungos (ES) vadovai puikiai suprato, kad siekiant konkuruoti su JAV ir kitomis svarbiausiomis pasaulio valstybėmis, reikia nuodugniai modernizuoti ES ekonomiką. Tais pačiais metais kovo mėnesį susitikus Europos Vadovų Taryba iškelė ES naują ir labai ambicingą uždavinį: per dešimtmetį tapti „*konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje, sugebančia užtikrinti tvarią plėtrą, daugiau ir geresnių darbo vietų bei didesnę socialinę sanglaudą*“. Europos Sąjungos vadovai sutarė dėl išsamios strategijos šiam tikslui siekti. *Lisabonos strategija* [28, 29, 30] apima mokslinių tyrimų, švietimo, lavinimo, interneto ryšio ir elektroninės prekybos sritis. Joje taip pat kalbama apie Europos privalumą : jos leidžia mūsų visuomenei sąlyginai neskausmingai sutikti pokyčius. Bet tam, kad jų naudą galėtų gauti ir būsimos kartos, jos turi būti tvarios.

Lisabonos strategija – tai keletas plataus pobūdžio, bet tarpusavyje susijusių reformų. Ji buvo grindžiama idėja, kad vienos valstybės narės tampa veiksmingesnės kitoms valstybėms narėms veikiant išvien [39].

Kiekvienas Lisabonos strategijos elementas yra svarbus jos sėkmingam įgyvendinimui. Sparčiau auganti ekonomika ir didėjantis užimtumas leidžia sustiprinti socialinę sanglaudą ir aplinkos tvarumą. Savo ruožtu socialinė sanglauda (Social Cohesion) ir aplinkos tvarumas gali lemti didesnę augimą ir užimtumą [49].

Lisabonos strategija geriausiai žinoma kaip išipareigojimas paversti Europą dinamiškiausia, konkurencingiausia, žiniomis grįstą ekonomiką pasaulyje [29]. Lisabonos strategija apima beveik visas ES ekonomines, socialines ir aplinkosauginės veiklos sferas [38].

Teisingai ir suprantama Lisabonos strategija yra:

- Europos ateities formavimo būdas;
- Strategija, skirta Europos piliečių gyvenimo kokybei išlaikyti ir pagerinti;
- Reikalinga, kad būtų išnaudotos žiniomis paremtos ekonomikos naujos galimybės;
- Pripažinimas, kad užimtumo išlaikymas ir gyvenimo lygio pagerinimas reikalauja naujos varomosios jėgos;
- Strategija, kuri remiasi Europos Sąjungos praeities laimėjimais.

Lisabonos strategija neturėtų būti laikoma vienkartinio tikslu, į kurį po 2010 metų būtų galima nekreipti dėmesio net jei jis ir būtų įgyvendintas. Tai nenutrūkstantis procesas, kuriuo siekiama užtikrinti Europos, kaip našios, sukuriančios didelę pridėtinę vertę ir pasižyminčios dideliu užimtumu ekonomikos, ateitį [32]. Svarbu, kad:

- **Europos Vadovų Taryba** imtusi svarbaus vaidmens įgyvendinant Lisabonos strategiją.
- **Valstybės narės** parengtų nacionalines programas, jas įpareigojančias siekti rezultatų, ir kad į šį procesą jos įtrauktų piliečius bei suinteresuotas šalis.
- **Europos Komisija** įvertintų pasiektus rezultatus, praneštų apie juos ir savo politika bei veiksmis palengvintų ir remtų naujų rezultatų siekimą.
- **Europos Parlamentas** aktyviai vertintų pasiektus rezultatus.
- **Europos socialiniai partneriai** prisiimtų atsakomybę ir aktyviai įsitrauktų į Lisabonos strategijos įgyvendinimą.

Europos Sąjunga jau ketverius metus vykdo Lisabonos strategiją. Pasiekta ši reikšminga pažanga:

- nuo 1999 m. buvo sukurta daugiau nei šeši milijonai darbo vietų. Ilgalakis nedarbas sumažėjo nuo 4 proc. 1999 m. iki 3 proc. 2002 metais. Pradėtos darbo rinkos reformos ima nešti vaisius, nedarbo lygis atsižvelgiant į lėtesnį augimą yra santykinai stabilus.
- Kelios pagrindinės rinkos buvo visiškai arba iš dalies atvertos konkurencijai: telekomunikacijų, geležinkelių transporto, pašto paslaugų, dujų ir elektros energijos rinkos. Bendra Europos oro erdvė nuo šių metų taps realybe, vėlavimai ir grūstys oro transporte bus sumažinti.
- Žinių ekonomika tampa realybe, apie 93 proc. mokyklų, taip pat verslo pasauliui, viešojo administravimo sferai, privatiems vartotojams parodžius didelį susidomėjimą ir palaiptiui plečiant Europos mokslinių tyrimų erdvę.
- Vis daugiau dėmesio formuojant politikos strategiją skiriama tvariajai plėtrai. Kelios valstybės narės pradėjo pensijų sistemos reformą, siekdamos ją pritaikyti prie gyventojų

senėjimo tendencijos. Be to, Bendrija savo veikloje vis daugiau dėmesio skiria aplinkos apsaugai [47].

Per pirmus penkerius metus vykdant Lisabonos uždavinius nudurbtas darbas leido įgyvendinti apie šimtą reglamentų, direktyvų ir programų įvairiose srityse. Vienas iš mažo Europos bendrojo našumo augimo priežasčių yra neadekvatus investicijų lygis. Informacinių technologijų įnašas į našumo augimą yra per pusę mažesnis nei Jungtinėse Valstijose, tokia situacija daro žalą prioritetinėms Lisabonos strategijos sritims. Šia prasme, Europos augimo iniciatyva ir 2003 m. gruodį Europos Vadovų Tarybos priimta Spartaus starto programa yra pagrindiniai šaltiniai, skaitantys investicijas į infrastruktūrą ir žinių ekonomiką [38].

Vienas iš sektorių, kuriame Lisabonos strategija buvo įgyvendinta laiku, yra finansų rinkos integracija. Lisabonos strategijos potencialas slypi jos integruotoje ir tikslingoje vykdytinų strategijų ir reformų sampratoje, kai visi elementai tarpusavyje sąveikauja. Tik atliekant integruotus ir koordinuotus veiksmus galima pasiekti optimalių reformos rezultatų. Valstybių narių pasiekimai, vykdant su Lisabonos strategija susijusias direktyvas, yra prasti, vidutiniškai siekia 58 proc.

ELP-ED² grupė sieks, kad būtų imtasi reikiamų sprendimų šiose trijose prioritetinėse srityse:

- Investicijų į žinias ir ryšius skatinimas. Valstybės narės turi prisidėti prie augimo iniciatyvos įgyvendinimo, vykdydamos Spartaus starto programą, ir prie investicijų į mokslinių tyrimų veiksmų planą. Taip pat būtina investuoti į švietimą bei kvalifikacijos kėlimą, siekiant išlaikyti pažangų žmogiškąjį kapitalą
- Europos ekonomikos konkurencingumo stiprinimas. ELP-ED grupė sutelks dėmesį į pasiūlymus, reikalaujančius didesnės konkurencijos. Norint integruoti paslaugų rinką, būtina paspartinti bendros paslaugų direktyvos rengimą. Aplinkos technologijų veiksmų plano įgyvendinimas yra ELP-ED grupės kitos kadencijos prioritetas.
- ELP-ED grupė skatins sveikatos apsaugos sistemų bei pensijų sistemos modernizavimą siekdama jas padaryti tvariomis.

ELP-ED grupė mano, kad esminis uždavinys yra išlaikyti stabilias makroekonominės sąlygas. Fiskalinė Sąjungos politika, kuri ir toliau vadovaujasi Stabilumo ir augimo faktu, neturi kelti pavojaus Lisabonos uždaviniams [38].

Pastarųjų metų tendencijos rodo, kad Europoje kai kuriose srityse, pavyzdžiui, užimtumo sferoje, pažanga buvo sparti ir akivaizdi. Tačiau 2005 metais paskelbtos Lisabonos strategijos vidurio laikotarpio ataskaitos duomenimis naujų darbo vietų kūrimo bei šalių gyventojų gerovės didinimo iššūkiai Europai vis dar yra labai svarbūs [48, 49].

² ELP-ED Europos Liaudies partijos (Krikščionių demokratų) ir Europos demokratų grupė Europos parlamente.

Siekiant aiškiau apibrėžti konkrečius Lisabonos strategijos įgyvendinimo prioritetus, kiekviena ES valstybė parengė nacionalinę ekonominių reformų ir užimtumo strategijos įgyvendinimo programą, kuriose prioritetines sritis laiko makroekonomikos, mikroekonomikos ir užimtumo. Visos ES valstybės-narės turi aiškias ilgalaikes prioritetinių tikslų siekimo strategijas, artimas Lisabonos strategijos idėjoms. Akivaizdžiai pastebima sinergija tarp jų nustatytų tikslų makroekonomikos, mikroekonomikos ir užimtumo srityse [9]. Tačiau daugeliu atvejų strategijų įgyvendinimo priemonės nėra konkrečios ir dažnai nėra aiškus tokių priemonių biudžetinis finansavimas.

Pagrindiniai ES valstybių iššūkiai, akcentuojami jų nacionalinėse reformų programose. Šalių prioritetai skiriasi, atsižvelgiant į šalių ekonomikos lygį, politikos kryptis bei siekiamus nacionalinius tikslus (žr. 1 lentelę). Detalesnė ES valstybių-narių Lisabonos strategijos įgyvendinimo tikslų apžvalga pateikta 1 priede.

1 lentelė

ES valstybių narių prioritetai

Prioritetai	Valstybės ³	Skaičius
Efektyvus darbo išteklių panaudojimas	AT, BE, CZ, DK, EE, EL, ES, FI, FR, HU, IE, LT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, SE, SI, SK, UK	22
Investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą bei inovacijų didinimas	AT, BE, CY, CZ, DK, EE, EL, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL, PT, SI, SK, UK	22
Verslo aplinkos gerinimas (įskaitant geresnį reguliavimą bei vidaus rinkos harmonizavimą)	AT, CY, CZ, DK, EE, EL, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, SI, SK	20
Mokymosi ir ilgalaikio mokymosi skatinimas	AT, BE, CY, CZ, DK, EE, EL, ES, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, PL, SI, SK, UK	20
Valstybės finansų stabilumo ir kokybės užtikrinimas	AT, BE, CY, CZ, EE, EL, ES, FI, FR, HU, IE, LT, LU, LV, MT, PL, PT, SI, UK	19
Aplinkosaugos užtikrinimas	AT, BE, CY, CZ, DK, EE, ES, FI, IE, IT, LU, MT, PT, SI, UK	15
Konkurencijos sąlygų gerinimas	CY, DK, EL, ES, FI, HU, IT, LV, PT, SE	10
Infrastruktūros gerinimas	AT, CY, CZ, ES, FI, IE, IT, PL	8
Socialinės sanglaudos didinimas	BE, CY, FR, IE, PT	5
Viešojo sektoriaus veiklos tobulinimas	DK, FI, SI	3

Šaltinis: Lietuvos ekonomikos augimo ir konkurencingumo šaltinių (veiksnių) kompleksinė studija.

³ Naudojami sutrumpinimai: Airija (IE), Austrija (AT), Belgija (BE), Čekija (CZ), Danija (DK), Didžioji Britanija (UK), Estija (EE), Graikija (EL), Ispanija (ES), Italija (IT), Kipras (CY), Latvija (LV), Lenkija (PL), Lietuva (LT), Liuksemburgas (LU), Malta (MT), Olandija (NL), Portugalija (PT), Prancūzija (FR), Slovakija (SK), Slovėnija (SI), Suomija (FI), Švedija (SE), Vengrija (HU), Vokietija (DE).

2.2 Lietuvos ir kitų ES šalių narių nacionalinių programų pagrindinės gairės makroekonomikos srityje

Makroekonominiai prioritetai. Svarbiausias Europos iššūkis yra pakelti bendrą ekonomikos augimo lygį bei pilnai realizuoti jos augimo potencialą per aktyvią ekonominę plėtrą. Sėkmingos ES valstybių makroekonomikos politikos yra viena pagrindinių sąlygų nustatytam tikslui pasiekti (žr. 2 priedą). Tai yra būtina, siekiant palaikyti gyventojų santaupų ir investicijų balansą, kartu išlaikant stiprią šalių orientaciją į žiniomis grindžiamo ūkio plėtrą bei inovacijų skatinimą [9].

Ekonomikos augimo užtikrinimas. Vertinant bendrąją ES makroekonominį augimą, prognozuojama, kad 2006 metais ekonomikos augimo tempai padidės iki 2,1 proc., o 2007 metais – iki 2,4 proc. per metus. Toks situacijos pagerėjimas prognozuojamas daugiausia dėl tolesnio vidinės paklausos stiprinimo.

Valstybių biudžeto stabilumo užtikrinimas. Bendras ES biudžeto deficitas liks panašaus lygio ir 2006-2007 metais bei sudarys 2,7 proc. BVP. Euro zonoje prognozuojamas nežymus bendro fiskalinio deficito sumažėjimas. Tačiau net aktyviai vykdomos perviršinio deficito procedūros neleis peržengti 3 proc. deficito ribos VOKIETIJOJE, GRAIKIJOJE, PRANCŪZIJOJE, ITALIJOJE ir PORTUGALIJOJE. Trijose iš šešių ne eurozonos šalių, kuriose buvo pradėtas įgyvendinti perviršinis deficitas (ČEKIJA, VENGRIJA ir LENKIJA), jis viršys 3 proc. BVP. Panaši situacija prognozuojama DIDŽIOJOJE BRITANIJOJE. Tačiau tikėtina, kad KIPRAS, MALTA ir SLOVAKIJA sugebės pataisyti deficito lygį [9].

Valstybės finansų stabilumas yra vienas svarbiausių ES valstybių narių makroekonomikos prioritetų. Tačiau nežiūrint į tai, kad ne mažiau, kaip vienuolikoje valstybių nustatytas perviršinis deficitas, tik trys šalys (GRAIKIJA, ESTIJA ir LATVIJA) finansų stiprinimą apibrėžė kaip atskirą prioritetą. Fiskaliniam biudžetui sustiprinti daugelis ES valstybių-narių numato biudžeto, pagrįsto būtinomis sąnaudomis, strategijų rengimą. Kai kuriose valstybėse, net esant dabartiniam biudžeto disbalansui, numatytas mokesčių mažinimas (pavyzdžiui, VENGRIJOJE). Tokiu būdu, pavyzdžiui, siekiama skatinti įmonių investicijų į MTEP ir personalo mokymus didinimą. VOKIETIJA, šiuo atveju, yra išimtis. Jos programoje numatytas mokesčių didinimas. Kai kurių kitų šalių strategijų įgyvendinimo priemonės nėra pakankamai aiškios (PRANCŪZIJA, ITALIJA, PORTUGALIJA). Užtikrinant valstybės finansų stabilumą [9] taip pat labai aktualus yra racionalus šalies finansų perskirstymas žinių ir inovacijų sričių naudai. Pavyzdžiui, DANIJAI ir ŠVEDIJAI reglamentavo nacionalinių valstybės finansų perskyrimo nuostatas bei akcentavo vidutinio laikotarpio finansų planavimo svarbą.

Visos ES valstybės-narės pripažįsta stabilaus valstybės biudžeto užtikrinimo svarbą, daugelis jų ypatingai akcentuoja biudžeto deficito ir valstybės skolos mažinimo reikšmę. Pavyzdžiui, Lietuva

įsipareigojusi vykdyti tvarią fiskalinę politiką, teikiančią optimalias sąlygas plėtoti ekonomiką. Svarbus šalies uždavinys – ir toliau vykdomos pensijų reformos ir sveikatos apsaugos sistemos efektyvumas ir finansinis stabilumas.

Gyventojų senėjimo pasekmių įveikimas. Vis didesnę neigiamą poveikį valstybių finansams turi visuomenės senėjimas. Prognozuojama, kad 65 ir vyresnio amžiaus žmonių skaičius iki 2050 metų pradės dvigubai viršyti 15-64 žmonių amžiaus grupę [9]. Būtent darbingų ir iš biudžeto lėšų išlaikomų žmonių proporcijos neatitikimas kelia grėsmę biudžetų stabilumui, nes vis mažiau darbingo amžiaus žmonių išlaikys didėjantį pensininkų skaičių. Gyventojų senėjimo rizika ilgalaikiam šalies stabilumui yra didžiausia dešimtyje ES valstybių (BELGIJA, ČEKIJA, VOKIETIJA, GRAIKIJA, PRANCŪZIJA, ITALIJA, KIPRAS, VENGRIJA, MALTA ir SLOVĖNIJA). Septyniose šalyse ši rizika yra sąlyginai nedidelė (DANIJA, AIRIJA, LIUKSEMBURGAS, AUSTRIJA, SUOMIJA, ŠVEDIJA, ISPANIJA). Likusios ES valstybės-narės pagal rizikos laipsnį užima maždaug vidurinę poziciją.

Einamojo fiskalinio deficito ir infliacijos lygio konvergencija. Einamojo fiskalinio deficito (einamosios sąskaitos deficito) mažinimas į atskirą prioritetą yra išskirtas tik ESTIJOS nacionalinėje reformų programoje. Kitų šalių programose šis tikslas minimas platesniame makroekonomikos stabilumo užtikrinimo kontekste. Tuo tarpu Europos Komisija rekomenduoja, kad LATVIJOJE, LIETUVOJE, PORTUGALIJOJE tai turėtų būti nacionalinės svarbos klausimas. Ekonominė konvergencija su kitomis ES valstybėmis-narėmis turi būti svarbi užduotis šalims, siekiančioms patekti į eurozoną (LATVIJA, LIETUVA, SLOVĖNIJA). Tuo tarpu valstybėms, kurios jau priklauso eurozonai, fiskalinio deficito bei infliacijos lygio konvergencija [9] nėra prioritetiniai klausimai (išskyrus Airiją, kurioje nuosaiki infliacija minima kaip viena svarbių makroekonominio stabilumo užtikrinimo priemonių).

2.3. Lietuvos ir kitų ES šalių narių nacionalinių programų pagrindinės gairės mikroekonomikos srityje

Mikroekonominiai prioritetai. Pagrindinės Lisabonos strategijoje apibrėžtos mikroekonomikos kryptys yra *žinių ekonomikos* kūrimas ir inovacijų skatinimas bei Europos tapimas patrauklia vieta investicijoms ir darbui. ES valstybių-narių nacionalinėse programose mikroekonominėms reformoms skirtas ypatingas dėmesys (žr. 3 priedą). Tyrimų ir inovacijų politikos vykdymas yra vienas svarbiausių prioritetų visose šalyse. Daugelyje valstybių verslo aplinkos gerinimas, verslumo skatinimas, ekonomikos augimo ir vystymo užtikrinimas bei sąžiningos konkurencijos stiprinimas yra svarbiausios gairės, siekiant Lisabonos strategijoje nustatytą konkurencingumo ir užimtumo tikslų [9].

Siekiant konkurencingumo stiprinimo tikslo, ypatingas dėmesys skiriamas profesionalių ir finansų paslaugų sferos vystymui. Pagrindinis tikslas tyrimų srityje yra iki 2010 metų pasiekti 3 proc. BVP investicijų į MTEP (žr. 2 lentelę). Verslo aplinkos gerinimas ir konkurencingumo didinimas yra neatsiejami nuo infrastruktūros gerinimo [27]. Todėl daugelio šalių svarbiausias uždavinys yra užtikrinti transporto ir telekomunikacijų efektyvios infrastruktūros vystymą. Dažniausiai taip pat minimas plačiajuosčio ryšio tinklų plėtojimo; rečiau – pasienio ryšių vystymo tikslas.

Investicijų į tyrimus skatinimas. Dvylika ES valstybių-narių išsikėlė prioritetinį tikslą – iki 2010 metų padidinti investicijas į mokslinių tyrimų ir eksperimentinę plėtrą (MTEP) iki Lisabonos strategijoje užsibrėžto lygio. Šešios valstybės investicijų į MTEP didinimą apibrėžė kaip papildomą tikslą arba nustatė kitus negu 2010 metus; septynių šalių nacionalinėse programose išvis nėra aiškios tokio tikslo formuluotės. Tuo atveju, jeigu 18 valstybių pilnai pasieks jų pačių užsibrėžtus tikslus, 2010 metais bendros ES investicijos į MTEP sudarys 2,6 proc. BVP. Lyginant su 2004 metais, investicijų lygis padidės 0,7 proc., tačiau tai nėra pakankama. Siekdama skirti 3 proc. BVP tyrimams ir plėtrai, esamą procentą ES turi padidinti ne mažiau kaip 1,1 karto.

Inovacijų skatinimas. ES labai atsilieka nuo savo pagrindinių konkurentų – JAV ir Japonijos – pagal technologinės plėtros ir inovacijų lygį. Didžiausias atsilikimas pastebimas vertinant registravimui pateiktų patentų skaičių, gyventojų, turinčių po vidurinį išsilavinimą, dalį, investicijų į informacines technologijas dydį. Vertinant skirtingų ES valstybių-narių inovacijų lygį, galima teigti, kad naujų narių pozicijos yra silpnesnės nei šalių senbuvių. *Stipriausias inovacijų sistemas* ES turi ŠVEDIJA, SUOMIJA ir VOKIETIJA.

2 lentelė

Investicijos į mokslinių tyrimų ir eksperimentinę plėtrą

<i>Šalis</i>	<i>Investicijos į MTEP</i>
Prancūzija	vykdo klasterių, vadinamų pôles de compétitivité, kūrimo politiką. Panašių iniciatyvų imamasi ir kitose šalyse.
Airija	iki 2010 metų įgyvendinti parengtą nacionalinį veiksmų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros vystymo srityje planą: Iki 2013 metų padidinti investicijas į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą nuo 1,4 (2001 metais) iki 2,5 proc. nuo BNP. Padidinti mokslininkų skaičių, tenkantį 1000 gyventojų nuo 5 iki 9,5. Padidinti verslo investicijas į tyrimus ir plėtrą nuo 0,9 iki 1,7 proc. BNP.
Lietuva	Kitas svarbus šalių prioritetasis yra aukštai kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlos gerinimas. Siekiant padidinti žinių darbuotojų skaičių, daugelyje ES valstybių-narių, ypač naujose šalyse, planuojama modernizuoti švietimo sistemą. Pavyzdžiui, LIETUVOJE numatoma parengti kompleksines programas, apimančias specialistų rengimą toms MTEP strateginėms ateities technologijų sritims, kuriose šalis turi mokslinį ir (ar) gamybinį potencialą, skirti joms įgyvendinti struktūrinių fondų ir nacionalinio biudžeto lėšas. Planuojama parengti ir pradėti įgyvendinti aukštojo mokslo reformos politikos koncepciją

Danija	planuojama dvigubai padidinti trečiosios studijų pakopos absolventų skaičių, reorganizuoti universitetų valdymo struktūras, padidinti universitetų galimybes veikti tarptautiniu mastu
Latvija	žinių ir inovacijų skatinimas vykdomas, pritraukiant privačias ir valstybines investicijas ir plėtojant įvairias priemones, reikalingas moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai, tobulinant švietimo sistemą, skatinant mokymąsi visą gyvenimą, palaikant informacinių technologijų plėtrą ir kt. Numatyta kasmet 0,15 proc. nuo BVP didinti investicijas į tyrimus ir eksperimentinę plėtrą.

Šaltinis: Lietuvos ekonomikos augimo ir konkurencingumo šaltinių (veiksnių) kompleksinė studija.

Informacinės visuomenės kūrimas. Platus informacinių technologijų (IT) naudojimas turi didelį poveikį žinių ekonomikos augimui. Tačiau ES informacinių technologijų dalis visoje pramonės struktūroje yra žymiai mažesnė nei JAV.

Elektroninės valdžios kūrimo užduotis pristatoma kaip korupcijos mažinimo, viešojo administravimo reorganizavimo ir jo efektyvumo didinimo priemonė (ČEKIJA, DANIJA, LATVIJA, LIETUVA, LENKIJA, SLOVĖNIJA, MALTA, ISPANIJA, AIRIJA, ESTIJA, PORTUGALIJA, PRANCŪZIJA, SLOVAKIJA). Prioritetiniu tikslu nustatė įmonių prieinamumo prie vyriausybės paslaugų palengvinimą (NYDERLANDAI, SUOMIJA, PRANCŪZIJA, KIPRAS, ESTIJA, LATVIJA). Pagrindinės valstybių priemonės yra informacinių technologijų (IT) žinių teikimas mokyklose, elektroninių bibliotekų ir žinių bazių kūrimas, vienodų galimybių kaimo ir miesto gyventojams užtikrinimas [9].

Pramonės vystymas. 25 ES šalių aukštųjų technologijų dalis pramonės struktūroje 2002 metais sudarė 16 proc., tuo tarpu JAV tuo metu ji siekė 23 proc. Remiantis šiais skaičiais, galima teigti, kad Europai reikia stiprinti pramonės konkurencinį pranašumą ir palaikyti aukštą pridėtinę vertę kuriančių verslo šakų vystymą (žr. 3 lentelę).

Tvarus išteklių naudojimas. ES ekonomika suvartoja daug fizinių išteklių. Nors jos materialinių išteklių naudojimo intensyvumas yra šiek tiek geresnis nei JAV, tačiau dvigubai didesnis nei Japonijos. Aplinkosaugos užtikrinimas yra svarbi prioritetinga sritis visoms ES valstybėms-narėms. Visos šalys skiria prioritetą energijos vartojimo efektyvumui ir atsinaujinančių energijos šaltinių kūrimui.

3 lentelė

Pramonės konkurencinių pranašumų skatinimas

Šalis	Pramonės stiprinimas
Prancūzija, Airija, Latvija, Lietuva, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Slovėnija, Slovakija, Švedija	Siekia didinti pramonės konkurencingumą bei remti didelę pridėtinę vertę kuriančias pramonės šakas
Austrija, Kipras	Skatinti smulkių ir vidutinių įmonių technologinės bazės atnaujinimą
Suomija, Nyderlandai	Remti Europos pramonės tyrimų projektus

Belgija, Prancūzija, Suomija, Lietuva	Palaikyti klasterių kūrimą
Austrija, Belgija, Estija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Lietuva, Portugalija, Slovėnija, Slovakija	Eksporto skatinimas
Belgija, Kipras, Ispanija, Vengrija, Airija, Lietuva, Malta, Portugalija, Slovėnija	Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą
Kipras, Graikija, Vengrija, Airija, Lietuva, Portugalija	Šalių pramonės konkurencingumą siekiama didinti skatinant struktūrinius pokyčius šalyje

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis Lietuvos ekonomikos augimo ir konkurencingumo šaltinių (veiksnių) kompleksinė studijos duomenimis.

Vidaus rinkos plėtimas. Daugelis ES valstybių-narių savo nacionalinių reformų programose akcentuoja rinkų konkurencingumo užtikrinimo svarbą. Tačiau nepaisant to, kad daug šalių pripažįsta, jog jų prekių, paslaugų ir energijos rinkos nėra pakankamai konkurencingos, tik kelios iš jų planuoja plėsti ir gilinti vidaus rinkas [9].

Daugelis ES valstybių-narių skelbia siekį užtikrinti rinkų atvirumą ir konkurencingumą. Pavyzdžiui, ESTIJA siekia taikyti veiksmingą konkurencingumo politiką, atliekant periodinę ūkio sektorių analizę bei tobulinant konkurenciją reglamentuojančius įstatymus.

Verslo aplinkos sąlygų ir geresnio reguliavimo tobulinimas. Valstybės reguliavimo tobulinimui skiriamas svarbus vaidmuo, siekiant Lisabonos strategijos verslo aplinkos gerinimo tikslų. Visos ES valstybės-narės pripažįsta geresnio reguliavimo svarbą patrauklesnės verslo aplinkos kūrimui bei administracinės naštos mažinimui.

4 lentelė

Konkurencingesnės verslo aplinkos kūrimo planai

Šalis	Planai
Danija, Vokietija, Graikija, Vengrija, Airija, Nyderlandai, Švedija, Dž. Britanija	geresnio verslo aplinkos reguliavimo planus ir dvi valstybės numatė kompleksiškos geresnio reglamentavimo principus jungiančios programos kūrimo planus ateityje.
Austrija, Airija, Nyderlandai, Lenkija, Dž. Britanija	parengė geresnio reguliavimo strategijas, bet ir kartu numatė strategijas įgyvendinančias institucijas
Belgija, Čekija, Estija, Vokietija, Slovėnija	dar tik pasiūlė vykdomų reformų poveikio įvertinimo metodikas
Austrija, Danija, Suomija, Slovakija	pripažino būtinybę kompleksiskai įvertinti ekonominių, socialinių ir aplinkosaugos reformų poveikį.
Austrija, Belgija, Kipras, Danija, Prancūzija, Slovėnija, Dž. Britanija	įsteigė arba pareiškė norą įsteigti instituciją, kurios tikslas būtų analizuoti ir tinkamai valdyti administracinius kaštus
Čekija, Estija, Danija, Prancūzija, Italija, Vokietija, Vengrija, Lenkija, Nyderlandai, Dž. Britanija	remiantis standartine kaštų valdymo sistema, ketina sukurti savo sistemą
Liuksemburgas	siekia pasinaudoti Europos standartiniu kaštų modeliu
Čekija, Danija, Nyderlandai, Švedija, Dž. Britanija	numatė kiekybinius administracinių kaštų mažinimo tikslus (pavyzdžiui, iki 2010 metų administracinius kaštus sumažinti 20-25 proc.).
Austrija, Estija, Vokietija, Italija, Lenkija, Slovėnija, Ispanija, Dž. Britanija	planuoja įgyvendinti supaprastinimo programas
Danija, Airija, Liuksemburgas, Švedija	tokios programos jau įgyvendintos

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis Lietuvos ekonomikos augimo ir konkurencingumo šaltinių (veiksnių) kompleksinė studijos duomenimis.

LIETUVA pirmąją tarp valstybių narių pagal ES direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę [9, 27]. 2005 metų liepos mėnesio duomenimis, direktyvų perkėlimo deficitas Lietuvoje sudarė 0,7 procento (11 direktyvų) (ES-25 vidurkis – 1,9 proc.). Tačiau atsiliekiama perimant Europos standartus. 2005 metų kovo mėnesio duomenimis, šioje srityje Lietuvos deficitas buvo vienas didžiausių tarp valstybių narių (perėmimo deficitas sudarė 15,5 procento visų daugiau kaip 17 tūkstančių standartų).

Verslumo kultūros skatinimas ir palankių sąlygų smulkioms ir vidutinėms įmonėms sudarymas. Daugiau kaip pusė ES valstybių-narių pripažįsta smulkių ir vidutinių įmonių ir verslumo politikos svarbą. Verslumo kultūra gali būti skatinama ir per švietimo sistemą. Jau įtraukė (AUSTRIJA, ISPANIJA, SUOMIJA, AIRIJA, LENKIJA, DIDŽIOJI BRITANIJA), o šios tik planuoja (ESTIJA, MALTA, PORTUGALIJA, SLOVAKIJA) įtraukti antreprenerystės dalyką į vidurinio išsilavinimo programą. LIETUVA ir ŠVEDIJA tik planuoja perimti tokio tipo skatinančias priemones.

Europos infrastruktūros plėtra. Siekiant geriau sujungti nacionalines rinkas išsiplėtusioje ES, valstybės-narės turi skirti prioritetą transporto, energetikos, komunikacijų infrastruktūros plėtrai. Fizinės infrastruktūros vystymo svarba yra minima 20 nacionalinių reformų programų. Pusėje iš jų infrastruktūros kūrimas yra prioritetinė sritis (ČEKIJA, GRAIKIJA, ISPANIJA, AIRIJA, ITALIJA, KIPRAS, LIETUVA, VENGRIJA, AUSTRIJA). Kitos šalys didelį dėmesį skiria energijos infrastruktūros plėtojimui tarptautiniu mastu (GRAIKIJA, ISPANIJA, AIRIJA, LATVIJA, LIETUVA, LENKIJA, ŠVEDIJA).

2.4. Lietuvos ir kitų ES šalių narių nacionalinių programų pagrindinės gairės užimtumo srityje

Užimtumo prioritetai. ES darbo rinkos analizė rodo teigiamus pokyčius: tikimasi, kad per 2006-2007 metų laikotarpį bus sukurta apie 6 mln. naujų darbo vietų. Prognozuojamas bedarbystės lygio sumažėjimas yra nuo 8,7 iki 8,1 proc. (2005-2007 metais). Siekiant sėkmingo Lisabonos darbotvarkės įgyvendinimo, būtina, kad valstybių-narių užimtumo politikoje būtų subalansuotai skatinami trys vienas kitą papildantys tikslai: maksimalus užimtumas, darbo produktyvumas ir socialinė sanglauda. Norint pasiekti šių tikslų, būtinos tolesnės struktūrinės reformos žmogiškųjų išteklių vystymo bei geresnės kokybės darbo vietų kūrimo srityse (žr. 4 priedą).

Požiūrio į darbą visą gyvenimą propagavimas. Didžioji ES valstybių-narių dauguma savo nacionalinėse reformų programose nėra numačiusios darbo visą gyvenimą propagavimo priemonių. Tai padarė tiksliai LATVIJA, NYDERLANDAI ir DIDŽIOJI BRITANIJA. Jos akcentuoja jaunimo, moterų bei vyresnio amžiaus žmonių nedarbo mažinimo tikslus.

Daugelis valstybių nemažai dėmesio skiria socialinės apsaugos sistemų kūrimui, bet tik kelios šalys (VOKIETIJA, NYDERLANDAI, PORTUGALIJA, DIDŽIOJI BRITANIJA) numatė sistemines socialinės sistemos tobulinimo priemones.

Darbo rinkos poreikių derinimas. Bendradarbiavimas tarp valstybės ir privačių darbo rinkos institucijų vykdomas ČEKIJOJE, ISPANIJOJE, PRANCŪZIJOJE, NYDERLANDUOSE. Efektyvus darbo ieškančių žmonių galimybių darbo rinkoje identifikavimas veikia keliose valstybėse (DANIJA, SUOMIJA, MALTA, NYDERLANDAI, ŠVEDIJA, SLOVAKIJA, DIDŽIOJI BRITANIJA) ir yra planuojamas ESTIJOJE bei VENGRIJOJE. Daugelis valstybių jau prisijungė prie virtualios ES biržos, tokiu būdu savo šalies gyventojams suteikiant galimybes ieškoti darbo visoje ES.

Lankstumo, derinant jį su saugiu užimtumu, skatinimas ir darbo rinkos susiskaidymo mažinimas. Darbo sutarčių sudarymo lankstumas propaguojamas VOKIETIJOJE, ESTIJOJE, PRANCŪZIJOJE, NYDERLANDUOSE. ŠVEDIJA ir NYDERLANDAI siekia padidinti darbo valandų skaičių. Sveikatos apsauga ir saugumas darbe yra prioritetinės sritys DANIJOJE, ESTIJOJE, ISPANIJOJE, PRANCŪZIJOJE. Šios šalys siekia mažinti nelaimingų atsitikimų darbe skaičių. Tačiau tik nedaugelis valstybių akcentuoja poreikį sumažinti neregistruotų verslų skaičių (AUSTRIJA, ESTIJA, VENGRIJA, MALTA, LATVIJA, LIETUVA, ŠVEDIJA, SLOVAKIJA).

Išskiriami keturi pagrindiniai veiksniai, leidžiantys pasiekti balansą tarp samdos lankstumo ir saugumo darbo rinkoje. *Pirma*, tai galimybė įsidarbinti kontraktų pagrindu, numatant lanksčius bendradarbiavimo tarp darbuotojo ir darbdavio būdus. *Antra*, reikalinga aktyvi darbo politika sprendžiant darbo paieškos, socialiai remtinų žmonių integracijos į darbo rinką ir kitus klausimus. *Trečia*, patikimų mokymosi visą gyvenimą (Life Long Learning) sistemų kūrimas turi užtikrinti žmonių socialinį saugumą bei propaguoti požiūrį į darbą visą gyvenimą [27]. *Ketvirta*, reikalingos šiuolaikinės socialinės apsaugos sistemos, užtikrinančios didesnę darbo jėgos mobilumą ir lankstų užimtumą.

Darbą atitinkančio darbo užmokesčio užtikrinimas ir atlyginimo už darbą lanksčių mechanizmu taikymas. Teisingas darbo užmokesčio nustatymas turi didelę reikšmę šiuolaikinės darbo rinkos plėtrai. Tačiau šiai problemai kol kas skiriamas nepakankamas dėmesys. Atlyginimų sistemos tobulinimas (NYDERLANDAI) arba socialinės partnerystės plėtojimas (BELGIJA, NYDERLANDAI) yra tik kelių šalių prioritetinės sritys. Plačiau nagrinėjamos įvairios darbo mokesčių mažinimo bei algos neapmokestinamo minimumo didinimo perspektyvos (BELGIJA, ČEKIJA, ESTIJA, SUOMIJA, LIETUVA, LATVIJA, LENKIJA, SLOVAKIJA).

Investicijų į žmogiškąjį kapitalą didinimas. Svarbiausias ES valstybių-narių prioritetas yra vystyti kompetencijas, būtinas žinių ekonomikos plėtrai. Šiam tikslui įgyvendinti reikalingos švietimo sistemos reformos, kurių rezultatai galėtų užtikrinti aktyvesnę suaugusių žmonių

mokymąsi, leistų propaguoti mokymosi visą gyvenimą idėją, pagerintų vidurinio ir aukštojo išsilavinimo kokybę. KIPRAS, ISPANIJA, PRANCŪZIJA, ITALIJA, LIUKSEMBURGAS, MALTA, PORTUGALIJA ir DIDŽIOJI BRITANIJA siekia 10 proc. sumažinti anksti mokyklas paliekančių moksleivių skaičių. VOKIETIJOS, ISPANIJOS, ITALIJOS, LIUKSEMBURGO, MALTOS, NYDERLANDŲ ir PORTUGALIJOS pagrindinis prioritetas šioje srityje yra pasiekti vidutinį ES lygį pagal profesinį vidurinį išsilavinimą gavusių žmonių skaičių.

Todėl Lisabonoje susitikusi Europos Vadovų Taryba išskėlė tikslą padidinti užimtumo lygį nuo 61 proc. vidurkio 2000 m. iki 70 proc. 2010 m. ir per tą patį laikotarpį padidinti dirbančių moterų procentą nuo 51 proc. iki 60 proc. Iki 2010 m. Europos Sąjungoje turėtų laipsniškai iki vidutiniškai penkerių metų didėti vidutinis išėjimo į pensiją amžius.

Tiesiogiai su pensijų sistema susijusi užimtumo didinimo priemonė – senatvės pensinio amžiaus didinimas. Todėl daugelis ES valstybės narių savo nacionalinėse programose numato šį amžių didinti ir skatinti vėlesnį pasitraukimą iš darbo rinkos (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

Pensijų reformos ir išėjimas į pensiją

<i>Šalis</i>	<i>Pensijų reformos ir išėjimas į pensiją</i>
LIETUVA	Planuojama nuo 2012 metų pradėti išėjimo į pensiją amžių didinti po 2 mėnesius vyrams ir 4 mėnesius moterims kasmet, kol abiejų lyčių asmenų senatvės pensijos amžius 2026 metais pasieks 65 metus.
ESTIJA	pradėjo didinti pensijos amžių po 6 mėnesius kasmet. Šiuo metu šalies gyventojų senatvės pensijos amžius sudaro 63 metai vyrams ir 59,5 – moterims. Iki 2016 metų moterų išėjimo į pensiją amžių siekiama pakelti iki 63 metų
PRANCŪZIJA	2003 metais pradėtos pensijų reformos tikslas – padidinti vyresnio amžiaus darbuotojų aktyvumą. Numatytas lankstus perėjimo į pensiją amžius.
DIDŽIOJI BRITANIJA	darbuotojai, kurie nusprendė dirbti ilgiau, kas savaitę gauna papildomus mokėjimus ir tokiu būdu padidina gaunamą vienkartinę pensijų išmoką.
BELGIJA	neskatina ankstyvo pasitraukimo iš darbo rinkos ir taip siekia padidinti senatvės pensinį amžių.
VOKIETIJA	Numato laipsninį senatvės pensinio amžiaus padidėjimą iki 67 metų 2012 metais.
Kitos ES valstybės narės (AUSTRIJA, VENGRIJA, LATVIJA, SLOVAKIJA) (KIPRAS, AIRIJA, PORTUGALIJA).	planuoja spręsti pensinio amžiaus problemą didinant bendrą išėjimo į pensiją amžiaus lygį. arba numanant pakeitimus valstybės įstaigų darbuotojams

Šaltinis: Lietuvos ekonomikos augimo ir konkurencingumo šaltinių (veiksnių) kompleksinė studija.

Galima teigti, kad ES valstybių-narių nacionalinėse reformų programose numatytos gairės kiekvienai šaliai yra individualios, atitinkančios dabartinį jų vystymosi lygį, poreikius bei galimybes, kurios atspindi dažniausiai akcentuojamus prioritetus kaip valstybės finansų stabilumo užtikrinimas bei jų valdymo kokybės gerinimas, užimtumo didinimas ir darbo rinkos veiklos

gerinimas, investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą bei inovacijų didinimas, verslo aplinkos stiprinimas, efektyvesnis resursų panaudojimas.

Antros dalies uždavinys buvo siekiant aiškiau apibrėžti Lisabonos strategijos įgyvendinimo prioritetus, išanalizuoti ES valstybių parengtą nacionalinę ekonominių reformų ir užimtumo strategijos įgyvendinimo programą, kurioje pagrindinės prioritetinės sritys būtų makroekonomikos, mikroekonomikos ir užimtumo. Lisabonos strategija – tai keletas plataus pobūdžio, bet tarpusavyje susijusių reformų. Ji buvo grindžiama idėja, kad vienos valstybės narės tampa veiksmingesnės kitoms valstybėms narėms veikiant išvien. Lisabonos strategija neturėtų būti laikoma vienkartinio tikslu, į kurį po 2010 metų būtų galima nekreipti dėmesio net jei jis ir būtų įgyvendintas. Tai nenutrūkstantis procesas, kuriuo siekiama užtikrinti Europos, kaip našios, sukuriančios didelę pridėtinę vertę ir pasižyminčios dideliu užimtumu ekonomikos, ateitį.

Visos ES valstybės-narės turi aiškias ilgalaikes prioritetinių tikslų siekimo strategijas, artimas Lisabonos strategijos idėjoms. Bet daugeliu atvejų strategijų įgyvendinimo priemonės nėra konkrečios, kaip ir tokių priemonių biudžetinis finansavimas. Tiek Lietuvai, tiek ir kitoms ES šalims-narėms visų strategijos įgyvendinimo prioritetų finansavimas ateina iš ES struktūrinių fondų lėšų. Sekančioje dalyje ir bus apžvelgta ES struktūrinių fondų struktūra, jų paskirtis, planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai.

3. EUROPOS SAJUNGOS 2004-2006 M. M. STRUKTŪRINIŲ FONDŲ STRUKTŪRA

3.1 ES struktūrinių fondų lėšų investavimo tikslai ir įgyvendinimo mechanizmai

Europos Sąjunga (ES) nėra federacija, kaip Jungtinės Valstijos. Ji nėra ir tiesiog vyriausybių bendradarbiavimo organizacija, kaip Jungtinės Tautos. Ji, iš esmės, yra unikali. ES sudarančios valstybės (jos „valstybės narės“) telkia savo suverenitetą, kad įgytų galią ir pasaulinę įtaką, kurios nė viena iš jų atskirai negalėtų turėti. Suvereniteto telkimas reiškia, jog valstybės narės kai kurias joms priklausančias sprendimų priėmimo galias perduoda susikurtoms bendroms institucijoms, kad sprendimai tam tikrais bendro intereso klausimais būtų demokratiškai priimami Europos lygmeniu. Europos Sąjunga yra viena iš labiausiai ekonomiškai išsivysčiusių regionų pasaulyje, skirtumai tarp jos narių išlieka gana dideli [31].

Europos sprendimų priėmimo procese apskritai, ir ypač bendro sprendimo procedūroje dalyvauja trys pagrindinės institucijos [32]:

- **Europos Parlamentas**, kuris atstovauja ES piliečiams ir yra jų tiesiogiai renkamas;
- **Europos Sąjungos Taryba**, kurioje atstovaujama atskiroms valstybėms narėms;
- **Europos Komisija**, kurios paskirtis – palaikyti visos Sąjungos interesus.

Sutartys yra pasirašytos valstybių narių prezidentų ir ratifikuotos parlamentų. Jose yra nurodytos taisyklės ir procedūros, kurių turi laikytis ES institucijos.

Europos Sąjungos struktūriniai fondai – regioninės politikos, kuria siekiama sumažinti regionų plėtros skirtumus ir skatinti menkiausiai išsivysčiusių regionų plėtrą, finansiniai instrumentai.

Šiuo tikslu sukurti ES struktūriniai fondai, kuriuos sudaro Europos Sąjungos biudžeto lėšos. 2000 - 2006 m. ES struktūrinių fondų biudžetas sudaro 195 mlrd. eurų, t.y. apie 30 proc. viso ES biudžeto. Struktūrinių fondų parama remiasi papildomumo principu – suteikiamos paramos lėšos skiriamos ne pakeisti pačių valstybių išlaidas tam tikrose srityse, o jas papildyti ES biudžeto lėšomis. Tai reiškia, kad valstybės narės turi pačios prisidėti prie remiamų projektų finansavimo.

Ekonomistų požiūris į ES struktūrinių fondų finansinę paramą nėra vienareikšmis, vyrauja du pagrindiniai požiūriai:

1. ES struktūrinių fondų teikiama parama šalims narėms skatina ekonominį augimą ir mažina regioninius skirtumus.
2. ES struktūrinių fondų parama šalies ne vien turi įtakos ekonomikos augimui, bet net gi gali jį sumažinti dėl investicijų išstūmimo.

Struktūrinius fondus papildo vadinamosios Bendrijos iniciatyvos. *Struktūrinių fondų paskirtis* – koreguoti regioninius netolygumus, darant poveikį juos lemiantiems ekonominiams ir socialiniams faktoriams, kitaip tariant – padėti neturintiems regionams vystytis ir kelti gyventojų gyvenimo lygį, siekiant ekonominės ir socialinės Europos Sąjungos sanglaudos. Struktūrinės politikos fondai

visų pirma siekia padėti sunkumus išgyvenantiems regionams prisitaikyti prie besikeičiančių ekonominių ir socialinių sąlygų. Struktūriniai fondai finansuoja projektus, padedančius sunkiai besiverčiančioms įmonėms ir darbuotojams imti kitos, perspektyvesnės veiklos, efektyvumą ir padėti joms atlaikyti konkurencinį spaudimą, pvz., bedarbiai gali mokytis, kad įgytų perspektyvesnių specialybių. Tačiau struktūriniai fondai nefinansuoja pasyvios socialinės politikos priemonių (nedarbo pašalpos ir pan.).

Ūkio ministerijai yra paskirta tvarkyti Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą verslo plėtrai. Struktūriniai fondai yra ES regioninės politikos instrumentas, kuriuo siekiama išlyginti Europos Sąjungos regionų ekonomikos ir socialinės plėtros skirtumus (žr. 5 pav.).

Šiuo metu Europos Sąjungos regioninės politikos įgyvendinimas ES valstybėse narėse finansuoja iš keturių ES struktūrinių fondų bei Phare ir Life programų (žr. 6 lentelę):

6 lentelė

Europos Sąjungos struktūriniai fondai

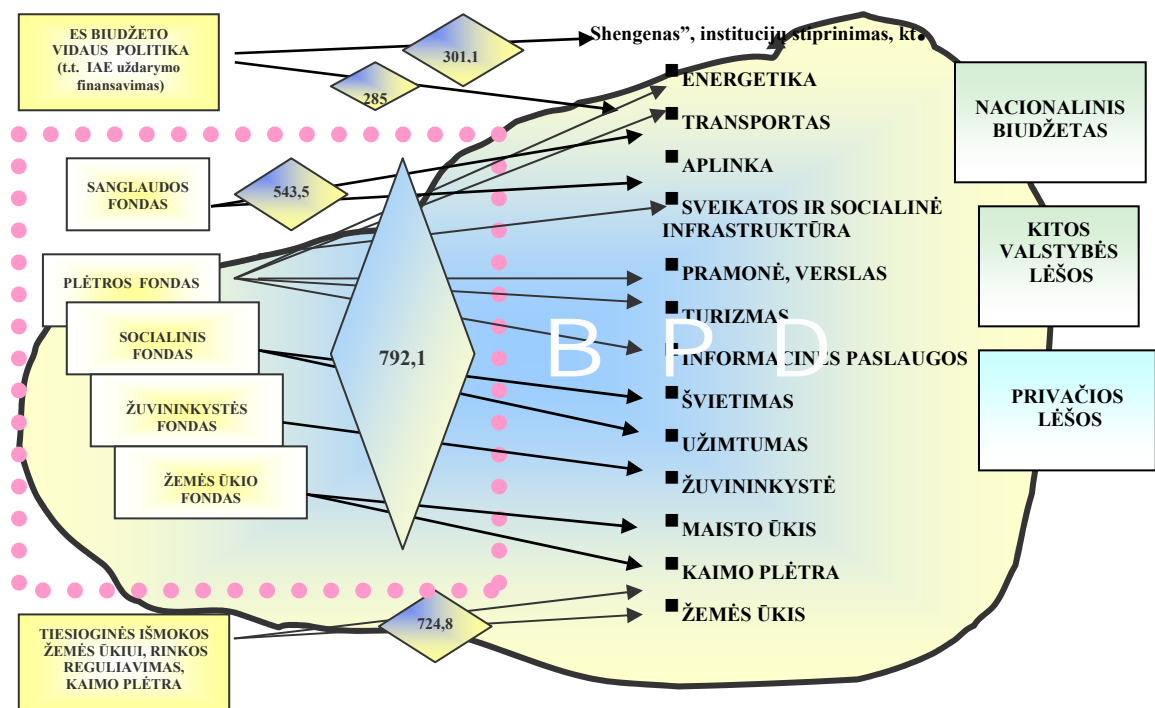
<i>ES struktūrinis fondas</i>	<i>Investicijos sritys</i>
Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) European regional Development Fund - ERDF	Gamybos sektorius, infrastruktūra, vietos plėtra ir techninė parama
Europos socialinis fondas (ESF) European Social Fund - ESF	Žmogiškųjų išteklių plėtra. Nacionalinių užimtumo veiksmų planų įgyvendinimas, taip pat aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, socialinė integracija, švietimas ir mokymas, informacinės visuomenės priemonės bei lygių galimybių užtikrinimo priemonės.
Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF) European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF	Kaimo plėtros priemonės (ūkių pertvarka, mokymas, perdirbimas ir rinkodara).
Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas (ŽOFI) Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIGF	Žuvininkystės sektoriaus pertvarkymo priemonės

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis finansų ministerijos duomenimis

2000-2006 m. keturių ES struktūrinių fondų biudžetą sudaro 195 mlrd. eurų (1999 m. kainomis), t.y. apie 30 proc. viso ES biudžeto. ES struktūrinius fondus administruojančios institucijos Lietuvoje yra Priežiūros komitetas, vadovaujančioji institucija, mokėjimo institucija (žr. 5 priedą), tarpinės institucijos bei įgyvendinančiosios institucijos (žr. 6 priedą).

Reglamentai numato, kad kiekvienas struktūrinis fondas gali finansuoti tam tikrus tikslus įgyvendinančias priemones. Šiuo metu nustatyti trys prioritetiniai struktūrinių lėšų *investavimo tikslai*:

1 tikslas – tai skatinti atsiliekančių regionų plėtrą ir prisitaikymą prie ekonomikos pokyčių. Parama skiriama regionams, kuriuose BVP vienam gyventojui mažesnis nei 75 proc. ES vidurkio, taip pat regionams, kur ypač mažas gyventojų tankumas (remiant pastaruosius, siekiama išvengti migracijos ir tolesnio jų gyventojų skaičiaus mažėjimo). Būtent šiam paramos tikslui yra priskiriama visos Lietuvos teritorija.

5 pav. Bendras ES paramos finansinis paketas Lietuvai
2004-2006 m. – 2,67 mlrd. eurų (paskirstymas, mln. eurų)

Šaltinis: Finansų ministerija

2 tikslas – remti krizės apimtus pramonės regionus, kad jie galėtų persiorientuoti į kitas ekonomikos sritis. Remiami regionai, kuriuose ekonominės veiklos pagrindą sudaro pramonė ir pritaikymas prie ekonomikos pokyčių.

3 tikslas – teikti paramą mokymui, kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui. Pagrindinės priemonės – profesinis mokymas ir perkvalifikavimas, darbo rinkos institucijų plėtra. Šios priemonės bus finansuojamos iš Europos socialinio fondo.

Siekiant padidinti struktūrinių fondų teikiamos paramos efektyvumą, 1989 m. buvo priimti pagrindiniai jų veiklą nustatantys principai:

- **Koncentravimas.** Būtent po šios struktūrinių fondų reformos imta išskirti paramos prioritetiniai tikslai bei tiksliniai regionai.
- **Programavimas.** Struktūrinių fondų veiklos gairės numatomos ilgalaikio planavimo pagrindu. Iki konkrečių projektų įgyvendinimo pereinama keletas programinio planavimo stadijų.
- **Partnerystė.** Rengiant minėtus programinius dokumentus bei administruojant struktūrinius fondus, glaudžiai bendradarbiaujama tarp Europos Komisijos struktūrų ir šalių narių nacionalinių, regioninių bei vietinių institucijų. Šio principo priešingybė –

centralizuotas ekonominės veiklos planavimas (Briuselis tiesiog neturi tokio pobūdžio veiklos galimybių – dėl biudžetinių, politinių ir kt. sumetimų).

- **Papildomumas.** Struktūrinių fondų parama yra skirta ne pakeisti pačių valstybių išlaidas tam tikrose srityse, o jas papildyti. Teikiant pagalbą konkrečioms ekonomikos sektoriams, iš nacionalinių vyriausybių reikalaujama, kad struktūrinių fondų parama nebūtų naudojama kaip dingstis buvusias valstybes išlaidas šiuose sektoriuose „pernesti“ į kitas sritis. Remdamasi šiuo principu, Europos Komisija užtikrina efektyvesnę savo vykdomos politikos rezultatų kontrolę. Praktikoje papildomumo principas paprastai reiškia Europos Sąjungos ir valstybių narių bendrą projektų finansavimą.

Be to, struktūrinių fondų veiklai taikomas ir bendresnis **pavaldumo** principas, įtvirtinantis Maastrichto sutarties⁴. Remiantis šiuo principu, konkrečius veiksmus turi vykdyti žemiausio lygio valdžios institucijos, galinčios efektyviai juos atlikti [57]. Užduotys turi būti perkeliama į aukštesnį valdžios lygį tik tuo atveju, jeigu žemesnės valdžios institucijų veikla dėl užduočių pobūdžio čia būtų neefektyvi (ši nuostata siejasi su partnerystės principu).

Yra trys pagrindiniai alternatyvūs struktūrinių fondų planavimo *ir įgyvendinimo mechanizmai*:

- **Nacionalinės iniciatyvos.** Šiuo pagrindu yra panaudojama šiuo metu apie 90 proc. viso struktūrinių fondų biudžeto. Pradinius planavimo dokumentus, susijusius su ES paramos paskirstymu, šiuo metu rengia valstybės narės. Galimos dviejų tipų procedūros:
 1. Didesnės apimties ir sudėtingesnės paramos atveju, remiantis nacionaliniu arba regioniniu plėtros planu, bendrai su Europos Komisija yra parengiami Bendrijos paramos matmenys (Community Support Framework – CSF), jų pagrindu sudaromos veiklos programos (Operational Programmes – OP), kurioms įgyvendinti ruošiami konkretūs projektai.
 2. Alternatyvus mechanizmas – Bendrojo Programavimo Dokumentu, suderinto su Komisija, priėmimas, kurio pagrindu tiesiogiai rengiami konkretūs paramos projektai. Abiem atvejais konkrečių projektų atranką atlieka valstybės narės institucijos.

⁴ Maastrichto sutartis pasirašyta 1992 m. Ji numato naujas bendradarbiavimo tarp valstybių narių vyriausybių formas, pavyzdžiui, saugumo, teisingumo ir vidaus reikalų srityse. Papildžiusi egzistuojančią „Bendrijos“ sistemą tokiu tarpvyriausybiniu bendradarbiavimu, Maastrichto sutartis sukuria Europos Sąjungą (ES).

- **Bendrijos iniciatyvos.** Šis mechanizmas remiasi didesniu Europos Komisijos vaidmeniu. Planavimo laikotarpiui yra priimamas tam tikras skaičius Bendrijos iniciatyvų (Community Initiative) ir Europos Komisija parengia specialias gaires (Commission Guidelines) kiekvienai iš jų. Valstybės narės, besiremiamos Bendrijos metmenimis, rengia suderintas su Komisija programas, kurių pagrindu vykdomi tam tikri paramos projektai. Kaip nacionalinių iniciatyvų atveju, projektų atranką atlieka nacionalinės institucijos. 2000 – 2006 m. laikotarpiui numatyta vykdyti *keturias Bendrijos iniciatyvas*, joms įgyvendinti skiriama apie 5,35 proc. viso struktūrinių fondų biudžeto:
 1. *INTERREG III* – bendradarbiavimas abipus sienos (finansuojamas iš ERDF);
 2. *LEADER* – kaimo plėtra (finansuojama iš EAGGF);
 3. *URBAN II* – parama krizės apimties miesto rajonams (finansuojama iš ERDF);
 4. *EQUAL* – naujų priemonių kovoje su nelygybe ir diskriminacija darbo rinkoje skatinimas (finansuojama iš ESF).
- **Inovacinės priemonės.** Šioms skiriama apie 0,5 proc. struktūrinių fondų biudžeto. Planuojant ir administruojant inovacines priemones, nesilaikoma partnerystės principo, nes pati Europos Komisija numato konkrečias priemones ir atranka projektus įgyvendinti.

Struktūrinių fondų biudžetas sudaro apie trečdalį viso ES biudžeto. 2000-2006 m. ES struktūrinių fondų veiksmams turi sudaryti apie 213 mlrd. eurų.

Lyginant ES struktūrinių fondų veiksmų paramą 1998-1992 m. ir 2000-2006 m., teikiama parama augo 5,7 proc. kasmet (žr. 7 lentelę).

7 lentelė

Regioninė ES parama šalims narėms

Metai	1988-1992		1993-1999		2000-2006	
Kategorija	mln ECU/eur	%	mln ECU/eur	%	mln ECU/eur	%
Struktūriniai veiksmai	53,14	21,7	176,348	33,5	213,01	33
Struktūriniai fondai	53,14	21,7	162,248	30,6	195,01	30,2
Sanglaudos fondas	–	–	15,15	2,9	18	2,8
ES biudžetas	244,838	100	529,885	100	646,19	100

Šaltinis: Eurostat duomenys.

Didžioji dalis ekonominės integracijos literatūros teigia, kad Europos integracija, regioninė politika padėjo sumažinti pajamų lygio skirtumus tarp ES narių. Regioninių pajamų lygių skirtumų egzistavimas tarp ES narių yra svarbiausias ES regioninės politikos argumentas.

Vienas iš ES narystės privalumų yra galimybė dalyvauti sanglaudos politikoje. Sanglaudos tikslas – mažinti socialinius bei ekonominius skirtumus tarp Europos Sąjungos šalių narių ar atskirų regionų. Tam skiriamos nemažos lėšos. Sanglaudos politikos finansavimo šaltiniai yra *Sanglaudos fondas (Social Cohesion)*, keturi *ES struktūriniai fondai* (Europos regioninės plėtros fondas (ERPF), Europos socialinis fondas (ESF), Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF) ir Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas (ŽOFI)), *PHARE* ir *LIFE* programos.

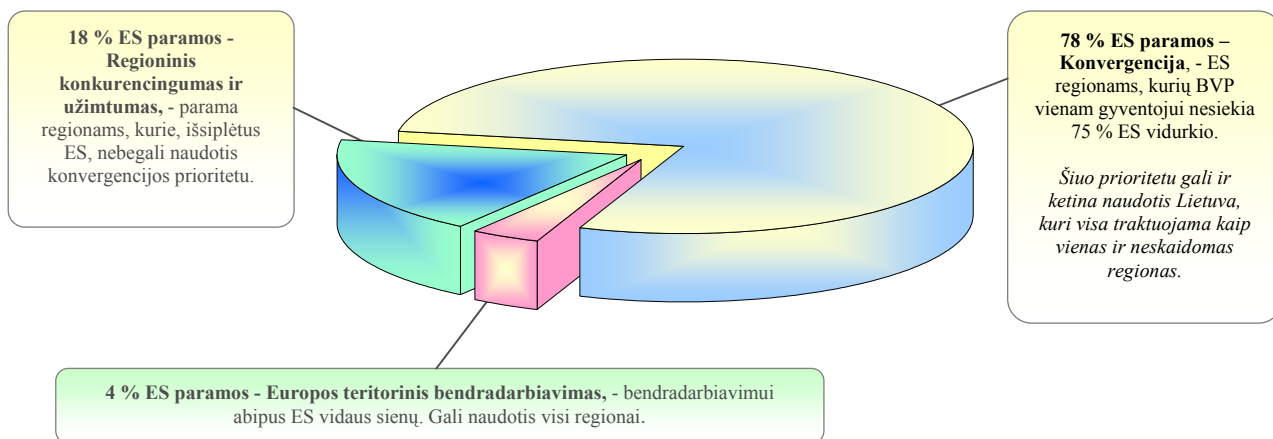
Europos Sąjunga šalims kandidatėms 1999 m. sukūrė finansavimo instrumentą *ISPA*, skirtą transporto ir aplinkosaugos projektams finansuoti. 2000-2003 m. laikotarpiu kasmet per šį fondą didiesiems aplinkosaugos projektams finansuoti Lietuvai buvo skirta apie 26 mln. eurų. Lietuvai tapus Europos Sąjungos šalimi nare, ISPA fondą pakeitė Sanglaudos fondas. Šio fondo lėšos yra skiriamos transporto ir aplinkosaugos projektams finansuoti. Strateginės Sanglaudos fondo paramos Lietuvoje teikimo 2004 - 2006 m. nuostatos yra įtvirtintos bendru Lietuvos Respublikos finansų, aplinkos ir susisiekimo ministrų 2004 m. vasario 20 d. patvirtintoje ir su Europos Komisija suderintoje Sanglaudos fondo strategijoje 2004 - 2006 metams. 2004 - 2006 m. laikotarpiui Lietuvos aplinkos sektoriui skirta 307 mln. eurų (1,060 mln. litų), o remiami gali būti tik dideli ir itin svarbūs projektai, kurių vertė ne mažesnė nei 10 mln. eurų. Sanglaudos fondo parama teikiama remiantis atsargumo, prevencijos, taršos mažinimo šaltinio vietoje ir „teršėjas moka“ principais.

Iki 2006 m. ES struktūrinių fondų parama teikiama pagal Lietuvos 2004-2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą (BPD). BPD išdėsto 2004-2006 m. Lietuvos ūkio plėtros strategiją, išskiria prioritetus, aprašo priemones jiems įgyvendinti, nurodo ES ir nacionalinio finansavimo šaltinius, pateikia struktūrinių fondų lėšų administravimo sistemą.

Vertinant ES Sanglaudos fondo politiką metinis BVP augimas Sanglaudos šalyse buvo 1 proc. didesnis negu augo ES šalių BVP. Atskirose šalyse struktūrinių fondų lėšos 1994-2000 davė didžiulę pridėjamąją vertę. Jei ne struktūriniai fondai, tai 1999 m. BVP lygis būtų mažesnis: Ispanijoje – 1,5, Graikijoje – daugiau kaip 2, o Airijoje net 4,5 proc. punkto. Naujoms šalims įsijungus bendras BVP padidėja tik 5 proc., o gyventojų skaičius – net 20 proc. Todėl BVP vidurkis ES-25 šalyse sumažėja 12,5 proc.

ES Sanglaudos politika turės būti glaudžiau susieta su ES prioritetais, nustatytais *Lisabonos strategijoje* (iki 2010 m. tapti konkurencingusia ekonomika pasaulyje) ir *Europos užimtumo strategijoje* (pilnas užimtumas, darbo kokybė ir produktyvumas bei socialinės sanglaudos stiprinimas).

Kadangi ES paramos ilgalaikis tikslas – suvienodinti ES valstybes ekonominiu, socialiniu ir teritoriniu požiūriu, parama visų pirma skiriama labiausiai šiais požiūriais atsiliekančioms valstybėms (žr. 6 pav.).

6 pav. ES skiriama parama

Šaltinis: finansų ministerija.

Struktūrinių fondų parama remiasi papildomumo principu. T.y. paramos lėšos, skiriamos ne pakeisti pačių valstybių išlaidas tam tikrose srityse, o jas papildyti. Viešų institucijų projektams (tokie projektai numatomi sveikatos sektoriuje) ES struktūrinių fondų parama gali sudaryti iki 75 proc. konkretaus projekto išlaidų. Finansuotinas gali būti kiekvienas projektas, kurio tikslas atitinka BPD apibrėžtus prioritetus ir priemones. Struktūriniai fondai suteikia galimybę gauti papildomų lėšų tęsti socialinės-ekonominės plėtros veiksmus, jeigu projekto iniciatoriui nepakanka savo lėšų.

*Trečiosios dalies tikslas – apžvelgti Europos Sąjungos (ES) struktūrinių fondų struktūrą, jų panaudojimo galimybes, investicijų sritis, kokios pagrindinės institucijos dalyvauja. Europos Sąjunga yra viena iš labiausiai ekonomiškai išsivysčiusių regionų pasaulyje, skirtumai tarp jos narių išlieka gana dideli. Europos sprendimų priėmimo procese apskritai, ir ypač bendro sprendimo procedūroje dalyvauja trys pagrindinės institucijos: **Europos Parlamentas**, kuris atstovauja ES piliečiams ir yra jų tiesiogiai renkamas, **Europos Sąjungos Taryba**, kurioje atstovaujama atskiroms valstybėms narėms, **Europos Komisija**, kurios paskirtis – palaikyti visos Sąjungos interesus. Europos Sąjungos struktūriniai fondai – regioninės politikos, kuria siekiama sumažinti regionų plėtros skirtumus ir skatinti menkiau išsivysčiusių regionų plėtrą, finansiniai instrumentai. Šiuo tikslu sukurti ES struktūriniai fondai, kuriuos sudaro Europos Sąjungos biudžeto lėšos. 2000 - 2006 m. ES struktūrinių fondų biudžetas sudaro 195 mlrd. eurų, t.y. apie 30 proc. viso ES biudžeto. Struktūrinių fondų parama remiasi papildomo principu – suteikiamos paramos lėšos skiriamos ne pakeisti pačių valstybių išlaidas tam tikrose srityse, o jas papildyti ES biudžeto lėšomis. Tai reiškia, kad valstybės narės turi pačios prisidėti prie remiamų projektų finansavimo.*

Žiniomis grįstos ekonomikos bei žinių užsimezgas ekonomiškai stipriose pasaulio šalyse ir daugeliu aspektu visoje Europos Sąjungoje yra jau įvykęs faktas. Su Europos Sąjungos struktūriniais fondais galėtų ateiti ir lemianti finansinė parama žinių ekonomikos plėtotei šalyje.

Tai nulemti gali du veiksniai. Pirmas – tai Lietuvos Bendrojo Programavimo Dokumento (BPD) pragmatiškas. Antras – tai parengtųjų projektų, atitinkančių BPD nuostatomis, racionalumas.

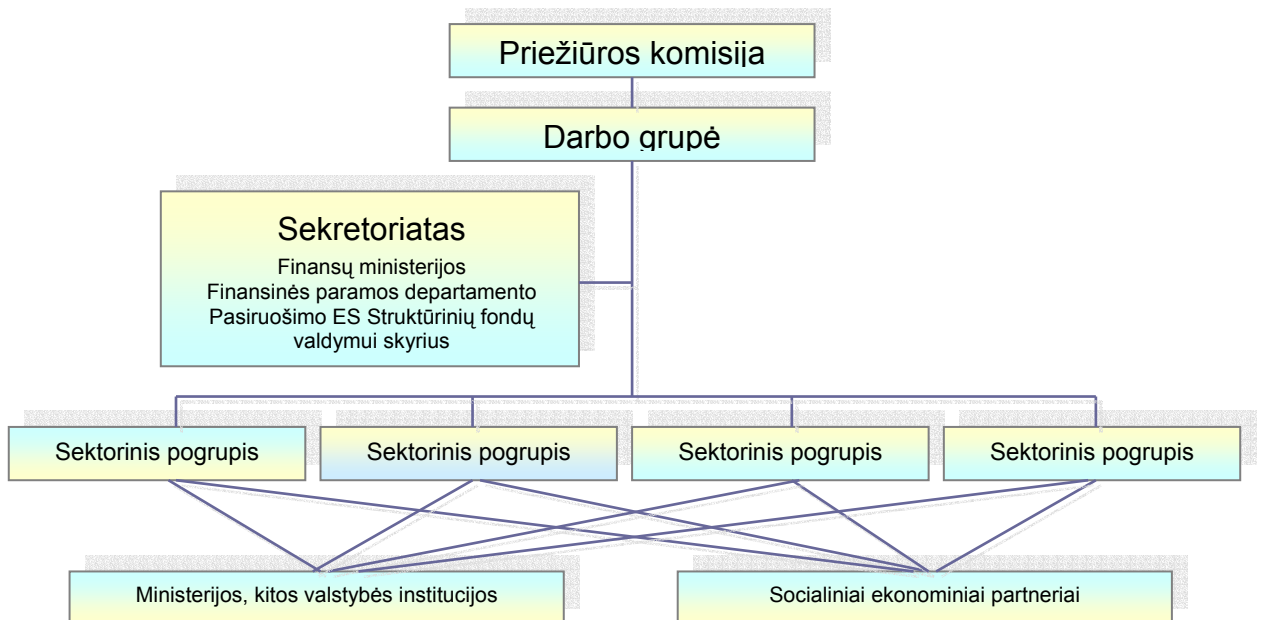
BPD turėtų būti įtvirtina ta nuostata, kad Europos Sąjungos parama būtų imama tik perspektyvioms kryptims, priartinančioms žinių ekonomiką. Šiame dokumente yra paskirti prioritetai, tarp kurių yra bei numatyti veiksmai ir priemonės. Parengtąjį Lietuvoje BPD dokumentą, nagrinėja Briuselio ekspertai, kur BPD versija po versijos gerėjo, stiprėjo koreliacija su Pasaulio banko išvadomis ir pasiūlymais. Apie Lietuvos BPD struktūros elementus, kiek juose įžiūrima galimybių plėtoti žinių ekonomiką, pateiktų ir parengtų projektų, atitinkančių BPD nuostatas priartinančias prie žinių ekonomikos vertinimas kitoje dalyje.

4. GALIMA PLĖTRA ŽINIŲ EKONOMIKOJE PAGAL PATVIRTINTĄ LIETUVOS BPD ANALIZĖ

BPD rengimo organizacinė struktūra

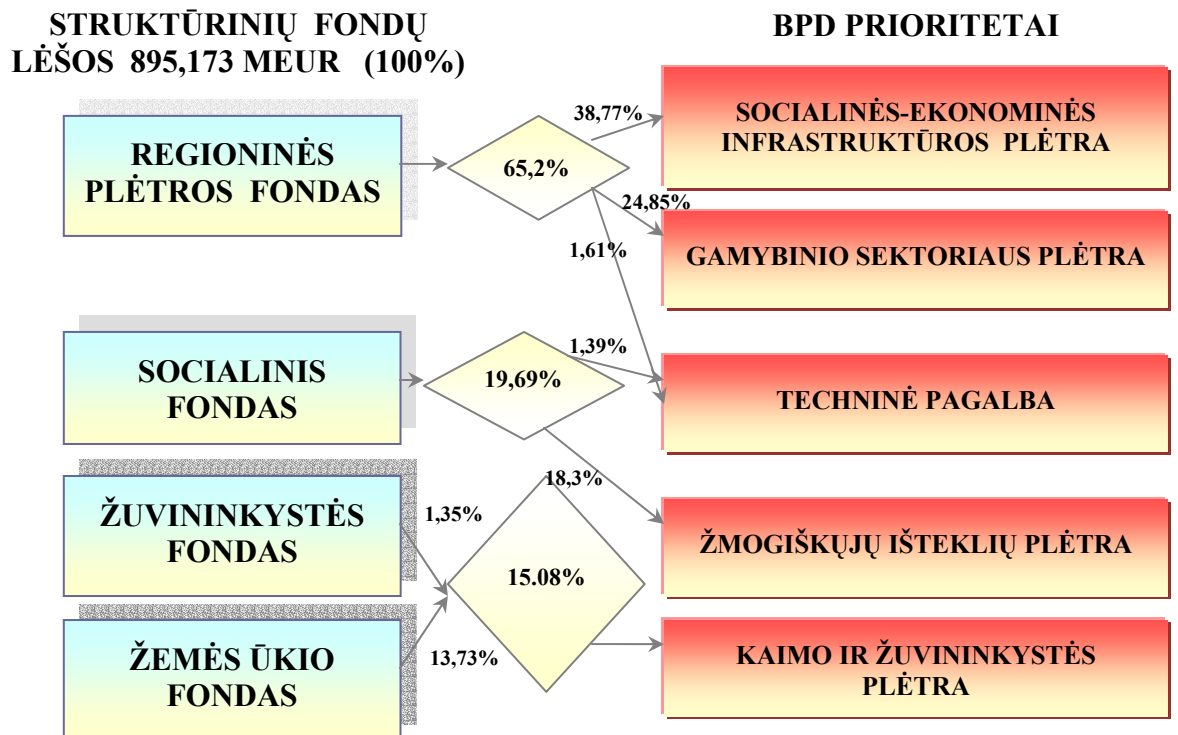
Pirmieji žingsniai partnerystės santykių sukūrimo link Lietuvos buvo žengti rengiant Valstybės ilgalaikės plėtros strategiją. Tuo metu partnerystė buvo suvokiama kaip Lietuvos valstybės institucijų bendradarbiavimas su Europos Komisija, teikiant socialiniams ir ekonominiams partneriams minimalią informaciją apie rengimo procesą. Reikia pabrėžti, kad Lietuvai trūksta tvirtų partnerystės tradicijų.

Rengiant Bendrąjį Programavimo Dokumentą (BPD), konsultacijų procesas buvo išplėstas. Ne tik ministerijos, bet ir savivaldybės, taip pat socialiniai ekonominiai partneriai buvo įtraukti į šį rengimo procesą. Vyriausybės nutarimu buvo patvirtinti BPD darbo grupės nariai, kurie yra ne tik valstybės institucijų atstovai, bet ir regionų bei socialinių partnerių, t.y. asocijuotų organizacijų, atstovaujančių plačiausiems interesams, tokių kaip Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos pramoninkų konfederacija, Lietuvos verslo darbdavių konfederacija, Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacija ir t.t. atstovai. Be to, absoliučiai visi partneriai, kurie domėjosi dalyvavimu BPD parengimo procese, buvo pakviesti dalyvauti BPD sektorialių pogrūpių, kuriems vadovavo ministerijų padaliniai, darbe (žr. 7 pav.).

7 pav. BPD rengimo organizacinė struktūra

Aktyvus konsultavimasis su partneriais prasidėjo 2002 m. gegužės mėnesį įvykusioje konferencijoje „ES finansinės paramos planavimo partnerystė“, kurioje dalyvavo apie 150 partnerių atstovų. Kiekvienoje iš dešimties Lietuvos apskričių buvo organizuoti informaciniai – konsultaciniai seminarai. Pagrindinis tikslas – pristatyti BPD parengimo procesą ir statusą, institucinę Struktūrinių fondų schemą, aptarti, kaip regionų strateginės plėtros planai galėtų sietis su BPD ir būti naudojami jo parengimui, pristatyti praktinius Struktūrinių fondų projektų ir kompensacijai tinkamų išlaidų pavyzdžius. Po BPD rengimo, kuris vyko apie metus laiko, galima teigti, kad gerokai pasikeitė partnerių žinių, jų veiklos lygis ir pats rengėjų bei partnerių požiūris į bendradarbiavimą, bei kaip objektyviai panaudoti Struktūrinių fondų teikiamą paramą. ES paramos skirstymo kryptis žr.7 priede. Struktūrinių fondų lėšos 2004-2006 metams buvo skiriamos apie 895,173 mln. eurų keturiems fondams bei jų priskirtiems Bendrojo Programavimo Dokumento prioritetams (žr. 8 pav.)

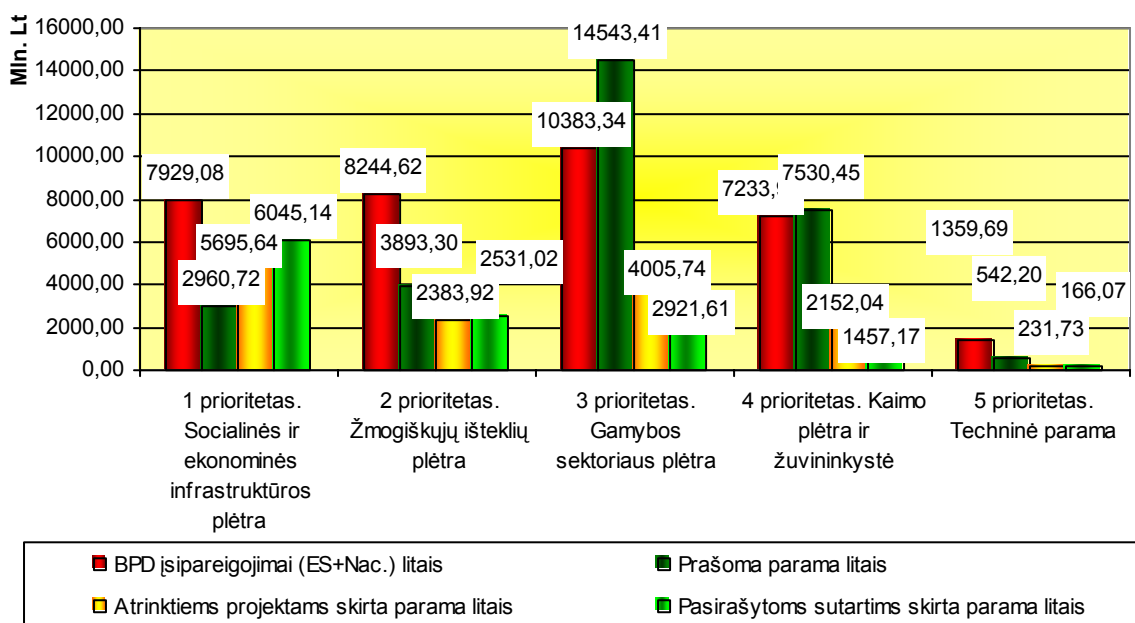

8 pav. BPD prioritetų finansavimo šaltiniai 2004-2006 metams

Šiame paveiksle aiškiai matyti valdžios nutarimas kaip reikėtų paskirstyti ES struktūrinių fondų lėšas, skirtas 2004-2006 metams. Beje didžiausia paramos dalis atitenka regioninės plėtros fondui – 65,2 proc. visų skiriamų lėšų, kurio remiami prioritetai tokie kaip socialinės – ekonominės infrastruktūros plėtra, gamybos sektorius bei techninė pagalba. Kur kas mažiau atitenka socialiniam fondui – 19,69 ir žuvininkystės bei žemės ūkio fondams – 15,08.

Didžiausias dėmesys yra skiriamas Lietuvos patirčiai, įgytai pagal keturis BPD prioritetus:

- 1. prioritetas.** *Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra* (transportas, energetika, aplinkos apsauga, sveikatos priežiūra, švietimas, tyrimai ir taikomoji veikla). Išlaidos infrastruktūros plėtrai 1 tikslo regionuose paprastai siekia trečdalį Struktūrinių fondų lėšų. Atsižvelgiant į poreikį labai daug investuoti į infrastruktūrą, tam kad būtų sukurtos reikiamos bazinės sąlygos ekonomikai augti, 2004-2006 m., BPD programavimo laikotarpiu ne tik kreipiamas dėmesys į tradiciškas paramos rūšis, tačiau ir kitose, novatoriškesnėse, infrastruktūros plėtros sferose, t.y. didinant tyrimams, inkubatoriams bei taikomajai plėtrai, BPD programavimas labai svarbus. Svarbus aspektas – būtinybė užtikrinti, kad infrastruktūros priemonės atitiktų platesnius plėtros poreikius ir kad būtų visiškai išnaudotos finansuojamos paramos verslui tobulinimas, galimybės. Siekiant skatinti atliekamus tyrimus yra įkurta už struktūrinių fondų lėšas naujų technologijos ir inovacijų diegimo centrai.
- 2. prioritetas.** *Žmogiškųjų išteklių plėtra* (užimtumas, aktyvioji darbo rinkos politika, socialinė integracija, švietimas ir profesinis mokymas). Prieš įgyvendinant žmogiškųjų plėtros priemones, būtina užtikrinti, kad ES fondų panaudojimas atitiktų darbo rinkos poreikius. Atsižvelgiant į nuolatinę didelio nedarbo problemą Lietuvoje ES fondų parama Lietuvai turėtų būti sutelkta į paramą bedarbiams, siekiant juos grąžinti į darbą ir į dirbančių asmenų įgūdžių tobulinimą.
- 3. prioritetas.** *Gamybos sektoriaus plėtra* (parama verslui ir pramonei, informacinė sistema). Priemonės gamybos aplinkai remti apima paramą MVĮ, paslaugų verslui plėtrą, iniciatyvas skatinti inovacijų diegimą ir technologijų perdavimą bei sklaidą bei investicijas, skirtas padėti mažoms firmoms modernizuotis. Struktūrinių fondų nuostatuose leidžiama valstybėms narėms teikti papildomą pagalbą MVĮ toms investicinių projektų dalims, kurios finansuojamos ne tiesiogiai remiant valstybei, o kitu būdu. Informacinės visuomenės srityje yra diegiamos priemonės, skirtos plėsti informacinių ir telekomunikacijų technologijų (ITT) naudą verslui ir didinti informuotumą apie galimą ITT taikymo naudą visuomenei.
- 4. prioritetas.** *Kaimo plėtra ir žuvininkystė* (žemės ūkis, kaimo plėtra, miškininkystė, žuvininkystė). Problemos slypi tame, kad yra per didelė užimtumo ir regiono BVP priklausomybė nuo žemės ūkio ir su tuo susijęs ekonominės veiklos įvairinimo poreikis; svarbu modernizuoti žemės ūkio valdas, didinti našumą siekiant pagerinti konkurencingumą. Kad įvyktų svarbūs pokyčiai reikia mokyti ir darbo jėgą, kelti žemės ūkio darbuotojų kvalifikaciją. Turizmas remiamas pagal BPD trečiąjį prioritetą, bet šiuo metu labai aktualus kaimo turizmas, kuris taip pat susijęs yra su kaimo plėtra.

9 pav. ES finansinės paramos įsisavinimo būklė pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD prioritetus

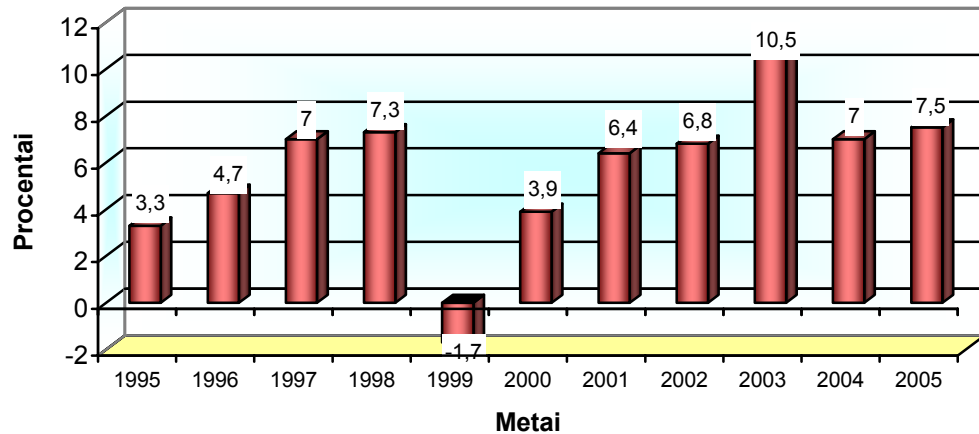
Šiame paveiksle galima matyti kaip vyksta Lietuvos Bendrojo Programavimo Dokumento prioritetų įgyvendinimas, kaip vyksta pat lėšų paskirstymas, pagal numatytus BPD prioritetus. Finansų ministerijos duomenimis BPD įsipareigojimas suteikti ES skiriamą paramą viso yra 35'148 mln. litų, prašoma parama – 29'468 mln. litų, atrinktiems projektams viso 14'66 mln. litų bei pasirašytoms sutartims parama skiriama - 13'120 mln. litų.

Ekonominiu požiūriu Lietuvos narystė ES gali garantuoti, kad bus pašalinti laisvų prekių, paslaugų, darbo jėgos ir kapitalo judėjimo tarp ES valstybių narių. Būtent vienas iš svarbiausių dalykų vertinant Lietuvos ir ES makroekonominis rodiklius, tokius kaip BVP vienam gyventojui, darbo našumas ir užimtumo lygis. Iš esmės ekonomika Lietuvoje pasikeitė: atvirumo ir liberalizacijos lygis pakilo, žemės ūkio dalies BVP ir užimtumo struktūroje sumažėjimas, didelis paslaugų sektoriaus suaktyvėjimas. Sparčiai plėtojosi privatusis sektorius, ekonominiu požiūriu per trumpą laiką tapdamas daug svarbesniu nei valstybės sektorius. Be abejo ir konkurencija tiek įmonių, tiek su užsienio konkurentais padidino kainų konkurenciją labai sustiprėjo mažindama infliaciją. Dabar Lietuvoje galutinai įsitvirtino rinkos ekonomika ir stabili makroekonominė aplinka, kuriai būdingas spartus BVP didėjimas, pažanga sprendžiant nedarbo problemą. Norint pasiekti svarbiausius Lietuvos ekonominius tikslus, būtina:

- stabili pinigų politika išlaikant fiksuotą lito ir euro kursą;
- griežta biudžeto politika;
- investicijų ir verslo skatinimo politika, palanki ekonominei plėtrai ir verslininkystei;

- aktyvi darbo rinkos politika, kuria siekiama kurti naujas darbo vietas ir didinti darbo rinkos lankstumą.

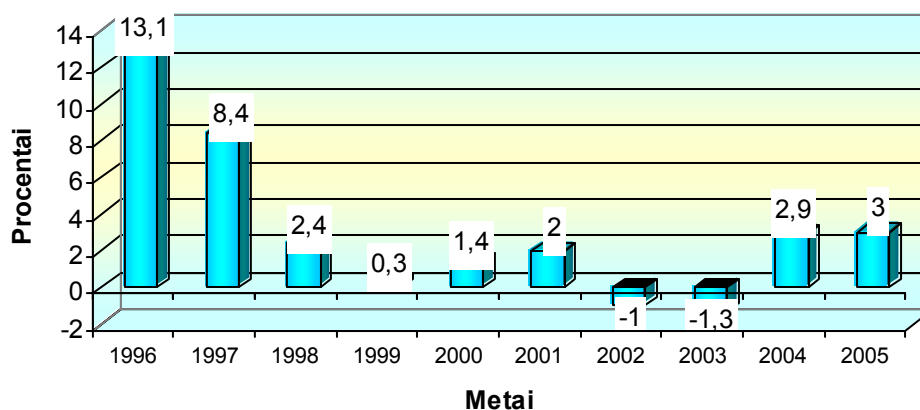
Siekiama padidinti investicijas privataus verslo sektoriuje, žmogiškųjų išteklių vertę ir užtikrinti, kad ekonominis augimas ir naujos užimtumo galimybės būtų naudingos visiems Lietuvos gyventojams.

10 pav. BVP pokyčiai palyginamosiomis 2000 m. kainomis

Šiame grafike matyti, kad ypač sparčiai augant ekonomikai iki 1998 m. Lietuvos BVP didėjo, tačiau dėl nepalankių ekonominių tendencijų Rusijoje ir NVS šalyse 1999 m. BVP sumažėjo 1,7 proc. (realiaja išraiška). Sėkmingai perorientavus eksporto srautus į ES valstybes nares ir kitas rinkas – 2000 m. užregistruotas BVP padidėjimas 3,9 proc., 2001 m. – 6,4 proc., 2002 m. – 6,8 proc., o 2003 m. Lietuvos BVP padidėjo net 10,5 proc. O 2004-2005 m. jis vėl siekė 7-7,5 proc.

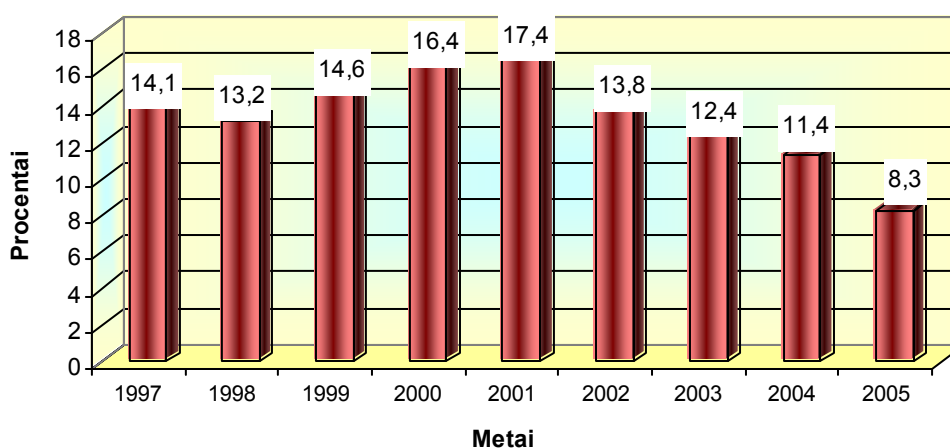
Norint, kad šalyje galutinai įsitvirtintų rinkos ekonomika ir stabili makroekonominė aplinka, kuriai būdingas spartus BVP, bet maža infliacija.

11 pav. Infliacija Lietuvoje
(gruodžio mėn., palyginti su praėjusių metų gruodžio mėn.)

Paveiksle matyti, kad nuo 1996 – 2000 m. Šalyje infliacija gerokai mažėjo. Tačiau nuo 2004 m. pradėjo kilti, tai galėjo įtakoti gamtinių dujų pakilusios kainos, kuri beje gali labai stipriai įtakoti lito neįsivedimą į Lietuvą kitais metais.

Norint užtikrinti ilgalaikį ir subalansuotą ekonomikos augimą ir makroekonominį stabilumą, būtina kiek įmanoma padidinti žmogiškųjų išteklių vertę ir užtikrinti, kad naujos užimtumo galimybės būtų naudingos visiems Lietuvos gyventojams. Struktūrinių fondų lėšos bus panaudotos palankesnėms sąlygoms naujų darbo vietų kūrimui sudaryti ir profesinio mokymo sistemai pritaikyti prie darbo rinkos poreikių. Kvalifikacijos kėlimas ir perkvalifikavimas padės užtikrinti, kad tie asmenys, kurių kvalifikacija pasenusi ar kurie anksčiau nepasinaudojo galimybe mokytis, galėtų išmokti naujų įgūdžių ir prisidėti prie Lietuvos socialinės ekonominės plėtros.

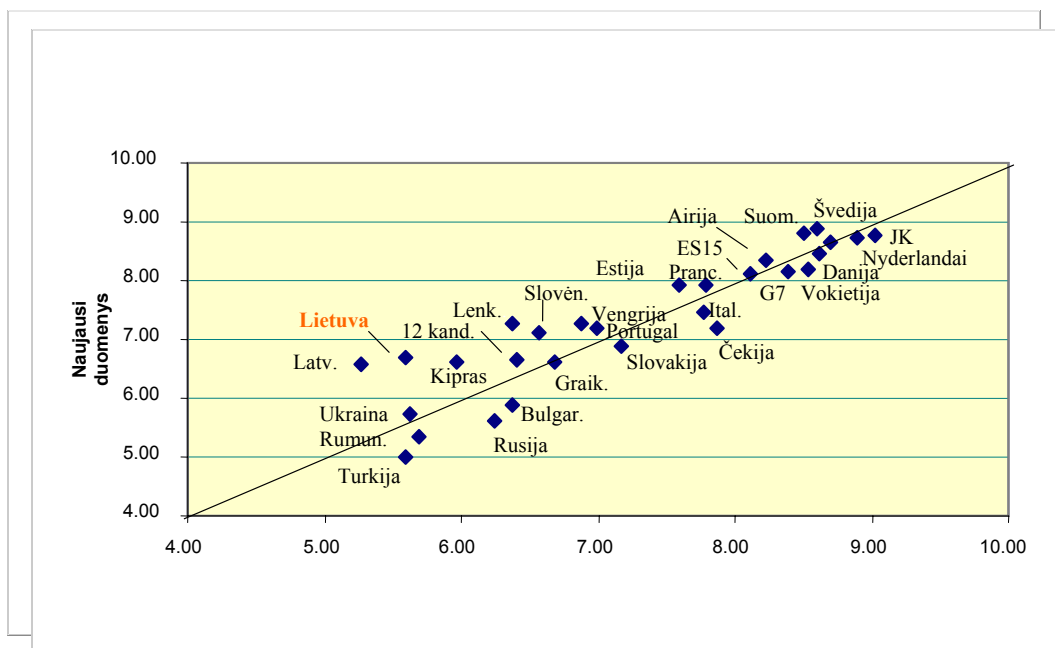

12 pav. Nedarbo lygis (gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis), %

Nedarbo lygis Lietuvoje vis dar išlieka aktuali problema, nors kaip matyti paveiksle nuo 2001 metų kaip pradėjo mažėti nedarbo lygis Lietuvoje, vis dar išlieka aktuali šių dienų problema. Ir

viena iš būtinybių įstojus į ES dar labiau sumažinti nedarbo lygį. Pasinaudoti ES parama tiesiog būtina norint sukurti naujas darbo vietas, kelti žmonių kvalifikaciją, jei reikia ir perkvalifikuoti, bei stengtis užtikrinti, kurie nepasinaudojo galimybe mokytis, galėtų išmokti naujų įgūdžių padėsiančių jiems susirasti darbo. Neseną užimtumo lygio kritimo tendenciją taip pat turėtų būti galima pasukti priešinga linkme augant ekonomikai, kylant faktiniam darbo užmokesčiui ir taikant ypatingas priemones darbo rinkos integracijai paskatinti. Tik didėjantis užimtumo lygis ir aktyvios darbo rinkos politikos taikymas padės sumažinti socialinės atskirties mastą. BPD investicija į žmogiškųjų išteklių ir informacinės visuomenės plėtrą padės įgyvendinti nurodytus prioritetus, susijusius su darbo ir įgūdžių plėtra, pažeidžiamiems asmenims padės grįžti į darbinį gyvenimą.

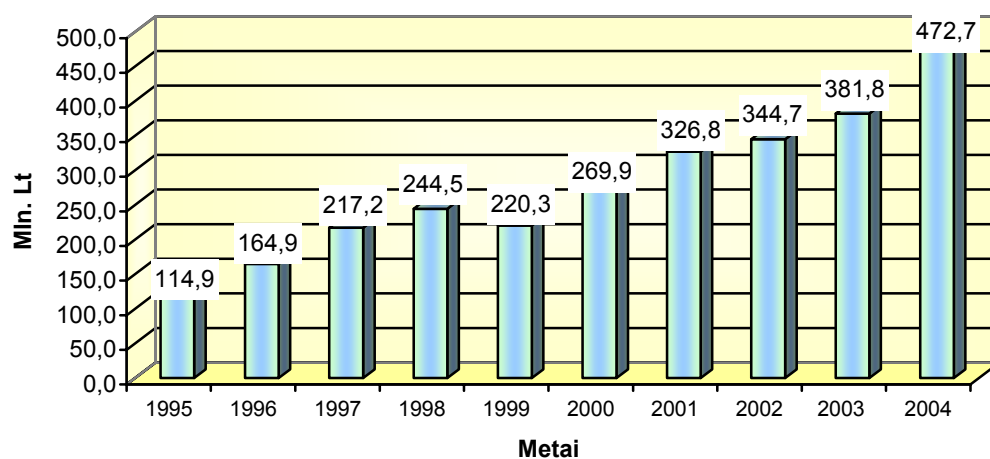
Lisabonos viršūnių susitikime 2000 m. kovą buvo suformuluotas strateginis tikslas – iki 2010 m. žiniomis grindžiama ES ekonomika turi tapti konkurencingiausia ir dinamiškiausia visame pasaulyje. Kiekviena šalis turi siekti didinti savo tyrimų potencialą, plėtoti pažangias technologijas bei inovacijas, skatinti jų diegimą pramonėje ir versle. Lietuva, būdama maža šalis, neturi galimybių kurti naujų žinių visose mokslo srityse, todėl jai reikia specializuotis tose srityse, kuriose jau sukaupta specialių žinių, panaudojant didelį šalies turimą tyrimų ir taikomosios veiklos potencialą. Santykinė Lietuvos pažanga plėtojant *žinių ekonomiką* buvo įvertinta taikant palyginamąją metodiką, sukurtą Pasaulio banko institute. Taikant žinių ekonomikos indeksą, Lietuva nuo 1995 m. iki šių dienų (naudojami 2000–2002 m. duomenys, atsižvelgiant į tai, kurio laikotarpio duomenų turima) pakilo nuo 5,6 iki 6,7. Šis aukštesnis įvertinimas reiškia, kad Lietuva perkopė ES šalių kandidačių vidurkį (6,6) ir aplenkė Latviją, Rumuniją, Turkiją ir Bulgariją. Pagal šį indeksą Lietuvą lenkia Vyšegrado šalys ir Estija; Lietuvos rodiklis mažesnis už ES valstybių narių vidurkį (8,12).

13 pav. Žinių ekonomikos indeksas įvairiose šalyse 1995 m. ir 2000-2002 m.

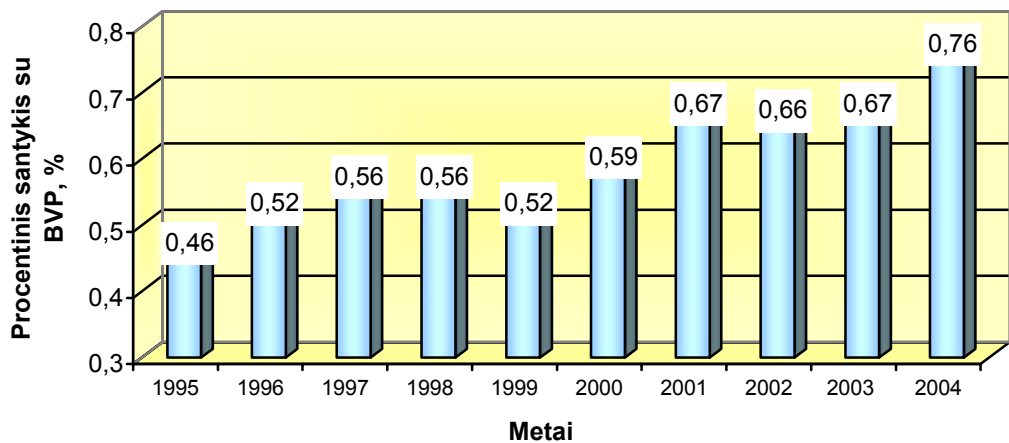
Peržiūrėjus Pasaulio banko parengtus statistinius duomenis, nuo 2002 m. apie žinių ekonomikos indeksą įvairiose šalyse, pateikta nėra.

Bendrosios išlaidos MTEP Lietuvoje išlieka nedidelės (žr. pav.) 2001 m. šioms išlaidoms teko 0,8 proc. BVP, palyginti su 1,28 proc. BVP ES ir 0,38 proc. – šalyse kandidatėse. Pažvelgus į palyginti nedidelį Lietuvos BVP, išlaidų MTEP skirtumas ypač ryškus lyginant absoliučius skaičius. Didžioji MTEP išlaidų skiriama viešajam ir aukštojo mokslo sektoriui – 0,48 proc. BVP, o išlaidos įmonių sektoriui siekia tik 0,2 proc. BVP. Beveik verslo sektoriaus išlaidų MTEP nepriskiriamos prie pagrindinės veiklos išlaidų. Tai rodo, kad MTEP verslo sektoriuje šiuo metu nėra labai aktyvi, bet ateityje, mano manymu, gali suaktyvėti.

14 pav. Išlaidos skiriamos MTEP Lietuvoje

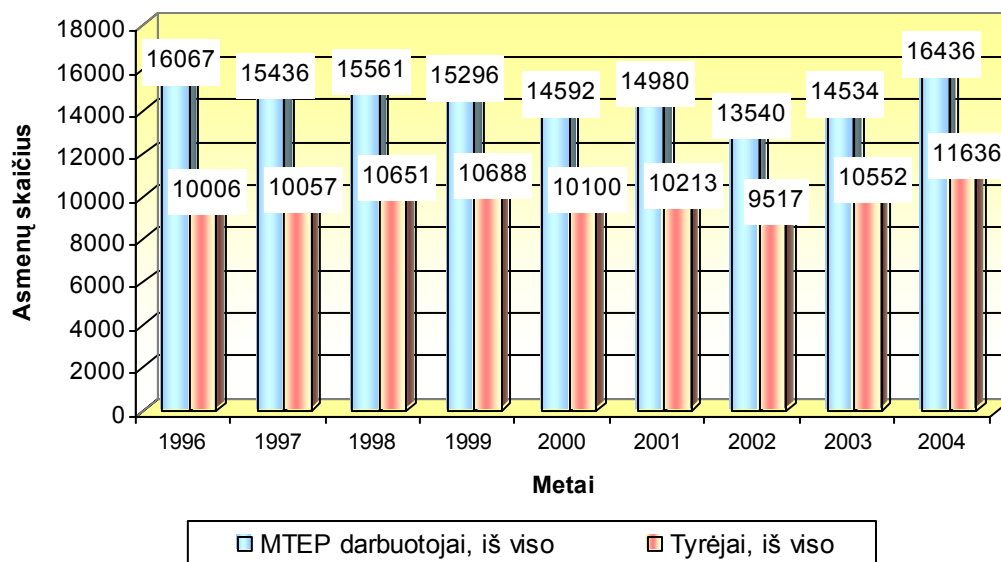
Švietimas Lietuvoje yra gerai išplėtotas mokslinio tyrimo ir aukštojo mokslo įstaigų tinklas, o BPD akcentuoja potencialių tyrimų ir taikomosios veiklos indėlį į ekonomikos plėtrą. Kaip matyti 14 pav. šiuo metu tyrimų ir taikomosios veiklos kuriama BVP dalis yra palyginti maža, vidurkis – apie 0,6 proc. Kai kurios tyrimų ir taikomosios veiklos sritys laikomos turinčiomis tam ypač didelį potencialą (biotechnologijos, biochemija, chemija, fizika, matematika, aplinkos apsauga, lazerių technologijos). Svarbu sudaryti sąlygas mokslininkams ir kitiems aukštųjų mokyklų tyrėjams, tyrimo įstaigoms ir ūkio subjektams tarptautiniu lygiu atsidėti MTEP darbams, kaupti naujas žinias ir didinti nacionalinės ekonomikos konkurencingumą.

15 pav. Išlaidų mokslo tiriamajai veiklai santykis su BVP

Kiekybiniu požiūriu Lietuva turi gerai išplėtotą mokslo ir studijų įstaigų tinklą, kur mokslinių tyrimų ir eksperimentine plėtra užsiima aukštojo mokslo įstaigos (universitetai ir kolegijos), valstybinių mokslinio tyrimo institutai, universitetų mokslinio tyrimo institutai ir valstybinių mokslinio tyrimo įstaigos. Bet ryšys tarp šių mokslinio tyrimo įstaigų ir verslo sektoriaus yra nepakankamai stiprus. Viršūnių Taryba Barselonoje 2002 m. nustatė konkretų tikslą – 2010 m. MTEP finansavimas Europoje turi siekti 3 proc. bendrojo vidaus produkto.

Siekiant užtikrinti sėkmingą Lietuvos informacinės visuomenės plėtros įgyvendinimą, buvo 2001 m. įkurtas pilietinės visuomenės forumas – *Žinių ekonomikos forumas*. Šio forumo tikslas – spręsti Lietuvos ekonomikai išskylančias problemas, vienija aukštojo mokslo įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, pažangios technologijos įmonių atstovus ir politikus. Yra pasirašytas memorandumas tarp Žinių ekonomikos forumo, Vilniaus savivaldybės ir Vilniaus universiteto dėl žinių ekonomikos plėtros Vilniuje. Lietuvoje yra įkurta nemažai mokslo ir technologijų parkų, kur siekiama sujungti pagrindinius elementus, būtinus konkurencingai, *žiniomis pagrįstai ekonomikai sukurti*: aukštąjį mokslą ir mokslinius tyrimus, technologijų perdavimo mechanizmus, inovacijas ir verslą. Veikiantys parkai yra Visorių IT parkas, Šiaurės miestelio mokslo ir technologijų parkas Vilniuje, Mokslo ir technologijų parkas Šiauliuose. Žiniomis pagrįsti verslo inkubatoriai įkurti Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose. Už vyriausybės MTEP politikos rengimą ir vykdymą atsakinga Švietimo ir mokslo ministerija. Ji analizuoja ir apibendrina Lietuvos Respublikos įstatymų ir Vyriausybės nutarimų, susijusių su aukštojo mokslo įstaigų atliekamais tyrimais ir kitais MTEP technologijų, informacinių technologijų srityse – sudaro sąlygas plėtoti ir nuolat modernizuoti pažangios technologijos gamybą ir teikti pažangios technologijos paslaugas. Žmogiškasis aspektas MTEP kontekste irgi labai svarbus. Oficialiuoju mokslininkų skaičiaus rodikliu, skaičiuojant etapais, Lietuva beveik siekia ES valstybių vidurkį (žr.16 pav.)

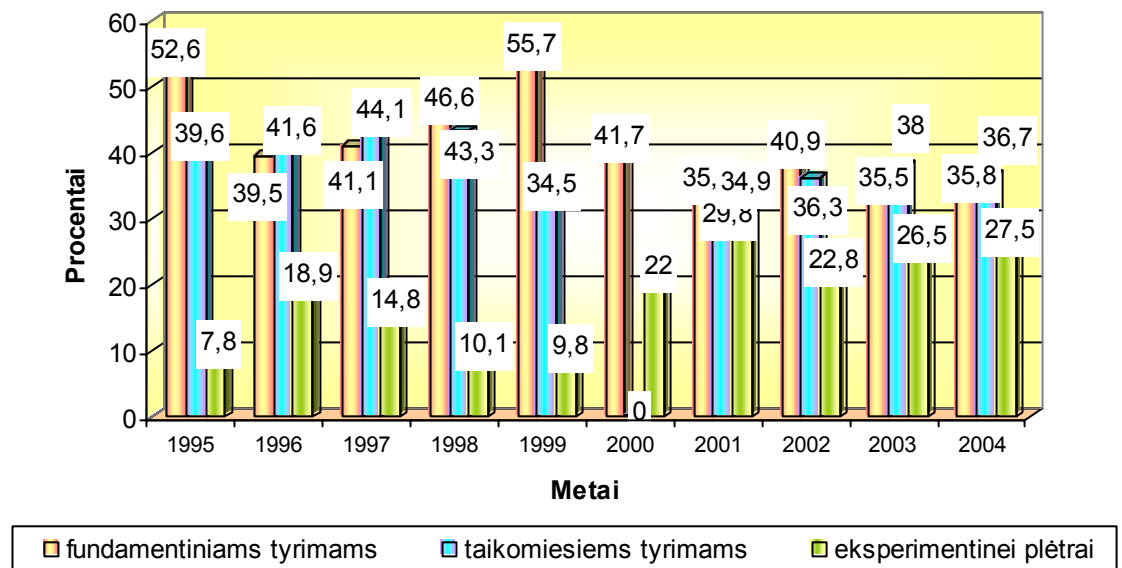
16 pav. Lietuvoje esantys MTEP tyrėjai

Tačiau Statistikos duomenimis, daugiausia mokslininkai susitelkę aukštojo mokslo sektoriuje, t.y. apie 71 proc. ir viešajame sektoriuje apie 27,7 proc., o privačiame sektoriuje ir ne pelno siekiančioms tyrimo organizacijoms tenka tik 0,8 proc. visų mokslininkų. Pavyzdžiui iki šiol tik nedaugelis Lietuvos mokslininkų yra atlikę tyrimus, kuriuos būtų galima sukومercinti ir pateikti pasaulio rinkoms. Tai susiję ne tik su tuo, kad nėra tradicijos panaudoti MTEP rezultatus versle, bet ir su tuo, kad mokslininkų atliekamos tyrimų veiklos lygis labai nėra aukštas. Vertinant pagal publikacijų skaičių (1999 m. – 158 publikacijos 1 mln. gyventojų), nuo ES vidurkio Lietuva atsilieka daugiau nei 4 kartus (ES – 818 publikacijų). Be to, aktuali MTEP užsiimančių darbuotojų senėjimo problema. Spartaus MTEP darbuotojų ir ypač mokslininkų senėjimo problema turi būti sprendžiama, kad paspartėtų pažangių technologijų naudojimo gamyboje tyrimai – tai labai svarbu Lietuvos ilgalaikiai ekonominei plėtrai. Apskaičiuota, jog reikia 300–400 jaunų tyrimo specialistų minimaliems MTEP poreikiams patenkinti ir senesniems mokslininkams pakeisti. Tačiau kasmet vos 150 asmenų suteikiamas daktaro laipsnis.

Didėjantis vidutinis mokslininkų ir dėstytojų amžius susijęs su mokslininkų socialinio statuso suvokimu (mažas atlyginimas, silpna institucinė tyrimų bazė aukštojo mokslo sektoriuje). Taip jau yra, nors aukštojo mokslo sektorius gauna palyginti nemažą finansavimą, kuris gana artimas ES skiriamam finansavimui. Neprestižiškas socialinis statusas ir labai lėta karjera, didelis atotrūkis tarp mokslo ir verslo skatina vis daugiau jaunų (ir vyresnių) mokslininkų emigruoti į Vakarų. Todėl Lietuvai trūksta taikomosios veiklos patirties turinčių mokslininkų, kurie galėtų dėstyti ir dalytis patirtimi su kitais. Kita tyrimo sektoriaus problema – tai, kad mokslinės veiklos organizavimo sistema yra neefektyvi. Programomis pagrįsto ir į strateginius tikslus orientuoto reguliavimo bei

motyvacijos stoka, negebėjimas mobilizuoti išteklius pagal programas ir prioritetus valstybiniame ir privačiame sektoriuje dirbančių MTEP specialistų bendradarbiauti neskatina.

Moksliniai tyrimai Lietuvoje turėtų būti perorientuoti nuo bazinių tyrimų (atsižvelgiant į tai, kad ne visas Lietuvos „bazinis mokslas“ yra bazinis pagal Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) šalyse priimtą apibrėžimą) į ekonominiu požiūriu aktualius taikomuosius tyrimus. Tačiau tokiose mažose šalyse kaip Lietuva valstybė turi investuoti į bazinius tyrimus ir pramonės technologijas. Baziniai tyrimai turi turėti tikslią orientaciją į ekonominiu ir socialiniu požiūriu naudingas technologijos sritis; turi būti stiprinami kūrybiniai tyrimo gebėjimai ir užtikrinama technologinių inovacijų bazė. Tam būtina nustatyti griežtesnes investicijų į bazinį mokslą sąlygas ir tikslesnį vertinimą, kaip daroma daugelyje ES šalių.

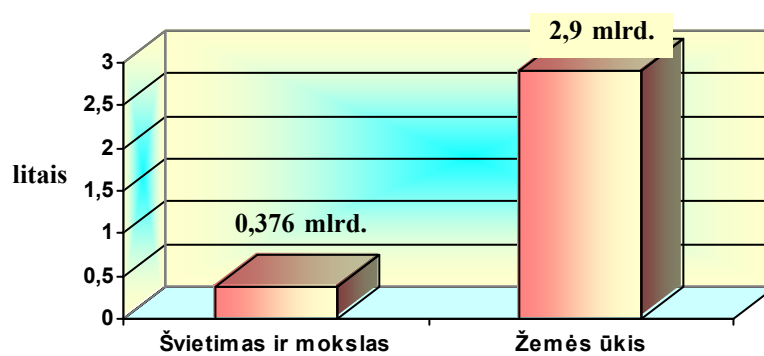
17 pav. Išlaidų struktūros dinamika fundamentaliesiems, taikomiesiems tyrimams bei eksperimentinei plėtrai

Kaip matyti šiame paveiksle, kol kas išlaidos MTEP nėra didelės, fundamentaliesiems tyrimams skiriama apie 42,44 proc. lėšų, taikomiesiems tyrimams apie 34,39 proc. o eksperimentinei plėtrai vos 19 proc. visų lėšų. Tačiau atsižvelgiant į žinių ekonomikos kūrimą, tikėtina, kad investicijos į aukštąjį mokslą, mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, Lietuvą pavers patraukliu centru užsienio kompanijų investicijoms į daug žinių reikalaujančias šakas. Tada žinių kūrimas taptų pagrindine, varančiąja pažangos jėga.

Švietimas Lietuvoje yra gerai išplėtotas mokslinio tyrimo ir aukštojo mokslo įstaigų tinklas, o BPD akcentuoja potencialių tyrimų ir taikomosios veiklos indėlį į ekonomikos plėtrą. Lietuva turi gerą teisinę bazę plėtoti modernią ir efektyvią profesinio švietimo bei mokymo sistemą ir socialinę

partnerystę. Bet išlieka didelė problema, nes daugelis mokinių švietimo sistemą palieka negavę pagrindinio išsilavinimo bei nedalyvauja tęstiniame mokyme. Kaimuose sunku užtikrinti švietimo prieinamumą. Šiuo metu į žmogiškuosius išteklius, įrangą ir kursus investuojama mažai, būtina imtis papildomų investicijų. Žinių ekonomikai labai svarbūs ryšiai tarp bazinių-taikomųjų tyrimų ir mokymosi proceso. Šis klausimas labai svarbus aukštesniuose aukštojo mokslo sistemos lygiuose, įskaitant ir privačius ir valstybinius universitetus bei kolegijas. Šiai dienai aukštojo mokslo sistema susiduria su „proto potencialo nutekėjimu“, jaunų kvalifikuotų specialistų emigracija, aukšto mokslo studijų programų turinys neatitinka darbo rinkos ir mokslo poreikių bei ES reikalavimų, daugelio kvalifikuotų dėstytojų kvalifikacija neatitinka ES reikalavimų, mažai doktorantų baigusiu užsienio studijas.

2004 m. švietimo ir mokslo sistemai iš viso numatyta skirti 40,1 mln. Lt., o pavyzdžiui žemės ūkiui – 512 mln. litų ES paramos. Vadinasi struktūrinių fondų lėšos mokslo ir studijų sistemai sudarys tik 6 proc., o žemės ūkiui – net 80 proc. šiomet jai skirtų biudžetinių lėšų (žr. 18 pav.)

18 pav. ES paramos skyrimas švietimui ir žemės ūkiui palyginimas

2004 – 2006 m. švietimo ir mokslo sistemai numatyta 376 mln. litų ES paramos, t.y. net 7 kartus mažiau nei žemės ūkiui, kuriam iš viso bus skirta 2,9 mlrd. litų ES lėšų. Be to buvo planuojama iš valstybės biudžeto dar skirti papildomai apie 160 mln. litų.

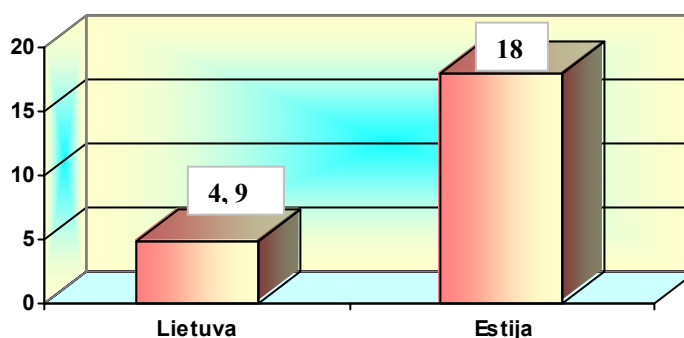
Pagal Lietuvos Vyriausybės parengtą Bendrojo programavimo dokumentą (BPD) Lietuvos švietimui ir mokslui numatyta parama iš Struktūrinių fondų (SF) (žr. 19 pav.) dviem atvejais:

19 pav. Pagal nustatytą Lietuvos PBD švietimui ir mokslui parama iš SF

Šiame paveiksle galime aiškiai išvelgti valdžios sprendimą, kokie yra jos prioritetai jei, iš Europos regioninės plėtros fondo visai Lietuvos infrastruktūrai 2004 -2006 m. numatyta skirti 521,2 mln. eurų, bet iš šių lėšų švietimo, mokslo ir studijų infrastruktūrai galės būti skirta tik 38,6 mln. eurų, t.y. tik 7,4 proc. visų investicijų infrastruktūrai. Tuo tarpu transporto infrastruktūrai iš šių lėšų bus skirta 128,1 mln. eurų arba 24,6 proc. visų investicijų infrastruktūrai.

Jei Lietuvoje švietimo, mokslo ir studijų infrastruktūrai galės būti skirta tik 7,4 proc. visų investicijų infrastruktūrai, tai Estijos švietimo, mokslo ir studijų institucijoms numatyta 30,8 proc. visų investicijų infrastruktūrai (žr. 19 pav).

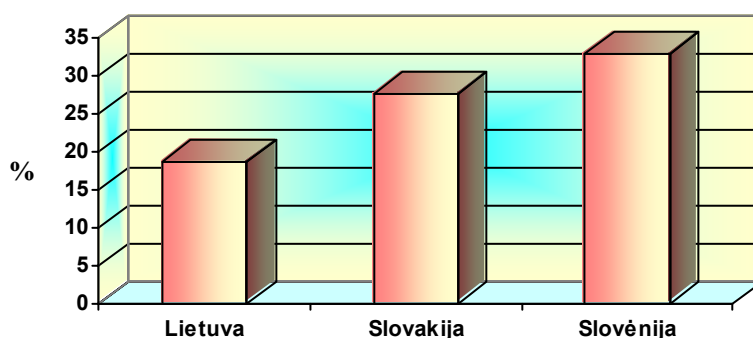
20 pav. Visų struktūrinių fondų dalis (%) skiriama švietimui ir infrastruktūrai vystyti

Iškart matyti didelis skirtumas tarp Lietuvos ir kaimyninės Estijos skiriamų lėšų švietimui mokslo infrastruktūrai vystyti. Iš Europos regioninės plėtros fondo skirtų lėšų visai Lietuvos infrastruktūrai, numatyta 2004-2006 m. skirti 521,2 mln. eurų. Tačiau iš šių skirtų pinigų švietimo, mokslo ir

studijų infrastruktūrai numatyta tik 7,4 proc. t. y. 38,6 mln. eurų visų investicijų infrastruktūrai, tuo tarpu transporto infrastruktūrai bus skiriama kur kas daugiau – 24,6 proc. t.y. 128,1 mln. eurų. Be to, transporto infrastruktūrai teks didžioji Sanglaudos fondo, iš kurio Lietuvai skirta 543,5 mln. eurų, dalis.

Švietimo ir mokslo institucijų infrastruktūra yra kur kas sudėtingesnė ir keliasdešimt kartų didesnė nei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SADM), tačiau ES lėšos jų infrastruktūrai vystyti padalintos po lygiai. Švietimo ir mokslo sistemoje veikia: 2058 bendrojo lavinimo mokyklos, 79 profesinės mokyklos, 6 aukštesniosios mokyklos, 45 aukštosios mokyklos, 17 valstybinių mokslo institutų, 9 universiteto mokslo institutai, 18 valstybinių mokslo įstaigų, o Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai priklauso 46 teritorinės darbo biržos ir 14 bedarbių mokymo centrų.

Lietuva žmogiškųjų išteklių plėtrai 2004 – 2006 m. numato skirti 147,3 mln. eurų - mažiausią Struktūrinių fondų dalį tarp šalių ES kandidačių.

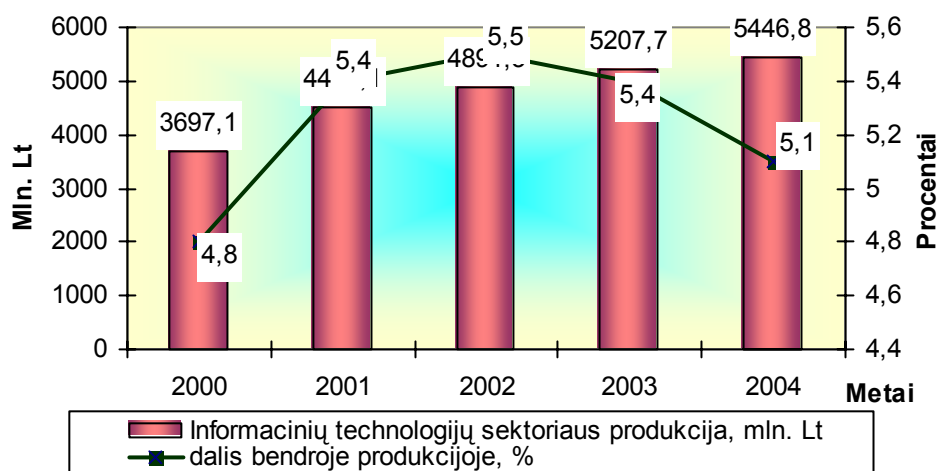

21 pav. Struktūrinių fondų dalis (%) žmogiškųjų išteklių plėtrai

Airija 1984 – 1999 metais žmogiškųjų išteklių plėtrai skyrė 27% visos ES paramos, o Suomijoje tai sudaro apie 35% ES struktūrinių fondų paramos.

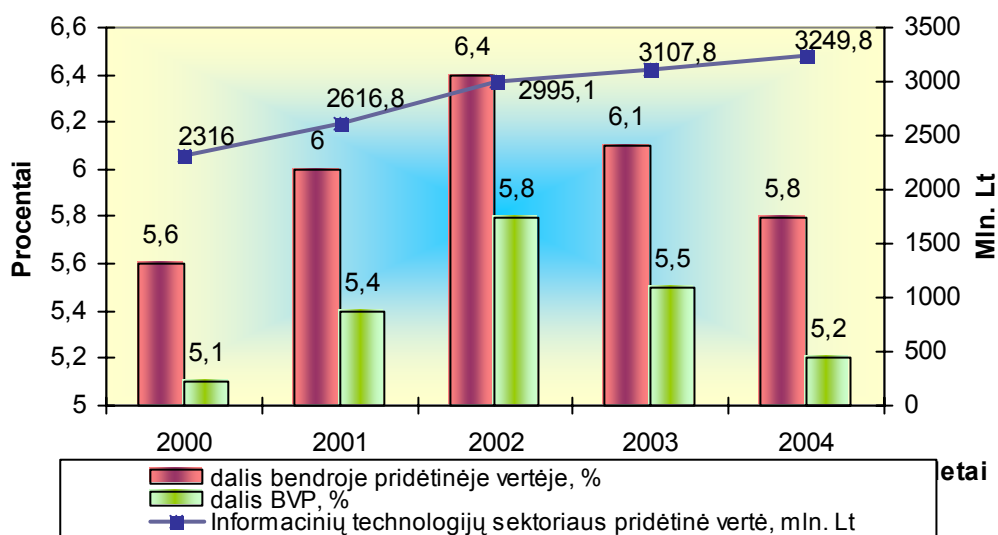
Informacinių ir telekomunikacijų technologijų (ITT) rodikliai (kompiuterių, interneto naudojimas ir pan.) tarp Lietuvos gyventojų auga sparčiai, nors jie vis dar išlieka daug mažesni už ES vidurkį, o juos lemia palyginti nedidelis bendro kompiuterinio raštingumo lygis, gausesnių ir geresnių IT mokymo galimybių poreikis ir infrastruktūros trūkumai (pvz., ribota prieiga prie interneto, nepalankios kainos). Palankūs veiksniai yra tai, kad Lietuvoje parduodama vis daugiau kompiuterių, o didieji Lietuvos miestai iš esmės pasižymi gerai išplėtotą IT infrastruktūra. Norint, kad Lietuva pasiektų dabartinių ES valstybių narių ekonominio konkurencingumo lygį, savo ekonominę veiklą turi orientuoti į *žinias* ir diegti naujas technologijas. O Lietuva, kaip ir kitos šalys tikrai turi didelių galimybių didinti savo konkurencingumą: kvalifikuota darbo jėga, dideli

pajėgumai mokslo ir technologijų srityse, palyginti gerai išvystyta ryšių infrastruktūra ir didėjantis atvirumas užsienio prekybai.

22 pav. Informacinių technologijų (IT) plėtra Lietuvoje

Nors informacinių technologijų (IT) plėtra Lietuvoje vyksta sparčiai, tai matyti 22 paveiksle, Lietuva vis dar atsilieka pagal IT paplitimą nuo daugelio kitų Europos valstybių. Tačiau BPD strategijos mokymas padeda Lietuvos gyventojams gerinti žinias ir didinti naudojamą informacinėmis technologijomis. Investicijos į IT turi pašalinti skaitmeninę skirtį, kuri daro poveikį socialiniams, geografiniams ir kitiems veiksniams. Svarbiausios kryptys būtų gyventojų naudojimas informacinėmis technologijomis įgūdžiai, viešasis administravimas, elektroninis verslas, Lietuvos kultūra ir kalba.

23 pav. Informacinių technologijų sektoriaus kitimas

Kadangi Lietuvai būdinga gerai išplėtotą gyventojų informacinių technologijų (IT) infrastruktūra mieste, bus orientuojamasi į duomenų perdavimo infrastruktūros plėtrą kaimo vietovėse.

Iki 2015 m. Lietuva pagal pagrindinius socialinius ir ekonominius rodiklius bus pasivijusi turtingesnes ES valstybes nares. Jos žmonės džiaugsis aukšta gyvenimo kokybe, kurią užtikrins šiuolaikiška, *žinių ekonomika*, panaudojanti gausius ir unikalius šalies pranašumus. Plėtra bus subalansuota ir atitiks aplinkos tvarumo ir socialinės integracijos principus. Lietuvos piliečiams bus atviros plačios užimtumo, švietimo, tobulinimosi ir mokymosi galimybės, leidžiančios įgyvendinti asmeninius troškimus ir panaudoti savo potencialą. Įvairių Lietuvos apskričių gerovės skirtumai bus sumažinti arba (geriausiu atveju) pašalinti. Lietuvai teks svarbus ir savitas vaidmuo Europos Sąjungoje ir Baltijos bei Vidurio ir Rytų Europos regione.

2004–2006 m. BPD, be abejonės, svarbiu indėliu prisidėjo prie Lietuvos plėtros. Tačiau dveju metų laikotarpis yra pernelyg trumpas daugeliui ilgalaikių Lietuvos siekių įgyvendinti. Dėl to 2004–2006 m. BPD buvo parengtas atsižvelgiant į Lietuvos viziją ilgalaikėje perspektyvoje per artimiausius 10–15 metų.

Siekiant vieno iš pagrindinių BPD tikslų – *žinių ekonomikos* ir užimtumo augimo – esminė strategijos dalis buvo ir yra žmonių potencialo plėtra. Žmogiškųjų išteklių plėtra, dėl kurios atsiras iš tikrųjų palankiai nusiteikusių ir aktyvių aukštos kvalifikacijos žmonių, bus stiprus visų verslo rūšių ir gerovės traukos veiksnys. Vykdamas plėtrą, akcentuojama žmonių potencialo skatinimo galimybių, kovos su skurdu ir socialine atskirtimi taikant nuolatinio mokymosi ir geresnių įsidarbinimo galimybių nedarbingiems žmonėms politiką svarba. Visa tai remiama per žmogiškųjų išteklių plėtros prioritetą.

ES fondų investicijos į žmogiškųjų išteklių plėtrą, numatytą BPD, remia ir papildo Vyriausybės vykdomą užimtumo politiką, kurios tikslai ir uždaviniai nustatyti Užimtumo didinimo 2001–2004 metų programoje, Bendrajame užimtumo prioritetų Lietuvos Respublikoje vertinimo dokumente, Bendrajame socialinės integracijos memorandume ir t.t.

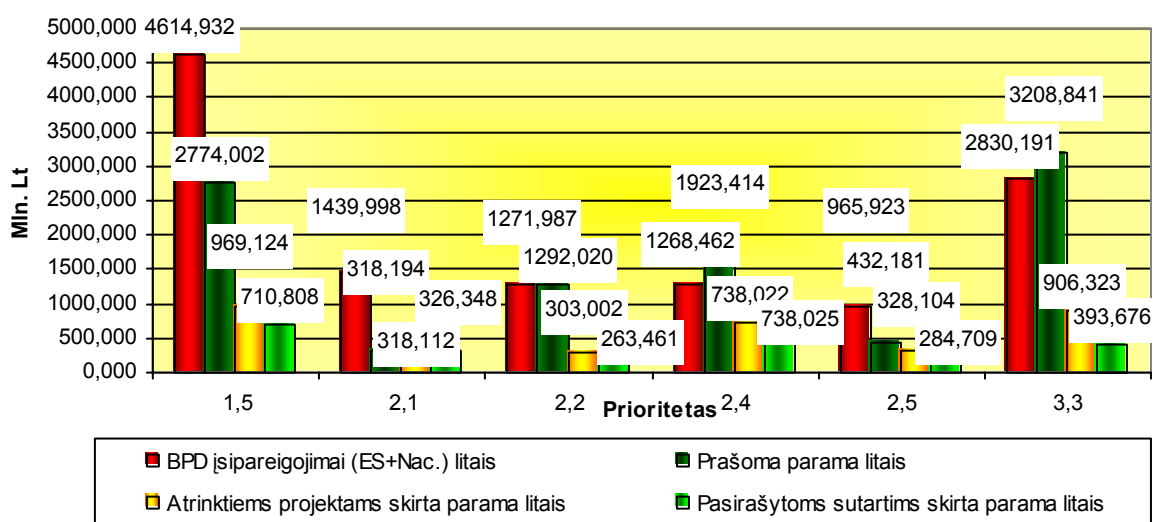
BPD pateikto plėtros plano tikslas yra susijęs su bendromis Lietuvos ir ES didelės apimties investicijomis. Investicijos padės sukurti būtinausias – pagrindines augimo sąlygas, kurios Lietuvai suteiks galimybę realizuoti savo potencialą ir padės įgyvendinti ankstesnėje dalyje apibūdintą ilgalaikę viziją. Pagrindinis 2004-2006 m. BPD tikslas yra:

- Sustiprinti nacionalinio ūkio ilgalaikio konkurencingumo plėtotės prielaidas, paspartinti perėjimą prie *žinių ekonomikos*, kuriai būdingas didėjantis BVP ir aukštas gyventojų užimtumo rodiklis, stiprinti žinių ekonomikos plėtrą, kuri lemia aukštesnį gyvenimo lygį ir visų Lietuvos gyventojų gerovę.

- Investicijos į žinių ekonomiką siekia skiriant paramą didinti užimtumą, keliant darbuotojų kvalifikaciją ir darbo jėgai padedant prisitaikyti prie darbo rinkos reikalavimų pokyčių, ITT naudojimo privalumui, skatinti švietimo ir mokymo sektoriuose mokymąsi visą gyvenimą, didinti žmogiškąjį kapitalą, siekiant sumažinti jaunimo nedarbą ir pasenusią kvalifikaciją. Žinių ir įgūdžių plėtra yra svarbiausias socialinės ekonominės plėtros ir augimo veiksnys.

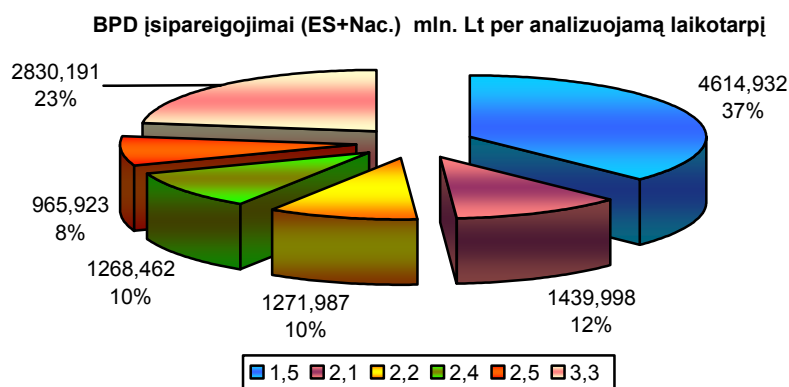
Projektų paraiškas išsamiai vertina įgyvendinančiosios institucijos, kurios atlieka atitikties administraciniams reikalavimams patikrinimus, atitikties BPD ir ES bei nacionalinei politikai patikrinimus, išlaidų atitikties nustatytiems kriterijams patikrinimus, įgyvendinamumo ir tvarumo vertinimus ir kitus patikrinimus. Vertinimas yra atliekamas pagal atitinkamos tarpinės įstaigos nustatytus ir vadovaujančiosios institucijos patvirtintus kriterijus ir taisykles. Atlikusi vertinimą, įgyvendinančioji institucija parengia ataskaitą ir rekomendacijas ir kartu su paraiškomis pateikia jas atitinkamai tarpinei institucijai, atsakingai už atitinkamos priemonės įgyvendinimą.

Pagal Bendrąjį Programavimo Dokumentą pateiktų ir patvirtintų projektų, susijusių su žinių ekonomikos plėtra vertinimu buvo skirta 12'391 mln. lt. ir galimybės buvo tokios (žr. 24 pav.)

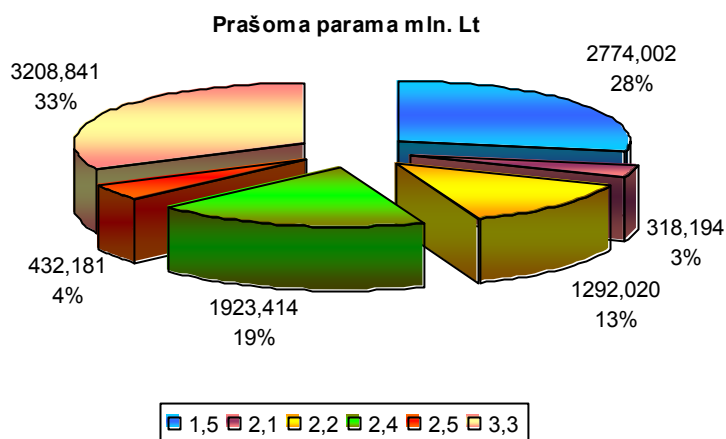
24 pav. ES finansinės paramos įsisavinimo būklė pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD prioritetus, pateiktų ir patvirtintų projektų, susijusių su žinių ekonomika vertinimas

ES finansinės paramos pagal patvirtintą BPD prašoma buvo 12'391 mln. litų, prašoma parama 9'947 litų, atrinktiems projektams skirta 3'562 mln. litų ir pasirašytoms sutartims skirta parama 2'714 mln. litų. Tai tik trečdalis visos skiriamos Europos Sąjungos paramos pagal patvirtintą Lietuvos 2004-2006 metų BPD. Toliau yra pateikti apskaičiavimai, kiek yra skirta ES finansinės paramos pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD žinių ekonomikos prioritetus per analizuojamą laikotarpį (žr. 25 pav.).

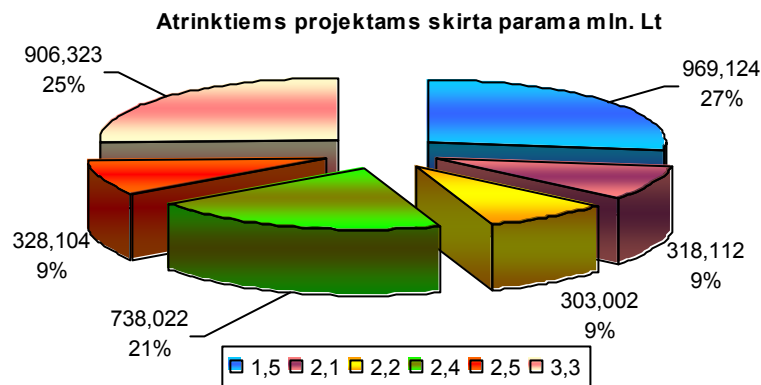
25 pav. Pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD prioritetų įsipareigojimus skiriama ES parama

Pateiktame paveiksle matyti, kad didžiausia dalis pinigų tenka pagal BPD *1.5 prioritetą* darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų bei infrastruktūros plėtrai (papildanti Europos socialinio fondo remiamas priemonės) – 4614‘932 mln. Litų t.y. 37 proc. visų skiriamų pinigų. Pagal *BPD prioritetą 2.1* įsidarbinimo gebėjimų mokymui skirta 1439‘998 mln. litų t.y. 12 proc. visų skiriamų lėšų. Pagal BPD *2.2 prioritetą* darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas skirta 1271‘987 mln. litų arba 10 proc. lėšų. Pagal BPD *2.4 prioritetą* mokymas visą gyvenimą skiriama 1268‘462 mln. litų t.y. 10 proc. Pagal BPD *2.5 prioritetą* žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje skiriama 965‘923 mln. litų arba 8 proc., o *3.3 prioritetui* pagal BPD žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje skiriama 2830‘191 mln. litų arba 23 proc.

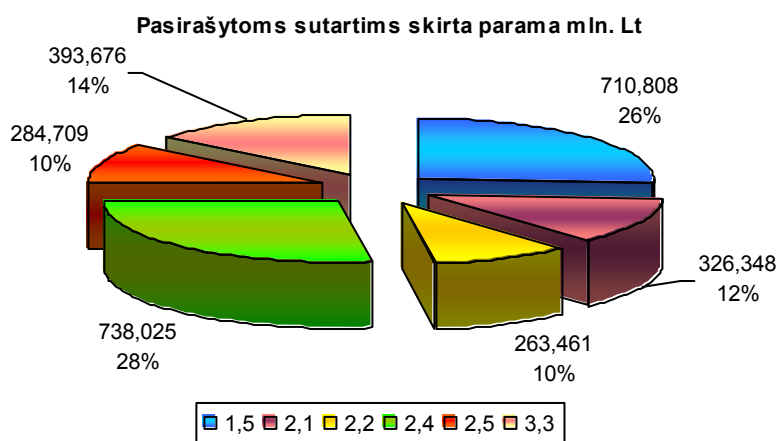
26 pav. Pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD prioritetų įsipareigojimus prašoma ES parama

Pateiktame paveiksle matyti, kad didžiausia dalis pinigų tenka pagal BPD 1.5 *prioritetą* darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų bei infrastruktūros plėtrai (papildanti Europos socialinio fondo remiamas priemonės) – 2774‘002 mln. litų t.y. 28 proc. visų skiriamų pinigų. Pagal BPD *prioritetą* 2.1 įsidarbinimo gebėjimų mokymui skirta 318‘194 mln. litų t.y. 3 proc. visų skiriamų lėšų. Pagal BPD 2.2 *prioritetą* darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas skirta 1292‘020 mln. litų arba 13 proc. lėšų. Pagal BPD 2.4 *prioritetą* mokymas visą gyvenimą skiriama 1923‘414 mln. litų t.y. 19 proc. Pagal BPD 2.5 *prioritetą* žmogiškųjų išteklių kokybės 432‘181 mln. litų arba 4 proc., o 3.3 *prioritetui* pagal BPD žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje skiriama 3208‘841 mln. litų arba 33 proc.

27 pav. Pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD prioritetų įsipareigojimus atrinktiems projektams skiriama ES parama

Pateiktame paveiksle matyti, kad didžiausia dalis pinigų tenka pagal BPD 1.5 *prioritetą* darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų bei infrastruktūros plėtrai (papildanti Europos socialinio fondo remiamas priemonės) – 969‘124 mln. litų t.y. 27 proc. visų skiriamų pinigų. Pagal BPD *prioritetą* 2.1 įsidarbinimo gebėjimų mokymui skirta 318‘112 mln. litų t.y. 9 proc. visų skiriamų lėšų. Pagal BPD 2.2 *prioritetą* darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas skirta 303‘002 mln. litų arba 9 proc. lėšų. Pagal BPD 2.4 *prioritetą* mokymas visą gyvenimą skiriama 738‘022 mln. litų t.y. 21 proc. Pagal BPD 2.5 *prioritetą* žmogiškųjų išteklių kokybės 328‘104 mln. litų arba 9 proc., o 3.3 *prioritetui* pagal BPD žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje skiriama 906‘323 mln. litų arba 25 proc.

28 pav. Pagal Lietuvos 2004-2006 m. BPD prioritetų įsipareigojimus pasirašytoms sutartims skiriama ES parama

Pateiktame paveiksle matyti, kad didžiausia dalis pinigų tenka pagal BPD *1.5 prioritetą* darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų bei infrastruktūros plėtrai (papildanti Europos socialinio fondo remiamas priemonės) – 710‘808 mln. litų t.y. 26 proc. visų skiriamų pinigų. Pagal *BPD prioritetą 2.1* įsidarbinimo gebėjimų mokymui skirta 326‘348 mln. litų t.y. 12 proc. visų skiriamų lėšų. Pagal BPD *2.2 prioritetą* darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas skirta 263‘461 mln. litų arba 10 proc. lėšų. Pagal BPD *2.4 prioritetą* mokymas visą gyvenimą skiriama 738‘025 mln. litų t.y. 28 proc. Pagal BPD *2.5 prioritetą* žmogiškųjų išteklių kokybės 284‘709 mln. litų arba 10 proc., o *3.3 prioritetui* pagal BPD žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje skiriama 393‘676 mln. litų arba 14 proc.

Visi šie prioritetai jungiasi į vieną – žinių ekonomikos plėtrą. Jie vienas nuo kito yra neatsiejami, tad vienas iš BPD svarbiausių tikslų – *žinių ekonomikos plėtra*, kur žmogiškiesiems ištekliams bus skirtas svarbus vaidmuo užtikrinant, kad Lietuvos darbo jėga atitiktų rinkos poreikius ir būtų puoselėjama mokymosi visą gyvenimą kultūra. „Pasiimant“ Europos Sąjungos skiriamas lėšas, svarbu jas tinkamai investuoti, t.y. į žmogiškąjį kapitalą. Tik sumažinus darbo rinkos paslaugų skirtumus, atnaujinus švietimo, mokslinių tyrimų plėtrą, profesinio rengimo ir konsultavimo sektoriaus infrastruktūrą, informacinių technologijų prieinamumą, pagerinus paslaugų kokybę. Sumažinus atotrūkį tarp šių paslaugų, teikiamų Lietuvoje, ir atitinkamų paslaugų, teikiamų pirmaujančiose ES valstybėse, lygio – galima tikėtis, kad Lietuvos ekonomika iki 2010 metų taps konkurencingiausia ir dinamiškiausia žiniomis grįsta ekonomika.

Šioje dalyje buvo svarbu išanalizuoti Lietuvoje. parengtąjį 2004-2006 m Bendrąjį Programavimo Dokumentą. Kokie šiame dokumente yra paskirti prioritetai, tarp kurių yra bei

numatyti veiksmai ir priemonės, kurį nagrinėja Briuselio ekspertai, kur BPD versija po versijos gerėjo, stiprėjo koreliacija su Pasaulio banko išvadomis ir pasiūlymais. Apie Lietuvos BPD struktūros elementus, kiek juose išžiūrima galimybių plėtoti žinių ekonomiką, pateiktų ir parengtų projektų, atitinkančių BPD nuostatas priartinančias prie žinių ekonomikos.

Švietimas Lietuvoje yra gerai išplėtotas mokslinio tyrimo ir aukštojo mokslo įstaigų tinklas, o BPD akcentuoja potencialių tyrimų ir taikomosios veiklos indėlį į ekonomikos plėtrą. Lietuva turi gerą teisinę bazę plėtoti modernią ir efektyvią profesinio švietimo bei mokymo sistemą ir socialinę partnerystę. Žinių ekonomikai labai svarbūs ryšiai tarp bazinių-taikomųjų tyrimų ir mokymosi proceso. Šis klausimas labai svarbus aukštesniuose aukštojo mokslo sistemos lygiuose, įskaitant ir privačius ir valstybinius universitetus bei kolegijas. Šiai dienai aukštojo mokslo sistema susiduria su „proto potencialo nutekėjimu“, jaunų kvalifikuotų specialistų emigracija, aukšto mokslo studijų programų turinys neatitinka darbo rinkos ir mokslo poreikių bei ES reikalavimų, daugelio kvalifikuotų dėstytojų kvalifikacija neatitinka ES reikalavimų, mažai doktorantų baigusiu užsienio studijas.

Informacinių ir telekomunikacijų technologijų (ITT) rodikliai (kompiuterių, interneto naudojimas ir pan.) tarp Lietuvos gyventojų auga sparčiai, nors jie vis dar išlieka daug mažesni už ES vidurkį, o juos lemia palyginti nedidelis bendro kompiuterinio raštingumo lygis, gausesnių ir geresnių IT mokymo galimybių poreikis ir infrastruktūros trūkumai (pvz., ribota prieiga prie interneto, nepalankios kainos). Palankūs veiksniai yra tai, kad Lietuvoje parduodama vis daugiau kompiuterių, o didieji Lietuvos miestai iš esmės pasižymi gerai išplėtotą IT infrastruktūra. Norint, kad Lietuva pasiektų dabartinių ES valstybių narių ekonominio konkurencingumo lygį, savo ekonominę veiklą turi orientuoti į žinias ir diegti naujas technologijas.

Nors informacinių technologijų (IT) plėtra Lietuvoje vyksta sparčiai, tai matyti 21 paveiksle, Lietuva vis dar atsilieka pagal IT paplitimą nuo daugelio kitų Europos valstybių. Tačiau BPD strategijos mokymas padeda Lietuvos gyventojams gerinti žinias ir didinti naudojamą informacinėmis technologijomis.

Iki 2015 m. Lietuva pagal pagrindinius socialinius ir ekonominius rodiklius bus pasivijusi turtingesnes ES valstybes nares. Jos žmonės džiaugsis aukšta gyvenimo kokybe, kurią užtikrins šiuolaikiška, žinių ekonomika, panaudojanti gausius ir unikalius šalies pranašumus. Plėtra bus subalansuota ir atitiks aplinkos tvarumo ir socialinės integracijos principus. Lietuvos piliečiams bus atviros plačios užimtumo, švietimo, tobulinimosi ir mokymosi galimybės, leidžiančios įgyvendinti asmeninius troškimus ir panaudoti savo potencialą. Įvairių Lietuvos apskričių gerovės skirtumai bus sumažinti arba (geriausiu atveju) pašalinti. Lietuvai teks svarbus ir savitas vaidmuo Europos Sąjungoje ir Baltijos bei Vidurio ir Rytų Europos regione.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Žinių ekonomika – naujas XX a. pabaigos ekonomikos vystymosi padarinys, kuris susiformavo dėl dviejų priežasčių: konkurencinio pranašumo ir visuomenės gerovės siekimo.

Pagrindinės prielaidos kurti ir plėtoti žinių ekonomiką yra stabili finansų sistema bei gera vadyba šalyje, informacinių technologijų ir telekomunikacijų išvystymas, žinių generavimas ir informacijos pasiekiamumas bei išnaudojimas novatoriško verslo bei inovacijų politika, investavimas į žmogiškąjį kapitalą.

Europos Komisija Lisabonos konvencijoje 2000 m. kovo mėn. pažymėjo, kad Europa eina į žinių amžių ir tai turės didžiulę įtaką kultūriniam, ekonominiam ir socialiniam gyvenimui.

Lisabonos strategijos svarbiausias įsipareigojimas paversti Europą dinamiškiausia, konkurencingiausia, žiniomis grįstą ekonomiką pasaulyje. Lisabonos strategija apima beveik visas ES ekonomines, socialines ir aplinkosauginės veiklos sferas.

Galima teigti, kad ES valstybių-narių nacionalinėse reformų programose numatytos gairės kiekvienai šaliai yra individualios, atitinkančios dabartinį jų vystymosi lygį, poreikius bei galimybes, kurios atspindi dažniausiai akcentuojamus prioritetus kaip valstybės finansų stabilumo užtikrinimas bei jų valdymo kokybės gerinimas, užimtumo didinimas ir darbo rinkos veiklos gerinimas, investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą bei inovacijų didinimas, verslo aplinkos stiprinimas, efektyvesnis resursų panaudojimas.

Europos Sąjungos struktūriniai fondai – regioninės politikos, kuria siekiama sumažinti regionų plėtros skirtumus ir skatinti menkiau išsivysčiusių regionų plėtrą, finansiniai instrumentai. Šiuo tikslu sukurti ES struktūriniai fondai, kuriuos sudaro Europos Sąjungos biudžeto lėšos. 2000 - 2006 m. ES struktūrinių fondų biudžetas sudaro 195 mlrd. eurų, t.y. apie 30 proc. viso ES biudžeto.

Šiuo metu Europos Sąjungos regioninės politikos įgyvendinimas ES valstybėse narėse finansuoja iš keturių ES struktūrinių fondų: Europos regioninės plėtros fondas (ERPF), Europos socialinis fondas (ESF), Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF), Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas (ŽOFI) bei Phare ir Life programų.

Pagal Pasaulio banko ataskaitą, taikant žinių ekonomikos indeksą, Lietuva nuo 1995 m. iki šių dienų (naudojami 2000–2002 m. duomenys, atsižvelgiant į tai, kurio laikotarpio duomenų turima) pakilo nuo 5,6 iki 6,7. Šis aukštesnis įvertinimas reiškia, kad Lietuva perkopė ES šalių kandidačių vidurkį (6,6) ir aplenkė Latviją, Rumuniją, Turkiją ir Bulgariją. Pagal šį indeksą Lietuvą lenkia Vyšegrado šalys ir Estija; Lietuvos rodiklis mažesnis už ES valstybių narių vidurkį (8,12).

Vertinant palankumą žinių ekonomikos plėtrai Lietuvoje pagal BPD, teigiama, kad šalies makroekonomika stabili, maža infliacija, stiprėja konkurencija, pigi ir išsilavinusi darbo jėga, gerai išplėtotas mokslo institucijų tinklas. Su tuo galima sutikti tik iš dalies.

„Pasiimant“ Europos Sąjungos skiriamas lėšas, svarbu jas tinkamai investuoti, t.y. į žmogiškąjį kapitalą. Tik sumažinus darbo rinkos paslaugų skirtumus, atnaujinus ir reformavus švietimo, mokslinių tyrimų plėtrą, profesinio rengimo ir konsultavimo sektoriaus infrastruktūrą, informacinių technologijų prieinamumą, pagerinus paslaugų kokybę. Sumažinus atotrūkį tarp šių paslaugų, teikiamų Lietuvoje, ir atitinkamų paslaugų, teikiamų pirmaujančiose ES valstybėse, lygio – galima tikėtis, kad Lietuvos ekonomika iki 2010 metų taps konkurencingiausia ir dinamiškiausia žiniomis grįsta ekonomika.

BPD turėtų būti įtvirtinta ta nuostata, kad Europos Sąjungos parama būtų imama tik perspektyvioms kryptims, priartinančioms žinių ekonomiką.

Remiantis galimybe plėtoti Lietuvos žinių ekonomiką, galima pateikti šias rekomendacijas:

- Per ateinančius 3 metus Lietuva sulauks 2,67 mlrd. eurų paramos. Švietimas ir mokslas gali pretenduoti į itin mažą struktūrinių fondų (SF) dalį. Todėl labai svarbu peržiūrėti BPD, kad ES parama būtų skirta perspektyviausioms sritims.
- Taip su Europos Sąjungos struktūriniais fondais ateitų lemianti finansinė parama žinių ekonomikos plėtotei Lietuvoje.

LITERATŪRA

1. European Commission Directorate General for Education and Culture (2003) Trends in Learning Structures in European Higher Education III. First draft EUA Graz Convention 29/31 May 2003
2. Commission of the European Communities Brussels (2002.12.3) Statistical elements in support of the Communication on Industrial Policy in an enlarged Europe.
3. Daugėlienė R. (2005) Žinių raiškos vertinimo žiniomis grįstoje ekonomikoje instrumentarijus teorinis modeliavimas//Daktaro disertacija. Kaunas: ISM
4. Daugėlienė R. (2002) Visuotinės kokybės vadybos vieta žiniomis grįstos ekonomikos vizijoje// Kokybės vadyba Lietuvos integracijos į Europos Sąjungą procese: respublikinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija.
5. Daugėlienė R. (2002) Žinių koncepcija Europos žinių visuomenės raidoje//Europos integracijos procesai: mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija
6. Dahlmann C., Chen D., (2005) The Newledge Economy, the KAM Methodology and World Bank Operations. The World Bank, Washington DC, 19 October.
7. Diskusija dėl Europos ateities//Lietuvos Respublikos Seimas 2002 m. liepos 4 d.
8. Janulevičiūtė B., Kaminskas V. (2003) Žmogiškųjų ir socialinių veiksnių įtaka žinių visuomenės raidai Lietuvoje // Europos Sąjunga – 2004: iššūkiai, procesai ir Europos studijos. Tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga, 1 knyga. Kaunas:Technologija.
9. Jucevičius R. (2006) Lietuvos ekonomikos augimo ir konkurencingumo šaltinių kompleksinė studija. Kaunas. KTU Verslo strategijos institutas.
10. Kriščiūnas, K., Daugėlienė, R., (2002) Towards Knowledge – Based Economy – I, Basic approach, Kaunas: KTU Europos institutas.
11. Kriščiūnas, K., Daugėlienė, R., (2002) Towards Knowledge – Based Economy – II, EU policy“, Kaunas: KTU Europos institutas.
12. Kriščiūnas, K., Daugėlienė, R., (2003) Žiniomis grįstos ekonomikos link: žvilgsnis į dabartinę padėtį šalyje//Europos Sąjunga – 2004: iššūkiai, procesai ir Europos studijos. Tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija
13. Kriščiūnas, K., Rinkevičius, L., (2002) Mokslas technologija ir visuomenė: harmoningos raidos paieškos. Kaunas: Technologija
14. Kriščiūnas K. (2002)Universiteto, valdžių ir visuomenės socialinis kontraktas: raidos bruožai ir kaitos tendencijos // Mokslas, technologija ir visuomenė: harmoningos raidos paieškos. Kaunas: Technologija.

15. Kriščiūnas K., Lukoševičius A. (2002) Žinių ekonomikos Lietuvoje link: tyrimų ir technologijų plėtros strategija // Mokslas, technologija ir visuomenė: harmoningos raidos paieškos. Kaunas: Technologija.
16. Miller, L. W., Morris L. (1999) 4th Generation R&D: Managing Knowledge, technology, and Innovation. John Wiley&Sons.
17. Mokslo ir technologijų baltoji knyga, Kaunas: KTU 2000, 2001
18. Morkūnienė J. (2003) Žinių visuomenė šiuolaikinėje socialinio pažinimo sampratoje // Globalizacija: taikos kultūra, žinių visuomenė, tolerancija. Vilnius. Lietuvos teisės universitetas.
19. Meeting of the Oced Committee for Scientific and Technological Policy at ministerial (2004 January 29-30) Science and Technology Statistical Compendium.
20. Organisation for economic co-operation and development (2001) The New economy Beyond the Hype. Teh Oced Growth Project.
21. Paškevičienė A., Miškinis A. (2002) Struktūrinių fondų vaidmuo ir jų valdymas ES ir Lietuvoje. Vilnius. Ekonomika
22. Snitka V., (2002) Mokslinių tyrimų, technologijų, inovacijų politika ir žinių ekonomikos plėtra// nacionalinio plano metmenys. Kaunas
23. Targamadžė A. Nuolatinis mokymasis – žinių visuomenės gyvenimo būdas // Mokslas, technologija ir visuomenė: harmoningos raidos paieškos. Kaunas, Technologija, 2002, p.175 – 203. ISBN 9955-09-179-7.
24. The World Bank Europe and Central Asia Region (2003 March) Lithuania Aiming for a Knowledge Economy
25. Towards a European Research Area Science, Technology and Innovation (2003) Key Figures 2003-2004. European Commission//Direktorate-General for Research.
26. Žurauskaitė D. (2001) Mokslo ir inovacijų statistika Lietuvoje// Mokslas ir technika. Nr. 7-8. Vilnius
27. Bendras Programavimo Dokumentas. [Žiūrėta 2005 11 25]. Prieiga per Internetą:<http://www.finmin.lt/finmin/selectpage.do?doclocator=%2Fweb%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2FE1A665AB47AAF272C2256F3A004D536C%3FopenDocument&pathid=1A05CD8E4783EF9DC2256F2400288E91>
28. Common Actions for Growth and Employment. The Community Lisbon Programme Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. [Žiūrėta 2006 04 30]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/growthandjobs/pdf/COM2005_330_en.pdf>

29. Choosing to grow: Knowledge, innovation and jobs in a cohesive society. Report to the Spring European Council, 21 March 2003 on the Lisbon strategy of economic, social and environmental renewal. [Žiūrėta 2006 05 01]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/growthandjobs/pdf/5b_en.pdf>
30. Delivering Lisbon reforms for the enlarged union. Report from the commission to the Spring European Council. Available from. [Žiūrėta 2006 05 01]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/growthandjobs/pdf/COM2004_029_en.pdf>
31. Europos Sąjunga. Kas yra ES? [Žiūrėta 2005 10 10]. Prieiga per internetą: <http://www.euro.lt/bendra/es_kas.php3?>
32. Europos Sąjungos institucijos. [Žiūrėta 2006 03 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.ldf.lt/ESInstitucijos.htm>>
33. Europos Sąjungos struktūriniai fondai. [Žiūrėta 2006 01 22]. Prieiga per internetą: <http://www.finmin.lt/finmin/selectpage>.
34. Europos integracijos gairės. [Žiūrėta 2006 03 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.ecb.int/ecb/history/ec/html/index.lt.html>>
35. European Council in Barselona 15 and 16 March 2002, Presidency conclusions. [Žiūrėta 2006 03 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.eu.int/summits/index.htm>>
36. Informacijos visuomenės plėtra pasaulyje. [Žiūrėta 2005 11 25]. Prieiga per Internetą: <<http://www.ivpk.lt/main.php?cat=60&gr=2>>
37. Knowledge Assessment Methodology. [Žiūrėta 2006 05 03]. Prieiga per internetą: <www.worldbank.org/gdln/kam.htm>
38. Lisabonos strategija. [Žiūrėta 2006 03 16]. Prieiga per internetą: <http://www.epp-ed.org/Policies/pkeynotes/48lisbon-strategy_lt.asp>
39. Lisbon Strategy. [Žiūrėta 2006 03 16]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/index_en.html>
40. Lisbon European Council 23 and 24 March 2000. Presidency Conclusions. [Žiūrėta 2006 03 17]. Prieiga per internetą: <http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0..htm>.
41. Misevičius A. Informacinė visuomenė: dabartis ir perspektyvos. [žiūrėta 2005 12 04]. Prieiga per Internetą: <<http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/2000/02/2infov.html>>
42. Mokymosi visą gyvenimą memorandumas. [Žiūrėta 2005 12 14]. Prieiga per Internetą <http://www.smm.lt/Teisine_informacija/sdoc/memorandumas.doc>
43. Nacionalinis susitarimas siekiant ekonominės ir socialinės pažangos. Lietuvos respublikos seimas. [Žiūrėta 2006 03 20]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter/dba_intra.W3_VIEWER.ViewDoc?p_int_tekst_id...>

44. Next steps in implementing the revised Lisbon strategy. Information note from President Barroso in agreement with Vice-president Verheugen and Commissioners Almunia and Spidla. [Žiūrėta 2006 03 20]. Prieiga per internetą:
<http://europa.eu.int/comm/commission_barroso/president/pdf/statement_20050429_en.pdf>
45. Plėtrą palaikančios struktūrinės priemonės. [Žiūrėta 2006 05 02]. Prieiga per internetą:
<http://ec.europa.eu/comm/regional_policy/themes/enlarge_lt.htm>
46. Social Cohesion. [Žiūrėta 2006 05 03]. Prieiga per internetą:
<http://www.etib.lt/?s=et_sritys&ss=socialine_sanglauda&lang=lt>
47. Struktūriniai fondai ir kultūra. [Žiūrėta 2005 11 20]. Prieiga per internetą:
<<http://www.durys.org/sf/lietuva/bpd.htm>>
48. The Lisbon strategy — making change happen. Communication from the Commission to the Spring European Council in Barcelona. Brussels, 15.1.2002, COM(2002)14 final [Žiūrėta 2006 03 17]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/comm/barcelona_council/14_en.pdf>
49. The Lisbon Review 2004: An Assessment of Policies and Reforms in Europe. World economic forum. [Žiūrėta 2006 03 20]. Prieiga per internetą:
<[http://weforum.org/pdf/GcrLisbon Review/Lisbon_Review_2004.pdf](http://weforum.org/pdf/GcrLisbon%20Review/Lisbon_Review_2004.pdf)>
50. Update of the Statistical Annex (annex 1) to the 2005 Report from the Commission to the Spring European Council .Structural Indicators. [Žiūrėta 2006-05-21]. Prieiga per internetą:
<http://europa.eu.int/growthandjobs/pdf/statistical_annex_2005_en.pdf>
51. Vilpišauskas R. Lisabonos strategija - imituosim ar pasinaudosim?. Lithuanian Free Market Institute. [Žiūrėta 2006 04 25]. Prieiga per internetą:
<<http://www.lrinka.lt/Straipsn/Lisabona.phtml>>
52. Working together for growth and jobs. A new start for the Lisbon strategy. Brussels, Communication to the spring European Council. 02.02.2005; COM (2005) 24. [Žiūrėta 2006 05 20]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/growthandjobs/pdf/COM2005_024_en.pdf>
53. Vizija. [Žiūrėta 2006 05 03]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrinka.lt/index.php/98>>
54. Vilkas E. (2004, spalio 6-8) Žinių ekonomika Lietuvoje: viltys ir veiksmi/Žinių ekonomika: prabanga ar nacionalinė strategijos būtinybė? Konferencijos medžiaga [Žiūrėta 2005 12 10]. Prieiga per internetą: <>
55. Žinių ekonomika pirmiausia yra žinių ekonomika. [Žiūrėta 2006 05 03]. Prieiga per internetą: <<http://www.veidas.lt/lt/leidinys.nrfull/3d9c05a8e57f4>>
56. Žmogiškųjų išteklių plėtra. [Žiūrėta 2005 04 30]. Prieiga per internetą:
<<http://www.socmin.lt/popup.php?ru>>
57. <http://www.finmin.lt>
58. <http://www.zum.lt>
59. <http://std.lt>

PRIEDAI

Pagrindiniai ES valstybių-narių prioritetai, įgyvendinant Lisabonos strategiją

Valstybė	Pagrindiniai prioritetai			
Austrija	I) Valstybės finansų stabilumo užtikrinimas V) Verslo aplinkos kokybės užtikrinimas bei smulkaus ir vidutinio verslo politikos gerinimas	II) Darbo rinkos ir užimtumo reguliavimo politikos vykdymas VI) Darbuotojų ugdymo bei mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas	III) Investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (MTEP) bei inovacijų diegimą skatinimas VII) Aplinkos saugos technologijų vystymas bei efektyvus resursų panaudojimas	IV) Infrastruktūros plėtra (įskaitant plačiajuosčio ryšio tinklų plėtojamą)
Belgija	I) Valstybės lešų subalansavimas ir bendro valstybės biudžeto deficito mažinimas V) Socialinio saugumo stiprinimas bei socialinės atskirties ir skurdo mažinimas	II) Naujų darbo vietų kūrimas VI) Sinergijos tarp ekonominio augimo ir aplinkosaugos stiprinimas	III) Darbo rinkos politikos vystymas bei investicijų į švietimą ir mokymąsi skatinimas	IV) Investicijos į ekonominio augimo potencialo stiprinimą
Kipras	I) Viešųjų finansų stabilumo užtikrinimas V) Konkurencijos sąlygų bei bendro verslo klimato gerinimas IX) Aplinkos saugumo ir stabilumo užtikrinimas	II) Viešųjų finansų kokybės gerinimas VI) Valstybinės infrastruktūros modernizavimas	III) Ekonomikos diversifikavimo skatinimas, palaikant aukštą vertę kuriančių veiklų plėtrą VII) Žmogiškojo kapitalo plėtra	IV) MTEP ir inovacijų rėmimas bei informacinių-komunikacinių technologijų (IKT) plėtros skatinimas VIII) Tolesnis socialinės sanglaudos stiprinimas
Čekija	I) Valstybės finansų stabilumo užtikrinimas V) Transporto ir IKT modernizavimas ir plėtra	II) Verslo aplinkos sąlygų gerinimas VI) Darbo rinkos lankstumo ir dinamikos skatinimas	III) Investicijų į MTEP ir inovacijas skatinimas VII) Didesnio žmonių skaičiaus įtraukimas į darbo rinką	IV) Efektyvesnis išteklių panaudojimas VIII) Švietimo kokybės gerinimas
Danija	I) Žinių visuomenės koncepcijos plėtra V) Valdymo kokybės ir efektyvumo viešajame sektoriuje užtikrinimas	II) Efektyvios konkurencijos skatinimas ir vidaus rinkos sąlygų gerinimas	III) Stabilumo aplinkosaugos ir energijos gamybos srityse užtikrinimas	IV) Užimtumo politikos prioritetų įgyvendinimas
Estija	I) Makroekonominės aplinkos stabilumo užtikrinimas V) Verslo aplinkos gerinimas, užtikrinant antrepnieriškos veiklos skatinimą ir plėtojamą IX) Darbo rinkos lankstumo didinimas bei darbo santykių reguliavimo modernizavimas	II) Ilgalaikio biudžeto planavimo sistemos įgyvendinimas VI) Sinergijos tarp ekonominio augimo ir aplinkosaugos stiprinimas	III) Valstybės politikos priemonių įgyvendinimas, siekiant ekonominio augimo ir užimtumo gerinimo VII) Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas	IV) MTEP kokybės bei inovacijų, ekonominio augimo ir ilgalaikio tarptautinio konkurencingumo didinimas VIII) Darbo pasiūlos didinimas
Suomija	I) Pasiruošimas spręsti	II) Valstybės biudžeto	III) Valstybės socialinio	IV) Žinių ir inovacijų

	gyventojų senėjimo problemas V) Antrepreneriškos veiklos skatinimas IX) Darbo rinkos ir profesinio rengimo plėtra	išlaidų valdymo ir kontrolės užtikrinimas VI) Geriau funkcionuojančių ir konkurentabilesnių rinkų kūrimas X) Darbo apmokestinimo, atlyginimo mokėjimo bei skatinimo sistemų tobulinimas	aprūpinimo sistemos saugumo bei vyriausybės darbo produktyvumo užtikrinimas VII) Informacinių, komunikacinių ir transporto tinklų plėtra XI) Geresnio darbo jėgos pasiūlos ir paklausos balanso siekimas	kūrimo skatinimas VIII) Energijos vartojimo efektyvumo ir klimato kaitos politikų prioritetų įgyvendinimas, siekiant struktūrinių pokyčių ir stabilaus ekonominio vystymosi procesų palaikymo
Prancūzija	I) Užimtumo didinimas	II) Verslo konkurencingumo didinimas	III) Industrinės ir inovacinės politikos plėtra	IV) Valstybės biudžeto stabilumo užtikrinimas
Graikija	I) Valstybės biudžeto balanso bei jo ilgalaikio stabilumo užtikrinimas	II) Darbo produktyvumo didinimas, sprendžiant rinkos funkcionavimo struktūrines problemas, didinant investicijas į žmogiškąjį kapitalą bei palaikant žinių visuomenės kūrimą	III) Verslo aplinkos gerinimas, didinant konkurenciją, liberalizuojant rinkų reguliavimą, didinant rinkų atvirumą bei pasinaudojant valstybės geopolitinės padėties privalumais	IV) Užimtumo tempų didinimas, nedarbingumo lygio mažinimas bei švietimo ir lavinimo sistemų efektyvumo didinimas
Vengrija	I) Bendrojo šalies biudžeto fiskalinio deficito palaipsnis mažinimas V) Įmonių ir jų darbuotojų prisitaikymo prie rinkos stiprinimas bei darbo rinkos lankstumo didinimas	II) Žinių ir inovacijų sklaidos bei konkurencingumo didinimo programų įgyvendinimas VI) Investicijų į žmogiškąjį kapitalą didinimas	III) Verslo aplinkos gerinimas bei konkurencijos stiprinimas	IV) Didesnio skaičiaus žmonių pritraukimas ir įdarbinimas bei socialinio saugumo sistemų modernizavimas
Airija	I) Stabilios makroekonominės aplinkos, subalansuotų valstybės finansų bei nuosaikaus infliacijos lygio palaikymas V) Investicijų į MTEP didinimas IX) Socialinio įtraukimo ir stabilios ekonominės plėtos palaikymas	II) Valstybės investicijų į ekonominės ir socialinės infrastruktūros plėtrą didinimas VI) Inovacijų ir antrepreneriškos veiklos vystymo skatinimas X) Išlaikyti aukštą užimtumo lygį, toliau gerinti darbo produktyvumą ir socialinę sanglaudą	III) Siekimas, kad ekonominiai veiksniai užtikrintų ilgalaikį fiskalinį stabilumą bei padėtų spręsti gyventojų senėjimo problemas VII) Tolesnis fizinės infrastruktūros, ypač transporto sektoriuje, gerinimas. XI) Švietimo ir lavinimo, ypač mokymosi visą gyvenimą, svarbos akcentavimas, siekiant formuoti aukštai kvalifikuotą, inovatyvią ir sugebančią prisitaikyti prie žinių ekonomikos rinkos sąlygų darbo jėgą	IV) Šalies įmonių konkurencingumo didinimas VIII) Veiksmingas reguliavimo reformos įgyvendinimo užtikrinimas XII) Darbo rinkos pasiūlos ir paklausos suderinimas
Italija	I) Energijos gamybos ir paslaugų sektorių liberalizavimas V) Aplinkosaugos stiprinimas	II) Mokslinių tyrimų ir technologinių inovacijų kūrimo skatinimas stipendijomis	III) Žmogiškojo kapitalo ugdymo skatinimas	IV) Apčiuopiamos ir neapčiuopiamos infrastruktūros modernizavimas

Latvija	I) Makroekonominio stabilumo išlaikymas V) Švietimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos kokybės gerinimas	II) Žinių ir informacijos valdymo skatinimas	III) Investicijoms ir darbo jėgai patrauklios aplinkos formavimas	IV) Užimtumo skatinimas
Lietuva	I) Spartaus ekonomikos augimo, makroekonominio stabilumo išlaikymas bei siekimas visateisės narystės Ekonominėje ir pinigų sąjungoje	II) Šalies įmonių konkurencingumo skatinimas	III) Užimtumo ir investicijų į žmogiškąjį kapitalą skatinimas	
Liuksemburgas	I) Inovacijų skatinimas IV) Stabilios makroekonomikos užtikrinimas	II) Užimtumo skatinimas V) Darnaus vystymo užtikrinimas	III) Šalies piliečių švietimo skatinimas	IV) Patrauklaus verslo klimato kūrimas
Malta	I) Valstybės finansų valdymo stabilumo užtikrinimas V) Aplinkosaugos stiprinimas	II) Šalies konkurencingumo didinimas	III) Užimtumo skatinimas	IV) Šalies piliečių švietimo ir mokymosi skatinimas
Olandija	I) Darbo pasiūlos didinimas	II) Įmonių inovatyvumo didinimas		
Lenkija	I) Valstybės biudžeto subalansavimas ir valstybės finansų valdymo tobulinimas V) Naujų darbo vietų kūrimas ir bedarbystės lygio mažinimas	II) Antrepreneriškos veiklos skatinimas VI) Investavimo į žmogiškąjį kapitalą bei darbuotojų prisitaikymo prie rinkos sąlygų skatinimas	III) Įmonių inovacinės veiklos skatinimas	IV) Infrastruktūros gerinimas bei tinklų plėtra
Portugalija	I) Ekonominio augimo užtikrinimas, valstybės biudžeto valdymo sustiprinimas bei išorinio deficito finansavimo kontrolė V) Darbo santykių reguliavimo strateginių nuostatų parengimas IX) Inovacijų bei informacinių technologijų plėtros skatinimas XIII) Investicijų į darbuotojų kvalifikacijos kėlimą skatinimas bei švietimo ir lavinimo sistemos prie naujų rinkos reikalavimų derinimas XVII) Socialinio saugumo sistemos modernizavimas	II) Efektyvus valstybės išteklių perskirstymas, pirmenybę teikiant investicijoms į ekonominio augimo ir naujų darbo vietų kūrimą VI) Siekti, kad šalies pajamų lygis priartėtų prie vidutinio ES pajamų lygio X) Bendros rinkos efektyvumo užtikrinimas bei paslaugų rinkos reguliavimo gerinimas XVI) Naujų darbo vietų kūrimo užtikrinimas ekonominio augimo, darbo produktyvumo bei efektyvios socialinės politikos dėka XVIII) Darbo rinkos sistemos gerinimas, siekiant visiems užtikrinti vienodas galimybes	III) Socialinio saugumo sistemos skaidrumo bei stabilumo užtikrinimas VII) Patrauklesnės verslo aplinkos, skatinančios privačių investicijų didinimą, kūrimas XI) Subalansuotas natūralių resursų naudojimas XV) Dalyvavimas delokalizacijos procese	IV) Biurokratizmo mažinimas bei geresnių sąlygų laisvai konkurencijai sudarymas VIII) Privačių ir valstybinių investicijų į MTEP didinimas XII) Socialinės valstybės siekimas, susietas su socialinės, teritorinės ir aplinkosaugos sanglaudos palaikymu XVI) Darbų saugumo, lankstumo bei socialinio dialogo stiprinimas
Slovakija	I) Užimtumo ir mokymosi galimybių užtikrinimas	II) Inovacijų ir MTEP skatinimas	III) Informacinės visuomenės kūrimas	IV) Geresnės verslo aplinkos kūrimas

Slovėnija	I) Konkurencingos ekonomikos kūrimas ir spartesnių ekonominių tempų palaikymas V) Darnaus vystymo rodiklių kūrimas	II) Efektyvus žinių kūrimas, sklaida ir panaudojimas, siekiant užtikrinti ekonominę vystymą ir darbų kokybę	III) Mažesnių kainų politikos laikymasis	IV) Modernios socialinės valstybės kūrimas bei aukštesnio užimtumo lygio siekimas
Ispanija	I) Makroekonomikos ir biudžeto stabilumo užtikrinimas V) Konkurencijos sąlygų gerinimas, geresnės reguliavimo politikos siekimas bei viešojo sektoriaus efektyvumo didinimas	II) Strateginio Infrastruktūros ir Transportavimo Plano (PEIT) ir Vandens Programos („AQUA“) įgyvendinimas VI) Darbo rinkos plėtra bei socialinio dialogo stiprinimas	III) Žmogiškojo kapitalo plėtra VII) Verslo skatinimo plano įgyvendinimas	IV) MTEP ir inovacijų skatinimo strategijos įgyvendinimas
Švedija	I) Darbo išteklių panaudojimo efektyvumo gerinimas	II) Konkurencijos stiprinimas ir gerai funkcionuojančių produktų rinkų kūrimas		
Didžioji Britanija	I) Makroekonomikos ir finansinio valstybės biudžeto stabilumo išlaikymas V) Mokymosi atvirumo užtikrinimas, siekiant visiems užtikrinti vienodas galimybes	II) Modernios valstybės, savo piliečiams garantuojančios gerovę, užimtumą ir saugumą, kūrimas VI) Inovacijų skatinimas energetikos ir resursų panaudojimo srityje bei mažai anglies turinčių energijos šaltinių plėtra	III) Antrepreneriško ir lankstaus verslo sektoriaus kūrimas	IV) Inovacijų didinimas, siekiant, kad Didžioji Britanija būtų pripažinta pasaulio lydere diegiant mokslinių tyrimų rezultatus versle

Kai kurių ES šalių Lisabonos strategijos makroekonominių prioritetų įgyvendinimo priemonės

Lisabonos augimo ir užimtumo strategijos gairės		Lietuvos ir kitų atskirų šalių galimybės ir būtinieji darbai siekiant ES Lisabonos strategijoje užsibrėžtų tikslų					
		LIETUVA	LATVIJA	LENKIJA	DANIJA	AIRIJA	DIDŽIOJI BRITANIJA
Makroekonominiai prioritetai		Išlaikyti spartų ekonomikos augimą, makroekonominį stabilumą ir siekti visateisės narystės Ekonominėje ir pinigų sąjungoje.	Išlaikyti makroekonominių stabilumą.	Subalansuoti valstybės biudžetą ir patobulinti valstybės finansų valdymą.	Išlaikyti subalansuotą valstybės biudžetą.	Išlaikyti makroekonominės aplinkos stabilumą, subalansuotą biudžetą ir nedidelį infliacijos lygį.	Išlaikyti finansinį stabilumą.
1. Užtikrinti ekonominį stabilumą	Siekdamos užtikrinti ekonominį stabilumą, valstybės-narės ekonominio ciklo metu turėtų vykdyti savo vidutinio laikotarpio tikslus ir, jeigu jos dar neįgyvendino šių tikslų, imtis visų reikiamų priemonių trūkumams šalinti pagal Stabilumo ir augimo pakta. Atsižvelgdamos į tai, valstybės narės turėtų vengti cikliškos mokesčių politikos. Valstybės narės, kurių einamosios sąskaitos deficitui gresia nestabilumas, turėtų taikyti jo koregavimo priemones, įgyvendindamos išorinį konkurencingumą stiprinančias struktūrines reformas ir pasinaudodamos mokesčių politika.	Įdiegti ir tobulinti Valstybės ilgalaikės raidos strategijos įgyvendinimo analizės ir stebėsenos (monitoringo) sistemą. Parengti pasiūlymus dėl Lietuvos ekonomikos augimo ir konkurencingumo šaltinių (veiksnių) ir tendencijų tyrimo. Rengti vidutinio laikotarpio šalies ūkio raidos analizę ir prognozes. Teikti pasiūlymus dėl papildomų valstybės asignavimų ir fiskalinių priemonių MTEP sektoriui stiprinti. Nustatyti mokesčių vengimo požiūriu rizikingiausias ekonominės veiklos sritis ir remiantis šia analize parengti ir įgyvendinti kovos su šešėline ekonomika priemones. Skatinti eksportuojančių įmonių veiklą.	Palaipsniui mažinti bendrą valstybės biudžeto deficitą. Suplanuoti ir pristatyti vidutinio laikotarpio (3-5 metai) biudžetą. Stebėti valstybės finansų valdymo programų įgyvendinimo tikslingumą ir efektyvumą. Užtikrinti Latvijos finansų sektoriaus integraciją į euro zoną.	Numatyti valstybės įmonių privalomą finansinių ataskaitų auditą. Užtikrinti valstybės lėšų decentralizuotą panaudojimą. Įgyvendinti ūkininkų socialinio draudimo reformas. Įgyvendinti pensinės sistemos reformas. Pratęsti sveikatos apsaugos organizacijų reformavimą.	Išlaikyti stabilų valiutos kursą ir nedidelį infliacijos lygį, kroną siejant nekintamu santykiu su euru.	Per 2005-2009 laikotarpį pasiekti, kad valstybės kapitalo investicijos vidutiniškai sudarytų 5 proc. BNP. Kasmet pervesti į pensijų kaupimo fondus 1 proc. nuo BNP, siekiant sumažinti gyventojų senėjimo poveikį pensijų sistemai.	Palaikyti makroekonominį stabilumą ir užtikrinti ekonominį bei fiskalinį tvarumą, kuris yra veikimo globalioje ekonomikoje pagrindas. Užtikrinti pensijų reformos skaidrumą, paprastumą, saugumą.
2. Garantuoti ekonominį tvarumą	Siekdamos garantuoti ekonomikos tvarumą, valstybės-narės, atsižvelgdamos į gyventojų senėjimo išlaidų prognozes, turėtų garantuoti užtektinai spartų vyriausybės skolos mažėjimą, kad stiprintų valstybės finansus, pensijų ir sveikatos apsaugos sistemų reformą, užtikrinti, kad tos sistemos būtų finansiškai gyvybingos ir	Užtikrinti, kad būtų laikomasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos kryptį. Finansuoti didžiąją dalį Lietuvos Respublikos Vyriausybės skolinimosi poreikio išleidžiant Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinius popierius vidaus ir užsienio rinkose.	Detaliai parengti valstybės skolos išpirkimo ir mažinimo programas. Pakelti moterų pensinį amžių iki 62 metų.		Iki 2010 metų pasiekti valstybės biudžeto perteklių, kuris vidutiniškai sudarys nuo ½ iki 1½ proc. nuo BVP.	Užtikrinti vyriausybės skolos mažėjimą.	Užtikrinti nedidelį ir stabilų infliacijos lygį Anglijos Banko veiklos operacijų nepriklausomumo dėka. Užtikrinti pagrindinio fiskalinės politikos

	socialiniu požiūriu pakankamos bei prieinamos, ir taikyti užimtumo lygio bei darbo jėgos pasiūlos didinimo priemones.	Koncentruotis į 3, 5, 10 metų trukmės skolinimąsi. Skolintis litais ir eurai arba kita valiuta, kuri būtų keičiama į litus ar eurus naudojant išvestines finansines priemones. Parengti nacionalinės pensijų sistemos modernizavimo koncepcijos projektą.	Tobulinti sveikatos apsaugos sistemą modernizuojant medicinos paslaugas.				principo įgyvendinimą: šalis skolinasi tik investavimo tikslais, o ne dėl einamųjų išlaidų padengimo. Laipsniškai didinti pensinį amžių iki 65 metų.
3. Skatinti efektyvų išteklių skirstymą	Siekdamos skatinti efektyvų išteklių skirstymą, valstybės-narės, nepažeisdamos ekonomikos stabilumo ir tvarumo gairių, valstybės išlaidų struktūrą turėtų nukreipti į augimą skatinančias veiklos rūšis, pritaikyti mokesčių struktūras augimo potencialui stiprinti , užtikrinti, kad būtų taikomi mechanizmai santykiui tarp valstybės išlaidų ir politikos tikslų įgyvendinimo, įvertinti bei garantuoti bendrą reformų paketą suderinamumą.	Sukurti Lietuvos Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rodiklių vidutinės trukmės ir ilgalaikio prognozavimo modelį. Parengti ir patvirtinti nevyriausybinių organizacijų, dalyvaujančių sveikatinio veikloje, skatinimo priemones. Siekti sveikatos apsaugos sistemos efektyvumo ir finansinio stabilumo, toliau restruktūrizuoti sveikatos priežiūros įstaigas. Įdiegti nacionalinę e-sveikatos sistemą. Dalyvauti įgyvendinant ES valstybių narių programą, mažinančią skurdą ir socialinę atskirtį pagal atviro koordinavimo metodą. Parengti ir pateikti EK 2007–2013 metų kaimo plėtros planą. Didinti jaunimo įsidarbinimo galimybes. Efektyviau valdyti valdžios sektoriaus finansinius srautus.	Padidinti viešųjų išteklių panaudojimo efektyvumo kontrolę. Įgyvendinti horizontalius politikos tikslus, pavyzdžiui, mokslinių tyrimų ir plėtros skatinimas, aplinkosaugos, sanglaudos, vienodų galimybių patekti į darbo rinką užtikrinimas. Informacinių technologijų vystymas viešajame sektoriuje.	Sumažinti darbo jėgos apmokestinimą. Kasmet 0,5 proc. didinti valstybės investicijų apimties augimo tempus.	Skatinti užsienio kapitalo investicijas į šalies ekonomiką. Ypatingą dėmesį skirti transporto infrastruktūros vystymui.	Užtikrinti valstybės investicijų pritraukimą, siekiant efektyvaus vykdomų reformų įgyvendinimo. Didinti investicijas į viešųjų paslaugų (sveikatos apsaugos, švietimo, transporto, e-valdžios) vystymą.	
4. Didinti makro-ekonominės ir struktūrinės politikos suderinamumą	Siekdamos didinti makroekonominės ir struktūrinės politikos suderinamumą, valstybės-narės turėtų vykdyti makroekonominę sistemą palaikančias reformas, didinti lankstumą, mobilumą ir gebėjimą prisitaikyti prie globalizacijos, technologinių pasiekimų ir cikliškų pokyčių.	Pasiekti geresnio darbo jėgos ir kapitalo apmokestinimo balanso – parengti mokesčių įstatymų ir jų pakeitimų įstatymų projektus. Siekti, kad iki 2008 metų vidutinis darbo užmokestis padidėtų iki 1800 litų, minimalioji mėnesinė alga – iki 800 litų. Kasmet atlikti darbo rinkos poreikių prognozę.	Iki 2010 metų dvigubai padidinti minimalią mėnesio algą. Patobulinti darbo užmokesčio mokėjimo	Skatinti naujų darbo vietų kūrimą, veiklos diversifikavimą, didinti darbo rinkos lankstumą, naujų novatoriškų ir ilgalaikių darbo organizavimo formų taikymą ir	Didinti makroekonominės ir struktūrinės politikos suderinamumą, skatinant konkurenciją bei didinant investicijas į žinias ir inovacijas.	Pasiekti geresnio darbo jėgos ir kapitalo apmokestinimo balanso.	

		<p>Igyvendinti ES bendrosios žemės ūkio politikos priemones.</p> <p>Užbaigti atkurti piliečių nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą (žemę, mišką ir vandens telkinius).</p>	<p>valstybinėse įstaigose sistema.</p>	<p>populiarinimą.</p> <p>Investuoti į žmogiškąjį kapitalą.</p>		<p>Pagreitinti prekių rinkos liberalizavimo procesą.</p> <p>Padidinti konkurenciją mažmeninės prekybos, draudimo ir kitose srityse.</p>	
<p>5. Užtikrinti, kad darbo užmokesčio pokyčiai stiprintų makroekonominį stabilumą ir augimą</p>	<p>Siekdamos užtikrinti, kad darbo užmokesčio pokyčiai prisidėtų prie makroekonominio stabilumo ir augimo, bei didintų gebėjimą prisitaikyti, valstybės-narės turėtų skatinti nominalaus darbo užmokesčio ir darbo jėgos išlaidų didinimą, atitinkantį kainų stabilumą ir vidutinės trukmės laikotarpio našumo tendenciją, atsižvelgdamos į kvalifikacijų ir vietinės darbo rinkos sąlygų skirtumus.</p>		<p>Augant minimaliai algai, proporcingai didinti ir neapmokestina mą minimumą bei pašalpų dydžius.</p>	<p>Igyvendinti ilgalaikio biudžeto planavimo sistemą.</p> <p>Numatyti mokesčių bazės išplėtimą.</p> <p>Pritaikyti ES standartus šalies viešojo finansų sektoriaus plėtos poreikiams.</p>	<p>Sukurti 50-60 tūkst. naujų darbo vietų</p> <p>Didinti darbo produktyvumo lygį, stiprinant konkurenciją, gerinant verslo aplinką bei mažinant administracinę našą.</p>	<p>Igyvendinti darbo užmokesčio reformą.</p>	<p>Didinti darbo produktyvumo lygį, stiprinant konkurenciją, gerinant verslo aplinkos kokybę, didinant investicijas į mokslą ir inovacijas, keliant darbo jėgos kvalifikacijos lygį.</p>
<p>6. Stiprinti dinamišką ir patikimai veikiančią EPS</p>	<p>Siekdamos stiprinti dinamišką ir patikimai veikiančią EPS, eurozonos valstybės ypatingą dėmesį turi skirti biudžeto drausmei, o tos valstybės, kurios dar nepasiekė savo vidutinio laikotarpio tikslų, turėtų užtikrinti, kad jų cikliškai koreguojamas biudžeto deficitas, netaikant vienkartinų ir kitų laikinųjų priemonių, kasmet vidutiniškai pagerėtų 0,5 proc. BVP, o sulaukus geresnių laikų - dar labiau; aktyviau vykdyti struktūrines reformas, kurios padidintų euro zonos konkurencingumą ir ekonomikos prisitaikymą prie asimetrinių ekonominės pusiausvyros sutrikimų; ir užtikrinti, kad euro zonos įtaka pasaulio ekonominei sistemai atitiktų jos ekonominį svorį.</p>	<p>Vykdyti tvarią fiskalinę politiką, atitinkančią Mastrichto kriterijus ir kitus įsipareigojimus, susijusius su ES.</p> <p>Sukurti suderinto vartotojų kainų indekso prognozavimo modelį.</p> <p>Skelbti informaciją, susijusią su euro įvedimu, spaudiniuose, Internete, informuoti visuomenę.</p>				<p>Siekti griežtos biudžeto politikos suderinamumo su Stabilumo ir augimo pakto nuostatomis, t.y. užtikrinti, kad biudžeto politika nuolat atitiktų biudžeto riziką ribojančius reikalavimus; stebėti biudžeto pokyčius siekiant iš anksto įspėti apie galimus sunkumus.</p>	

Kai kurių ES šalių narių Lisabonos strategijos mikroekonominių prioritetų įgyvendinimo priemonės

Lisabonos augimo ir užimtumo strategijos gairės		Lietuvos ir kitų atskirų šalių galimybės ir būtinieji darbai siekiant ES Lisabonos strategijoje užsibrėžtų tikslų					
		LIETUVA	LATVIJA	LENKIJA	DANIJA	AIRIJA	DIDŽIOJI BRITANIJA
Mikroekonominiai prioritetai		Skatinti šalies įmonių konkurencingumą	Skatinti žinių ir inovacijų sklaidą. Formuoti investicijoms ir darbo jėgai patrauklią aplinką.	Skatinti antrepreneriškos veiklos vystymą. Skatinti inovacijas. Užtikrinti infrastruktūros gerinimą bei tinklų plėtrą.	Įgyvendinti reformas, kurių tikslas yra pagerinti tyrimų kokybę.	Didinti investicijas į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą. Skatinti antreprenerišką veiklą, inovacijų kūrimą ir diegimą įmonėse. Gerinti fizinę infrastruktūrą, ypač transporto sektoriuje.	Stiprinti ekonominio produktyvumo rodiklius.
7. Investicijų į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą didinimas ir gerinimas, siekiant sukurti Europos žinių erdvę	<p>Siekiant didinti ir gerinti investicijas, pirmiausia privataus verslo, į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą; patvirtinamas bendras tikslas – 2010 m. pasiekti 3 proc. BVP, atitinkamai paskirstant privačias ir valstybės investicijas, o valstybės-narės nustatys konkrečius tarpinius lygius. Valstybės - narės turėtų toliau plėtoti įvairias priemones, reikalingas moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai, ypač mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos verslui, puoselėti:</p> <ol style="list-style-type: none"> gerindamos pagrindines sąlygas ir užtikrindamos, kad bendrovės veiktų pakankamai konkurencingoje ir patrauklioje aplinkoje; veiksmingiau ir našiau naudodamos valstybės lėšas moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai bei plėtodamos viešojo ir privataus sektorių partnerystę; plėtodamos ir stiprindamos valstybių narių mokslo ir mokslinių tyrimų įstaigų meistriškumo centrus, atitinkamais atvejais – sukurdamos naujus, ir gerindamos valstybės 	<p>Atlikti Lietuvos ūkio (ekonomikos) raidos išvalgą pagal regionines ir pasaulio tendencijas.</p> <p>Parengti kompleksines programas, apimančias specialistų rengimą toms MTEP strateginėms ateities technologijų sritims, kuriose Lietuva turi mokslinį ir (ar) gamybinį potencialą, skirti joms įgyvendinti struktūrinių fondų ir nacionalinio biudžeto lėšas.</p> <p>Skatinti mokslo ir studijų institucijų, privačių įmonių ir inovacijų paramos infrastruktūros įstaigų dalyvavimą ES 6-ojoje ir 7-ojoje bendrojoje mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstravimo, CIP*, COST** ir kitose tarptautinėse mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programose, taip pat EUREKA*** iniciatyvoje.</p> <p>Didinti aukštojo mokslo sistemos efektyvumą, gerinti aukščiausiosios kvalifikacijos specialistų, atitinkančių modernios pramonės ir verslo poreikius, pasiūlą.</p>	<p>Kasmet 0,15 proc. nuo BVP didinti investicijas į tyrimus ir eksperimentinę plėtrą.</p> <p>Modernizuoti mokslo įstaigų infrastruktūrą.</p> <p>Remti bendrus mokymo paslaugų tiekėjų ir verslo įmonių verslumo ugdymui skirtus projektus.</p> <p>Sukurti patrauklią grantais pagrįstą fundamentinių mokslinių tyrimų aplinką.</p>	<p>Didinti investicijas į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą.</p>	<p>Užtikrinti privačių investicijų pritraukimą į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą.</p> <p>Dvigubai padidinti gyventojų turinčių povidurinį išsilavinimą skaičių.</p> <p>Reorganizuoti universitetų valdymo struktūras.</p> <p>Didinti universitetų galimybes veikti tarptautiniu mastu.</p>	<p>Užtikrinti sėkmingą Airijos perėjimą prie inovacijomis ir žiniomis grįsto konkurencingumo.</p> <p>Iki 2010 metų įgyvendinti parengtą nacionalinį mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros vystymo veiksmų planą.</p> <p>Iki 2013 metų padidinti investicijas į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą nuo 1,4 (2001 metais) iki 2,5 proc. BNP.</p> <p>Padidinti mokslininkų skaičių, tenkantį 1000 gyventojų nuo 5 iki 9,5.</p> <p>Padidinti verslo</p>	<p>Iki 2014 metų pasiekti 2,5 proc. BVP investicijų lygį, skirtą tyrimams ir plėtrai.</p> <p>Sudaryti palankias sąlygas mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos finansavimui.</p>

	<p>mokslinių tyrimų institutų ir privačių įmonių bendradarbiavimą bei technologijų perdavimą;</p> <p>4. plėtodamos ir geriau naudodamos privačių mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos svėro efektui stiprinti skirtas paskatas;</p> <p>5. modernizuodamos mokslinių tyrimų įstaigų ir universitetų valdymą;</p> <p>6. užtikrindamos pakankamą kvalifikuotų mokslinių tyrimų darbuotojų pasiūlą pritraukiant daugiau studentų į mokslinių, techninių ir inžinierinių disciplinų studijas, plečiant karjeros galimybes bei mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos personalo mobilumą Europos, tarptautiniu bei tarpsektoriniu lygiu.</p>				<p>Parengti ir įgyvendinti gabių ir talentingų jaunųjų mokslininkų rėmimo programą.</p>	<p>investicijas į tyrimus ir plėtrą nuo 0,9 iki 1,7 proc. BNP.</p>	
<p>8. Didinti galimybes diegti visų rūšių inovacijas</p>	<p>Siekiant padidinti galimybes diegti visų rūšių inovacijas, valstybės-narės turėtų sutelkti dėmesį į:</p> <p>1. inovacijų rėmimo paslaugų, pirmiausia susijusių su platinimu ir technologijų perdavimu, tobulinimą;</p> <p>2. inovacijų polių, tinklų ir inkubatorių kūrimą ir plėtojimą, įtraukiant universitetus, mokslinių tyrimų įstaigas ir įmones (regioniniu ir vietos lygmeniu), siekiant pašalinti technologijų spragas regionuose;</p> <p>3. tarpvalstybinio žinių perdavimo skatinimą, įskaitant tiesioginių užsienio investicijų sritį;</p> <p>4. naujoviškų produktų ir paslaugų viešųjų pirkimų skatinimą;</p> <p>5. geresnių sąlygų vidaus ir tarptautiniam finansavimui sudarymą;</p> <p>6. veiksmingų ir prieinamų priemonių intelektinės nuosavybės teisių laikymuisi užtikrinti.</p>	<p>Vykdyti inovacijų propagavimo ir visuomenės sąmoningumo inovacijų klausimais didinimo priemones (seminarai, konferencijos, inovacijų konkursai ir panašiai).</p> <p>Skatinti projektus, susijusius su regioninių inovacijų strategijų rengimu ir įgyvendinimu.</p> <p>Struktūrinių fondų ir nacionalinio biudžeto lėšomis finansuoti inovacijoms palankios infrastruktūros plėtrą (inovacijų ir technologijų centrų, mokslo ir technologijų parkų, technologinių verslo inkubatorių ar panašių įstaigų steigimo ir fizinės plėtros projektai).</p> <p>Tobulinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugos sistemą.</p>	<p>Įkurti technologijų agentūrą, kurios pagrindinis tikslas būtų skatinti privataus sektoriaus investicijas į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą.</p> <p>Sukurti grantų sistemą, kurios esmė būtų palaikyti naujų produktų kūrimą.</p> <p>Tobulinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugos sistemą.</p> <p>Skatinti inkubatorių kūrimą ir plėtojimą.</p>	<p>Skatinti inovacinių paslaugų vystymą.</p> <p>Skatinti informacinių komunikacinių technologijų vystymą.</p>	<p>Padidinti kooperacijos tarp tyrimų institucijų ir verslo įmonių lygį; kurti partnerystės tinklus.</p> <p>Įgyvendinti inovacijų kūrimo ir diegimo įmonėse skatinimo programą.</p> <p>Padidinti inovacijų plėtrą maisto, žemės ūkio ir žuvies pramonės sektoriuose.</p>		

			Palaiykėti naujovių, žinių ir technologijų sklaidą, propaguojant tinklų kūrimą ir plėtrą.				
9. Palengvinti IRT sklaidą ir veiksmingą naudojimą bei sukurti visapusiškai imlią žinioms visuomenę	Siekiant palengvinti IRT sklaidą ir veiksmingą naudojimą bei sukurti visapusiškai imlią žinių visuomenę, valstybės-narės turėtų: 1. skatinti platų informacinių ir ryšių technologijų (IRT) naudojimą viešųjų paslaugų, MVĮ ir namų ūkių srityje; 2. sukurti reikiamą su ekonomikos darbo organizavimu susijusią pakeitimų sistemą ; 3. skatinti aktyvų Europos pramonės dalyvavimą svarbiausiuose IRT segmentuose ; 4. skatinti aktyvią IRT ir žinių pramonės plėtotę bei gerai veikiančias rinkas; 5. užtikrinti tinklų ir informacijos saugumą , konvergenciją ir sąveiką siekiant sukurti sienų neturinčią informacinę erdvę; 6. skatinti plataus dažnio tinklų naudojimą , ypatingai prastai aptarnaujamuose regionuose, siekiant plėtoti žinių ekonomiką.	Sudaryti sąlygas didinti gyventojų kompetenciją ir socialinę sanglaudą IRT naudojimo srityje. Įgyvendinti Visuotinio kompiuterinio raštingumo programą. Sukurti ir palaikyti e-valdžios portalą. Pasiekti, kad 85 procentai pagrindinių viešųjų paslaugų būtų perkelta į elektroninę terpę. Parengti Inovacijų, skatinančių informacinės visuomenės plėtrą, programą, atitinkančią ES informacinės visuomenės technologijų programos tikslus ir uždavinius. 80-yje procentų šalies teritorijos sudaryti galimybę prie esamų plačiajuosčio ryšio tinklų prisijungti visoms norintiems smulkiausi ir vidutinio verslo įmonėms bei gyventojams ir mažiausiai 60-čiai procentų viešojo administravimo institucijų bei įstaigų.	Pradėti naujų nacionalinių informacinių sistemų, tarp jų Vieningos Nacionalinės Bibliotekų informacinės sistemos, Muziejų informacinės sistemos, Archyvų sistemos ir kt. kūrimą. Sukurti sąlygas žinių visuomenės ir e-valdžios koncepcijai įgyvendinti, palaikant e-valdžios portalo kūrimą, prižiūrint bei palaikant el. parašo strategijos įgyvendinimą, sudarant sąlygas iki 2007 metų vidurio 10000 gyventojams prisijungti prie plačiajuosčio ryšio tinklų.		Nacionaliniai ITT sklaidos prioritetai: - e-vyriausybės kūrimas; - e-parašo strategijos įgyvendinimas; - ITT plėtra smulkiose ir vidutinio lygio įmonėse; - tyrimų ITT srityje skatinimas; - informacijos saugumo užtikrinimas; - ITT infrastruktūros ir plačiajuosčio ryšio vystymas; - Šalies gyventojų kompetencijų ir gebėjimų informacinių technologijų srityje vystymas.	Sukurti e- vyriausybę. Skatinti informacinių technologijų plėtrą švietimo institucijose, pramonėje ir versle. Įgyvendinti e-verslo strategiją. Užtikrinti plačiajuosčio ryšio tinklų plėtrą.	Didinti investicijas į informacinių technologijų plėtrą. Skatinti konkurenciją tarp interneto paslaugų teikėjų. Užtikrinti plačiajuosčio ryšio infrastruktūros vystymą. Užtikrinti Interneto vartotojų saugumą. Įgyvendinti informacinės visuomenės plėtros strategiją. Vystyti naujas kompetencijas, apimančias informacinių technologijų įgūdžių ir valdymo gebėjimų integraciją.
10. Stiprinti	Europai reikia stiprios pramonės	Sudaryti ekonomines ir administracines	Identifikuoti	Kurti ir palaikyti		Stiprinti verslumo Skatinti aukštą	

<p>Europos pramonės bazės konkurencinį pranašumą</p>	<p>struktūros visoje jos teritorijoje. Būtina taikyti modernias ir aktyvias pramonės politikos priemones, stiprinančias pramonės bazės konkurencinį pranašumą ir prisidedančias prie patrauklių pagrindinių sąlygų sudarymo gamybos ir paslaugų srityje, užtikrinant, kad nacionaliniu, tarpvalstybiniu ir Europos lygiu įgyvendinami veiksmai papildytų vienas kitą. Valstybės narės turėtų:</p> <p>1. nustatyti svarbiausių pramonės sektorių pridėtinę vertę ir konkurencingumo veiksnius bei spręsti globalizacijos problemas.</p> <p>2. taip pat sutelkti dėmesį į naujų technologijų ir rinkų kūrimą: a) įsipareigoti skatinti naujas technologines iniciatyvas, grindžiamas viešojo ir privataus sektorių partneryste ir valstybių narių bendradarbiavimu, padedančiu susidoroti su rinkos trūkumais; b) taip pat kurti ir plėtoti regioninių ar vietos grupių tinklus visoje ES, aktyviau dalyvaujant MVĮ.</p>	<p>lengvatas toms užsienio įmonėms, kurios siekia perkelti į Lietuvą aukšto techninio lygio produktų gamybą.</p> <p>Užtikrinti, kad Lietuvos laimėjimai gerinant verslo aplinką būtų tinkamai pristatyti pasaulio investuotojams.</p> <p>Parengti ir įdiegti Lietuvos pramonės ir verslo klasterizacijos skatinimo priemonių sistemą.</p> <p>Parengti Lietuvos pramonės ir verslo klasterizacijos žemėlapi, susijusį su kaimyninių šalių ūkine struktūra ir jos kitimo tendencijomis.</p> <p>Parengti, patvirtinti ir pradėti įgyvendinti Klasterizacijos plėtros programą.</p>	<p>specifines Latvijos pramonės problemas.</p> <p>Palaikyti aukštą pridėtinę vertę kuriančių verslo šakų vystymą.</p> <p>Skatinant klasterių formavimąsi.</p>	<p>bendradarbiavimo ryšius tarp verslo įmonių ir mokslinius tyrimus vykdančių institucijų.</p>		<p>kultūrą, kurti ir palaikyti antrepnieriškų verslų vystymą.</p> <p>Skatinti antrepnerystę tarp moterų.</p> <p>Skatinti tiesiogines užsienio investicijas.</p>	<p>pridėtinę vertę kuriančių verslų steigimą.</p> <p>Skatinti mokslinių tyrimų rezultatų diegimą versle.</p>
<p>11. Skatinti tvarų išteklių naudojimą ir stiprinti aplinkos apsaugos bei augimo sinergiją</p>	<p>Valstybės-narės turėtų:</p> <p>1. skirti didelį dėmesį energijos vartojimo efektyvumui skatinti bei energijos šaltinių, ypatingą dėmesį skiriant tvarių bei atsinaujinančių šaltinių, kūrimui bei sparčiam aplinkai palankių ir ekologiškai veiksmingų technologijų skleidimui: a) vidaus rinkoje, ypač transporto ir energetikos srityje, <i>inter alia</i> Europos ekonomikos priklausymui nuo naftos kainų svyravimų sumažinti, b) likusioje pasaulio dalyje, kuri yra didelio eksporto potencialo sritis;</p> <p>2. skatinti išorės aplinkosaugos kaštų internalizavimo ir ekonomikos augimo atsiejimo nuo aplinkosauginės padėties prastėjimo priemonių plėtojimą. Šių prioritetų įgyvendinimas turėtų atitikti esamus Bendrijos teisės aktus ir veiksmus bei priemones, numatytas Aplinkosaugos technologijų veiksmų</p>	<p>Tobulinti aplinkos oro kokybės vertinimo ir valdymo sistemą; siekti, kad į atmosferą išmetamų teršalų ir šiltnamio efekto sukeliančių dujų kiekis didėtų perpus lėčiau už gamybos augimą.</p> <p>Plačiai diegti ir ekonomiškai skatinti švaresnius, moderniomis technologijomis pagrįstus gamybos būdus.</p> <p>Pasiekti, kad elektros energija, kuriai gaminti naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai, sudarytų ne mažiau kaip 6,4 procento šalyje suvartojamos elektros energijos.</p> <p>Įrengti valstybiniuose parkuose pažintinio turizmo takus ir trasas, sukurti ekologinio švietimo sistemą.</p> <p>Baigti formuoti saugomų teritorijų tinklą</p>	<p>Įgyvendinti projektus, palaikančius elektros energijos gamybą iš atsinaujinančių šaltinių.</p> <p>Vystyti biokuro gamybą ir jo platesnę vartojimą viešajame transporte, miško ruošos mašinose, vidaus vandenių laivuose.</p> <p>Skatinti kaimų plėtrą.</p> <p>Formuoti</p>	<p>Užtikrinti ekologinių technologijų ir elektros energijos iš atsinaujinančių šaltinių efektyvų pritaikymą.</p>	<p>Palaikyti naujų technologijų kūrimą, leidžiančių efektyviai spręsti aplinkos saugos problemas.</p> <p>Nustatyti Danijos pramonės stiprumus ekologiškai veiksmingų technologijų skleidimo srityje.</p> <p>Įgyvendinti Kioto protokolo</p>	<p>Užtikrinti elektros energijos iš atsinaujinančių šaltinių efektyvų pritaikymą.</p> <p>Užtikrinti efektyvų ekologiškai veiksmingų technologijų skleidimą transporto srityje.</p> <p>Įgyvendinti Ekologiškų technologijų naudojimo planą.</p> <p>Padaryti pažangą įgyvendinant Kioto tikslus.</p>	

	<p>plane, <i>inter alia</i> taikant: a) rinkos principais grindžiamas priemonės, b) rizikos fondus bei mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos finansavimą, c) skatinant tvarius gamybos ir vartojimo būdus, įskaitant ekologinius viešuosius pirkimus, d) ypatingą dėmesį skiriant MVĮ ir e) reformuojant subsidijas, darančias žymų neigiamą poveikį aplinkai ir nesuderinamas su tvariu vystymusi, siekiant palaipsniui jas panaikinti.</p> <p>3. toliau siekti tikslo sustabdyti biologinės įvairovės praradimą nuo dabar iki 2010 m., pirmiausia šį reikalavimą įtraukiant į kitas politikos sritis, nes biologinė įvairovė yra labai svarbi tam tikriems ekonomikos sektoriams.</p> <p>4. tęsti kovą su klimato kaita, įgyvendinant Kioto tikslus laikantis kaštų ir naudos principo, ypač MVĮ atžvilgiu.</p>	Natura 2000 ir parengti šių teritorijų gamtotvarkos planus.	saugomų teritorijų tinklą.		reikalavimus dėl šiltnamio dujų emisijų sumažinimo.		
12. Plėsti ir gilinti vidaus rinką	<p>Siekdamos plėsti ir gilinti vidaus rinką, valstybės-narės turėtų:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. paspartinti vidaus rinkos direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę; 2. skirti prioritetą griežtesniam ir geresniam vidaus rinkos teisės aktų vykdymui; 3. pašalinti kliūtis tarpvalstybinei veiklai; 4. veiksmingiau taikyti ES viešųjų pirkimų taisykles; 5. skatinti vidaus paslaugų rinką veikti visu pajėgumu, išsaugant Europos socialinį modelį; 6. spartinti finansinių rinkų sujungimą nuosekliai ir darniai įgyvendinant ir vykdant Finansinių paslaugų veiksmų planą. 	<p>Kontroliuoti direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę minimizuojant direktyvų perkėlimo deficitą.</p> <p>Užtikrinti geresnį Europos standartų perėmimą.</p> <p>Stiprinti finansų rinkų funkcionavimą, priežiūrą ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą.</p> <p>Skleisti informaciją apie ES vidaus rinką, pvz., teikti informaciją Europos Komisijos tinklalapiui „Jūsų Europa“.</p>	<p>Laiku perkelti ES direktyvas į nacionalinę teisę.</p> <p>Efektyviai pritaikyti ES viešųjų pirkimų taisykles.</p>	<p>Liberalizuoti energijos gamybos, gamtinių dujų, geležinkelio, telekomunikacijų ir pašto paslaugų rinkas.</p> <p>Panaudojant finansinę valstybės paramą, vystyti horizontalios politikos kryptis.</p>	<p>Perkelti vidaus rinką reglamentuojančias direktyvas į nacionalinę teisę.</p>	<p>Užtikrinti sėkmingą ES direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę.</p> <p>Panaikinti valstybės reguliavimą elektros gamybos ir dujų rinkose.</p> <p>Skatinti vidaus rinkos paslaugų plėtrą. Įgyvendinti paslaugų rinkos liberalizavimo procesą, siekiant išvengti nesąžiningos konkurencijos.</p> <p>Sumažinti tarpvalstybiniais prekytojams tenkančią administracinę naštą.</p>	<p>Įgyvendinti radikalias reformas, siekiant pagerinti verslo aplinkos kokybę.</p> <p>Gerinti finansinių rinkų reguliavimą.</p>

<p>13. Užtikrinti atviras ir konkurencingas rinkas Europoje ir už jos ribų bei pasinaudoti globalizacijos teikiama nauda</p>	<p>Siekdamos užtikrinti rinkų atvirumą ir konkurencingumą, valstybės-narės turėtų skirti prioritetą:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. reguliavimo, prekybos ir kitų konkurencijai nepagrįstai trukdančių kliūčių panaikinimui; 2. veiksmingesniam konkurencijos politikos vykdymui; 3. pasirinktai rinkų ir konkurencijos bei reguliavimo institucijų taisyklių peržiūrai siekiant nustatyti ir panaikinti kliūtis konkurencijai ir patekimui į rinką; 4. konkurenciją iškraipiančios valstybės pagalbos sumažinimui; 5. laikantis būsimos Bendrijos programos, pagalbos persikirstymui, paremiant tam tikrus horizontalius tikslus, pavyzdžiui, mokslo tyrimus, inovacijas ir žmogiškojo kapitalo optimizavimą, ir padedant ištaisyti nustatytus rinkos trūkumus; 6. išorės atvirumo, taip pat daugiašaliu lygiu, skatinimui; 7. patvirtintų priemonių dėl tinklų atvėrimo konkurencijai, siekiant užtikrinti veiksmingą konkurenciją Europos lygiu sujungtose rinkose, visapusiškam įgyvendinimui. Tuo pat metu konkurencingoje ir dinamiškoje ekonomikoje bus ypač svarbus veiksmingas bendrus interesus tenkinančių paslaugų teikimas prieinamomis kainomis. 	<p>Toliau liberalizuoti energetikos, geležinkelio ir pašto paslaugų rinkas.</p> <p>Siekti, kad trečiųjų šalių rinkos būtų atviros ES prekėms.</p>	<p>Įvertinti konkurencijos sąlygas ir kainų lygį.</p> <p>Dalyvauti Latvijos ir ES įmonių veiklą reglamentuojančių teisės aktų ir normatyvinių dokumentų kūrimo procese.</p> <p>Tęsti komunikacinių tinklų infrastruktūros liberalizavimą.</p>		<p>Stiprinti konkurencijos lygį, siekiant mažmeninių kainų atitikimo Europos lygiui.</p> <p>Pusiaus sumažinti pramonės sektorių skaičių, kurie šiuo metu susiduria su konkurencijos reguliavimo problemomis.</p>	<p>Skatinti atvirą prekybą ir užsienio investicijas.</p> <p>Stiprinti daugiašalę prekybos sistemą.</p> <p>Panaikinti prekybos barjerus.</p>	<p>Pagerinti smulkaus ir vidutinio verslo finansavimo galimybes – plėtoti lankstesnes ir įvairesnes finansavimo formas.</p>
<p>14. Sukurti konkurencingesnę verslo aplinką ir skatinti privačias iniciatyvas tobulinant reguliavimą</p>	<p>Siekdamos sukurti patrauklesnę verslo aplinką, valstybės-narės turėtų:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. sumažinti įmonėms, ypač mažų ir vidutinio lygio įmonėms (MVI) ir naujai įsteigtoms įmonėms, tenkančią administracinę naštą; 2. gerinti esamų ir naujų taisyklių kokybę išlaikant jų tikslus, sistemingai ir griežtai vertinant jų poveikį ekonomikai, socialiniam sektoriui (apimančiam sveikatos apsaugą) ir aplinkosaugai, išnagrinėjant ir geriau įvertinant reguliavimo (apimančio 	<p>Gerinti verslą reglamentuojančių teisės aktų kokybę ir mažinti administracinę naštą verslui.</p> <p>Nustatyti aiškius verslo kontrolės principus.</p>	<p>Parengti ir įgyvendinti Verslo aplinkos tobulinimo veiksmų planą.</p> <p>Sudaryti sąlygas turizmo paslaugų vystymui.</p>	<p>Supaprastinti naujų verslo įmonių steigimo administracines procedūras.</p> <p>Sukurti nuoseklią teisinę sistemą ir veiksmingus mechanizmus, reikalingus</p>	<p>Maksimaliai supaprastinti administracinius formalumus kuriant ir įgyvendinant įstatymus.</p> <p>Skatinti IT sprendimų diegimą, Danmark.dk ir</p>	<p>Skatinti įmonių veiklos reguliavimo skaidrumą, paprastumą, prieinamumą.</p> <p>Sukurti ir palaikyti Verslo reguliavimo forumą, kurio tikslas būtų nagrinėti kylančius sunkumus bei teikti patarimus</p>	<p>Sukurti aplinką, palankią verslumui ir mažų ir vidutinių įmonių steigimui.</p>

	vykdymą) administracinę naštą bei poveikį konkurencingumui; 3. skatinti įmones išsiugdyti socialinės atsakomybę.			užtikrinti sėkmingą įmonių veiklą.	Virk.dk informacinių portalų kūrimą. Skatinti komunikaciją tarp įmonių.	įmonėms. Skatinti ir didinti verslo socialinę atsakomybę.	
15. Skatinti verslumo kultūrą ir sudaryti MVĮ palankią aplinką	Siekdamos stiprinti verslininkystės kultūrą ir sukurti MVĮ palankią aplinką, valstybės-narės turėtų: 1. sudaryti geresnes galimybes gauti finansavimą , siekiant prisidėti prie MVĮ kūrimo ir augimo, ypač teikiant mikropaskolas ir kitų formų rizikos kapitalą; 2. stiprinti ekonomines paskatas , įskaitant mokesčių sistemų supaprastinimą ir su darbo užmokesčiu nesusijusių išlaidų sumažinimą; 3. stiprinti MVĮ inovacinį potencialą ; 4. teikti atitinkamas paramos paslaugas , pavyzdžiui, įrengti vieno langelio kontaktinius punktus ir skatinti nacionalinių įmonių paramos tinklų plėtotę, siekiant prisidėti prie MVĮ kūrimo ir augimo pagal Mažųjų įmonių chartiją. Be to, valstybės narės turėtų stiprinti MVĮ verslumo ugdymą ir mokymą. Jos taip pat turėtų supaprastinti nuosavybės teisės perdavimą, prireikus modernizuoti bankroto įstatymus ir tobulinti įmonių gelbėjimo bei restruktūrizavimo procedūras.	Rengti verslumo skatinimo kampanijas: skelbti sėkmingo verslo pavyzdžius, skleisti socialiai atsakingo verslo idėją, finansuoti konferencijas, seminarus verslui aktualiais klausimais. Skatinti informacinėmis technologijomis grįstų praktinių sprendimų taikymą mažose ir vidutinėse įmonėse. Tobulinti smulkaus ir vidutinio verslo teisinę ir administracinę aplinką. Gerinti finansinę paramą smulkaus ir vidutinio verslo subjektams. Teikti garantijas dėl įstaigų kredito paskolų, taip sudaryti palankesnes sąlygas ūkininkams ir kitiems smulkaus ir vidutinio verslo subjektams gauti lėšas verslui plėtoti.	Sudaryti palankias sąlygas smulkioms ir vidutinėms įmonėms gauti kreditą vystyti savo veiklą. Skatinti Latvijos įmonių dalyvavimą tarptautinėse parodose.	Sudaryti geresnes sąlygas gauti paskolas. Supaprastinti investicijų procesą. Skatinti eksportuojančių įmonių veiklą	Kviesti užsienio ekspertus dalintis žiniomis ir gerą patirtimi su Danijos įmonėmis. Mažinti mokesčių dydį antreprenerišką veiklą vystančioms įmonėms. Mažinti biurokratijos lygį. Supaprastinti įmonių steigimo procedūras.	Padidinti verslumą ir verslo kompetentingumą – užtikrinti efektyvią ir geros kokybės institucijų, teikiančių paslaugas verslui, veiklą. Padidinti verslo konkurencingumą – skatinti naujų mokslo rezultatų, technologinių sprendimų ir organizacinių iniciatyvų įgyvendinimą.	
16. Plėsti, tobulinti ir susieti Europos infrastruktūrą bei įgyvendinti prioritetinius tarpvalstybinius projektus	Siekiant geriau sujungti nacionalines rinkas išplėstoje ES, valstybės-narės turėtų: 1. pagrindinį dėmesį skirti reikiamų sąlygų efektyviai naudoti išteklius transporto, energetikos ir IRT infrastruktūrose (apimančioms transeuropinių tinklų infrastruktūras) sudarymui , papildant Bendrijos mechanizmus, pirmiausia įtraukiant tarpvalstybinius segmentus ir periferinius regionus, kadangi tai yra svarbiausia sėkmingo tinklų atvėrimo	Plėtoti ir įgyvendinti prioritetinius energetikos projektus: Lietuvos ir Lenkijos elektros tinklų sujungimas; tranzitinis dujotiekis į ES („Gintaro“ projekto studija); Lietuvos ir Švedijos elektros tinklų sujungimas (SwindLit); gamtinių dujų saugojimo Lietuvos ir/arba ne Lietuvos teritorijoje galimybės užtikrinimas. Modernizuoti transeuropinio transporto tinklo Lietuvos teritorijoje infrastruktūrą	Plėtoti šalies kelių tinklą (ypač Via Baltic air Rytų-Vakarų kelių koridorių), gerinant eismo saugą, užtikrinant aukštą paslaugų kokybę, gerinant infrastruktūros kokybę.	Sukurti modernų transporto infrastruktūros (kelių, viešojo transporto, geležinkelių, vandens transporto, oro uostų) tinklą. Reorganizuoti	Kasmet 2 proc. didinti valstybės investicijas į kelių ir viešojo transporto vystymą. Prioritetinė sritis yra susisiekimo ryšių aplink Fehmarn Belt kūrimas,	Skatinti prekybos tinklų vystymą, kooperacijos ir bendradarbiavimo palaikymą Šiaurės-Pietų kryptimi. Sukurti vieną energetikos rinką, harmonizuojant energetikos politiką ir skatinant investicijas į	

	<p>konkurencijai sąlyga; 2. išnagrinėti galimybes kurti viešojo ir privataus sektorių partnerystę; 3. išnagrinėti atitinkamas infrastruktūros kainodaros sistemas, siekiant užtikrinti veiksmingą infrastruktūrų naudojimą ir subalansuotos transporto priemonių rūšių pusiausvyros plėtojimą, pabrėžiant technologijų kaitą ir inovacijas bei tinkamai atsižvelgiant į aplinkosaugos kaštus ir poveikį augimui.</p>	<p>(kelių, geležinkelių, vandens transporto ir civilinės aviacijos).</p>	<p>Gerinti Rytų-Vakarų geležinkelių koridoriaus modernizavimą ir saugumo lygį.</p> <p>Gerinti ir plėtoti Tarptautinio Rygos oro uosto infrastruktūrą, atsižvelgiant į tarptautinę paklausą;</p> <p>Didinti investicijas į laivybos saugumą.</p> <p>Palaikyti „Rail Baltica“ ir „Via Baltica“ projektų tyrimus ir plėtrą.</p>	<p>kuro ir energijos sektorius.</p> <p>Modernizuoti energijos gamybos infrastruktūrą.</p> <p>Skatinti energijos efektyvumą ir naujų bei atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimą.</p>	<p>apimantis naujų tiltų, kelių ir geležinkelių kūrimą.</p>	<p>šios rinkos vystymą.</p> <p>Vystyti transporto, turizmo infrastruktūrą.</p>	
--	--	--	--	---	---	--	--

Kai kurių ES šalių Lisabonos strategijos užimtumo prioritetų įgyvendinimo priemonės

Lisabonos augimo ir užimtumo strategijos gairės		Lietuvos ir kitų atskirų šalių galimybės ir būtinieji darbai siekiant ES Lisabonos strategijoje užsibrėžtų tikslų					
		LIETUVA	LATVIJA	LENKIJA	DANIJA	AIRIJA	DIDŽIOJI BRITANIJA
Užimtumo prioritetai		Skatinti užimtumą ir investicijas į žmogiškąjį kapitalą. Sudaryti sąlygas, kad šalyje per 2005 – 2008 metus būtų sukurta ne mažiau kaip 150 tūkst. naujų darbo vietų. Sumažinti iki 2010 m. jaunimo nedarbą iki 15 proc., ilgalaikį nedarbą iki 3,5 proc. ir pasiekti, kad nedarbas neviršytų 8 proc. Pasiekti iki 2013 m., kad nė viename Lietuvos regione nedarbo lygis nebūtų daugiau kaip 35 proc. aukštesnis už vidutinį šalies nedarbo lygį.	Skatinti užimtumą bei gerinti švietimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos lygį.	Kurti naujas darbo vietas ir mažinti bedarbystės lygį. Investuoti į žmogiškąjį kapitalą.	Skatinti naujų darbo vietų kūrimą, užtikrinti gyventojų prisitaikymą prie kintančių darbo rinkos reikalavimų.	Išlaikyti aukštą užimtumo lygį, toliau gerinti darbo produktyvumą ir socialinę sanglaudą. Gerinti mokymosi sąlygas, propaguoti mokymąsi visą gyvenimą, formuoti inovatyvią darbo jėgą, sugebancią prisitaikyti prie pokyčių darbo rinkoje.	Didesnio žmonių skaičiaus įtraukimas į darbo rinką, kad darbas visiems taptų realia galimybe.
17. Įgyvendinti užimtumo politiką, siekiant visiško užimtumo, gerinant darbo kokybę ir našumą bei stiprinant socialinę ir teritorinę sanglaudą	Įgyvendinti užimtumo politiką, siekiant visiško užimtumo, gerinant darbo kokybę ir našumą bei stiprinant socialinę ir teritorinę sanglaudą. Vykdoma politika turėtų būti siekiama 70 proc. vidutinio bendro užimtumo lygio, ne mažiau kaip 60 proc. moterų užimtumo lygio ir 50 proc. vyresniojo amžiaus darbuotojų (55-64 m.) užimtumo lygio, bei sumažinti nedarbą ir neaktyvumą. Valstybės-narės turėtų nustatyti nacionalinio užimtumo lygio tikslus 2008 ir 2010 metams.	Plėtoti bendruomenės nariams teikiamas paslaugas – sudaryti jos nariams galimybes sugrįžti į darbo rinką ir aktyviai joje dalyvauti. Išlaikyti kuo ilgiau darbo rinkoje patyrusius darbuotojus, taikant lanksčią jų išėjimo į pensiją sistemą. Įvertinti senatvės pensinio amžiaus ilginimo iki 65 metų galimybes. Tobulinti sveikatinimo veiklą, užtikrinti kuo didesnę gyventojų darbingumą. Skatinti ieškančių darbo asmenų, ypač jaunimo, užimtumą ir didinti darbo patrauklumą. Skatinti socialinės rizikos asmenis integruotis į darbo rinką – plėtoti paslaugų infrastruktūrą, didinti jų prieinamumą. Modernizuoti darbo rinkos institucijas ir optimizuoti teikiamas paslaugas.		Įgyvendinti naujus organizacinius ir finansinius sprendimus, siekiant padidinti bendrą užimtumo lygį, sudaryti geresnes sąlygas ieškantiems darbo.	Užtikrinti reikiamą ilgalaikę darbo pasiūlą. Gerinti imigrantų užimtumo galimybes. Stebėti, kokį poveikį daro pastarosios reformos, skirtos integruoti imigrantus į darbo rinką, o ypač pastangos suformuoti bazinius įgūdžius, kurie yra reikalingi norint prisiderinti prie darbuotojams keliamų reikalavimų. Gerinti vyresnio amžiaus žmonių	Suderinti darbo jėgos paklausą ir pasiūlą	Didesnės ir efektyvesnės investicijos į žmogiškąjį kapitalą ir tęstinį mokymąsi

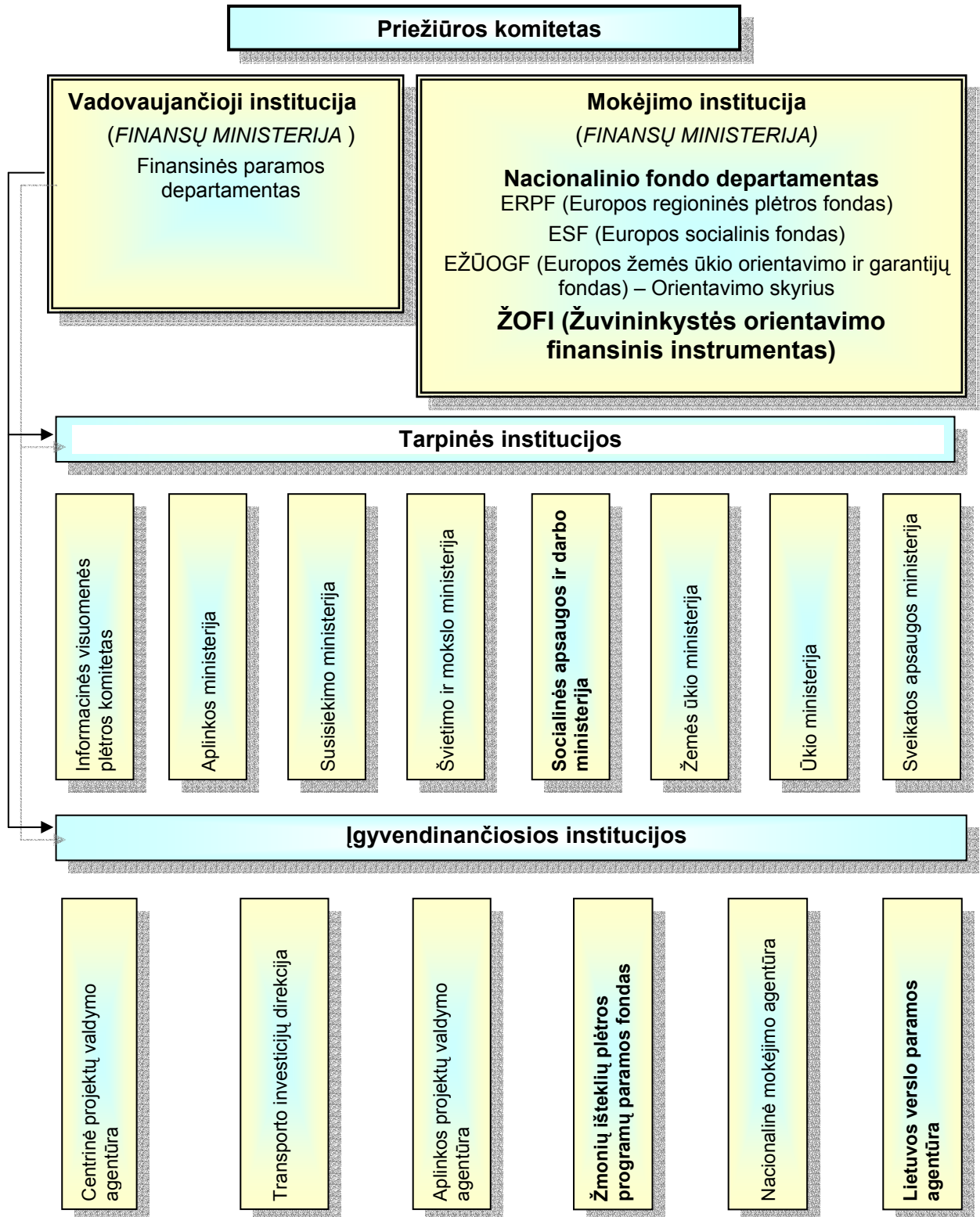
		Rengti ir įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės, profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų kasmetinius susitarimus dėl trišalio bendradarbiavimo ir socialinės partnerystės plėtros priemonių planus.			įsidarbinimo galimybės.		
18. Propaguoti požiūrį į darbą visą gyvenimą	Propaguoti požiūrį į darbą visą gyvenimą, atnaujinant pastangas sudaryti galimybes jaunimui įsidarbinti, mažinti jaunimo nedarbą, imantis ryžtingų priemonių, šalinant užimtumo, nedarbo ir darbo užmokesčio skirtumus tarp moterų ir vyrų; sudarant geresnes sąlygas derinti darbą ir asmeninį gyvenimą, įskaitant aprūpinimą prieinamomis ir priimtinomis vaikų priežiūros įstaigomis bei rūpinimąsi kitais išlaikytiniais; kuriant modernias pensijų ir sveikatos priežiūros sistemas, užtikrinant jų tinkamumą, tinkamą finansavimą ir greitą reagavimą į kintančius poreikius, didinant darbuotojų skaičių ir ilginant darbingą amžių, stiprinant paskatas dirbti ir anksti neišeiti į pensiją; remiant aktyviam senėjimui palankias darbo sąlygas	Incijuoti darbo santykius reglamentuojančių teisės aktų tobulinimą, siekiant darbo santykių lankstumo ir profesinės saugos bei sveikatos principų derinimo pagal socialinių partnerių pasiūlymus.	Sudaryti geresnes sąlygas jaunimui ir kitiems darbo ieškantiems žmonėms įsidarbinti. Informuoti ir šviesti visuomenę lyčių lygybės klausimais. Užtikrinti vaikų priežiūros institucijų plėtrą. Prailginti darbingą amžių, taikyti paskatas dirbti ir anksti neišeiti į pensiją.		Didinti jaunimo užimtumo galimybes. Įgyvendinti bendrą aktyvaus senėjimo strategiją, įskaitant paskatų anksti išeiti į pensiją pašalinimą. Peržiūrėti mokesčių ir pašalpų sistemas, siekiant mažinti ribinius mokesčių tarifus ir didinti paskatas mažas pajamas gaunančioms grupėms, įskaitant bedarbius ir neaktyvius gyventojus, užsiimti darbine veikla.		Siekti, kad vaikų ir kitų išlaikytinių globa būtų prieinama. Didinti ne visu etatu dirbančių ir mažai uždirbančių moterų mokymo galimybes ir imtis neatidėliotinių priemonių, siekiant spręsti atotrūkio tarp vyrų ir moterų darbo užmokesčio problemą.
19. Užtikrinti darbo ieškančių ir socialiai remtinių žmonių integraciją į darbo rinką	Užtikrinti bedarbių ir socialiai remtinių žmonių integraciją į darbo rinką, taikant aktyvias ir prevencines darbo rinkos priemones, įskaitant ankstyvą poreikių nustatymą, pagalbą ieškant darbo ir organizuojant mokymą pagal individualius priemonių planus, teikiant socialines paslaugas, reikalingas socialiai remtinių žmonių integracijai į darbo rinką remti ir socialinei bei teritorinei sanglaudai stiprinti, skurdui likviduoti; nuolat peržiūrint mokesčių ir lengvatų sistemas, apimančias lengvatų administravimą ir taikymo sąlygas, bei mažinant dideles ribines taikomų mokesčių normas, siekiant, kad darbas apsimokėtų, ir užtikrinant pakankamą socialinės apsaugos lygį.		Aktyviai taikyti bedarbystės prevencijos priemones. Vystyti socialinių paslaugų sferą. Užtikrinti darbo rinkos, švietimo, profesinio rengimo, mokslo ir studijų, socialinių paslaugų infrastruktūros plėtrą.	Užtikrinti socialinių paslaugų kokybę. Užtikrinti nepalankioje padėtyje esančių ir socialiai remtinių asmenų integraciją į darbo rinką. Sudaryti geresnes sąlygas neįgalių gyventojų	Didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą ir tęstiną mokymąsi.	Įgyvendinti užimtumo programas. Kasmet užtikrinti naujų 25000 darbo vietų kūrimą. Siekti eliminuoti ilgalaikę bedarbybę. Plėtoti socialinį dialogą tarp socialinių partnerių. Padidinti minimalų darbo užmokesčių bei neapmokestinamąjį minimumą.	Užtikrinti, kad aktyvi darbo rinkos politika ir pašalpų sistemos sudarytų galimybę išsaugoti kvalifikaciją ir skatintų darbo kokybę gerinant paskatas dirbti ir remiant subalansuotą neaktyvių bei nedirbančių žmonių integraciją bei pažangą darbo rinkoje. Spręsti problemas, susijusias su tuo,

				(invalidų, visiškos negalios invalidų) socialiniam integravimui į bendruomenę. Užtikrinti geresnę informuotumą apie darbo rinkos poreikius.		Skatinti moterų užimtumą. Didinti žmonių su negalia, keliautojų, kalinių, vyresnio amžiaus žmonių integracijos į darbo rinką galimybes.	kad vis daugiau žmonių kreipiasi dėl ligos ar neįgalumo pašalpų, ir ypatingą dėmesį skirti vienišiams tėvams bei žmonėms, gyvenantiems skurdžiuose rajonuose.
20. Geriau derinti darbo rinkos poreikius	Geriau derinti darbo rinkos poreikius, modernizuojant ir stiprinant darbo rinkos institucijas, ypač užimtumo tarnybas; užtikrinant aiškesnes užimtumo ir mokymosi galimybes nacionaliniu ir Europos lygmeniu , siekiant palengvinti mobilumą Europos viduje; tiksliau numatant darbo rinkos trūkumus ir problemas; tinkamai valdant ekonominę migraciją .		Sukurti ir įdiegti darbo rinkos poreikių prognozės sistemą. Parengti darbo rinkos migracijos valdymo studijas. Sustiprinti darbo rinkos institucijų, nevyriausybinių organizacijų bei verslo įmonių partnerystę ir socialinį dialogą				Įgyvendinti radikalią darbo rinkos reformą, suderinant darbo rinkos poreikius ir mokesčių bei paskatų sistemą.
21. Skatinti lankstumą, derinant jį su saugiu užimtumu, ir mažinti darbo rinkos susiskaidymą	Skatinti lankstumą, derinant jį su saugiu užimtumu ir mažinti darbo rinkos susiskaidymą, adaptuojant užimtumą reglamentuojančius teisės aktus, prireikus peržiūrint lankstumo lygį, numatytą ilgalaikėse ir vidutinės trukmės sutartyse; geresnis pasirengimas pokyčiams ir pozityvus jų valdymas, tame tarpe ekonomikos restruktūrizavimas, visų pirma pokyčių, susijusių su prekybos atvirumu, tokiu būdu minimizuojant jų socialinius kaštus ir palengvinant prisitaikymą; remiant profesinio statuso pasikeitimus apimančius mokymą, savarankišką darbą, verslo steigimą ir geografinį mobilumą; propaguojant ir	Mažinti darbo rinkos segmentaciją ir inicijuoti ekonominę restruktūrizaciją. Tobulinti atitinkamus teisės aktus, sudarančius sąlygas diegti naujas darbo organizavimo formas – agentūrinį, namudinį darbą, teledarbą (t.y. darbą naudojant informacines technologijas) ir panašiai. Skatinti profesinį ir teritorinį gyventojų mobilumą ir gebėjimus prisitaikyti. Tobulinti darbo apmokestinimo sistemą. Teikti metodinę paramą įmonėms ir įstaigoms diegiant Darbų ir pareigybių	Patobulinti darbo saugumo ir sveikatos apsaugos darbe sistemą. Sumažinti neregistruoto nedarbo lygį didinant minimalią algą bei neapmokestinamąjį minimumą, stiprinant profesinių sąjungų vaidmenį, skatinant		Mažinti nedeklaruoto darbo apimtį. Stebėti profesinio mokymo tendencijas, atsižvelgiant į pastaruosiu metu išaugusias mokymo kainas.	Palaikyti naujų darbo organizavimo formų vystymą. Siekti gyventojų profesinio ir šeimos gyvenimo suderinamumo. Įgyvendinti sveikatos apsaugos darbe didinimo veiksmų planą. Vykdyti darbo ne visu etatu skatinimą.	Skatinti darbo, produktų ir kapitalo rinkų lankstumą.

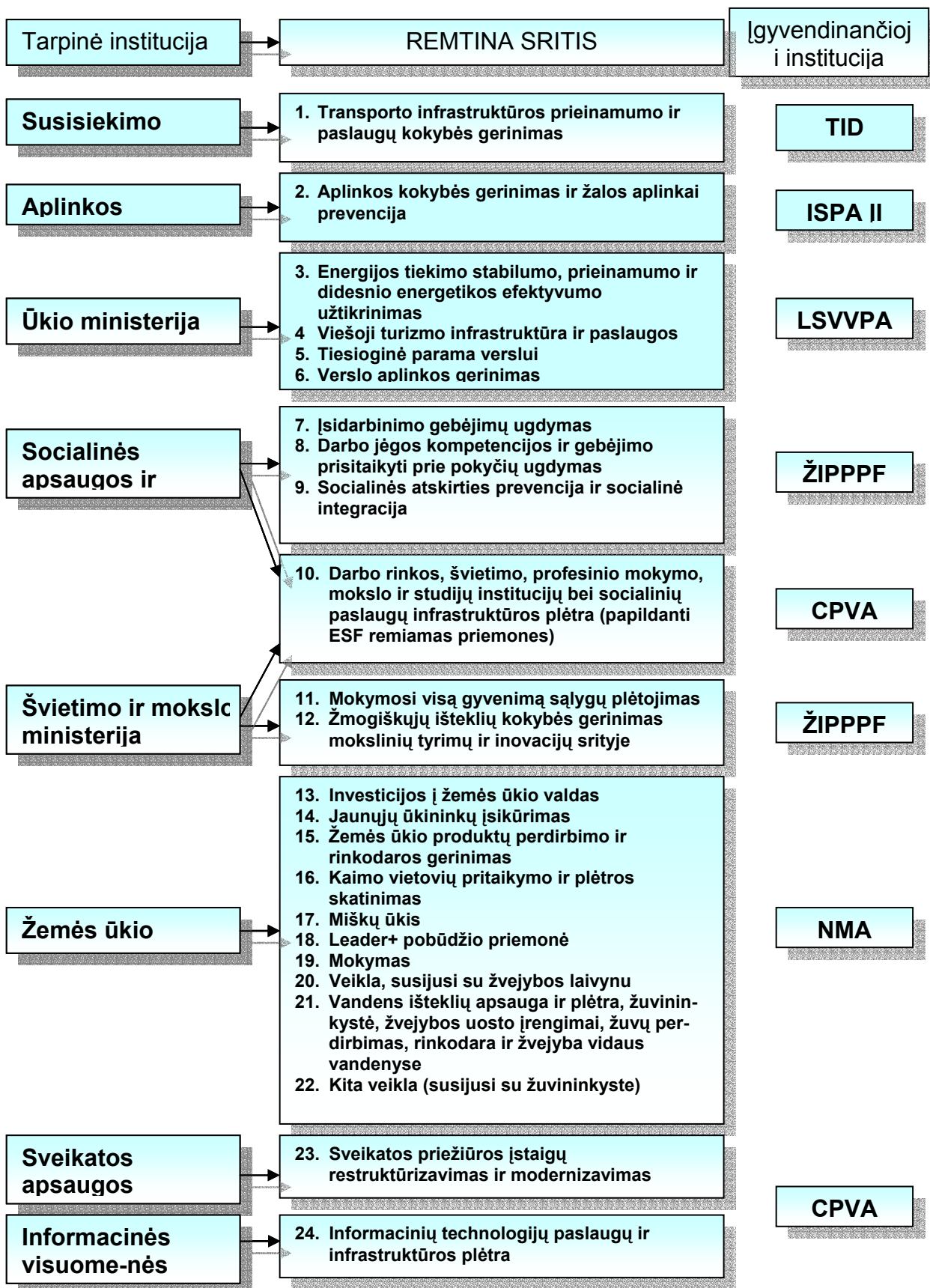
	<p>skleidžiant inovacines darbo organizavimo formas, apimančias sveikatos ir saugos stiprinimą bei įvairius susitarimus dėl sutarčių ir darbo valandų, kurias galima pritaikyti siekiant pagerinti darbo kokybę ir produktyvumą; pritaikymas prie naujų technologijų darbo vietoje, ryžtingi veiksmai siekiant nedeklaruojamą darbą paversti įprastu darbu.</p>	<p>vertinimo metodiką, nustatant darbuotojams objektyvų ir pagrįstą darbo užmokestį bei skatinimo sąlygas, įteisinant jas kolektyvinėse sutartyse.</p> <p>Sumažinti gyventojų pajamų mokesčio tarifą nuo 33 iki 24 procentų.</p>	<p>antreprenerių konsolidaciją.</p> <p>Remti naujai įsikariančius verslus.</p>				
<p>22. Užtikrinti darbą atitinkantį darbo užmokestį ir kitus išlaidų darbo jėgai pokyčius</p>	<p>Užtikrinti darbą atitinkantį darbo užmokestį ir kitus išlaidų darbo jėgai pokyčius, sukuriant tinkamą pagrindą darbo užmokesčio dydžio sistemoms, suteikiant teisę veikti socialiniams partneriams, siekiant atspindėti našumo ir darbo rinkų tendencijų skirtumus sektorių ir regionų lygmeniu; ir vykdant stebėseną ir prireikus keičiant su darbo užmokesčiu nesusijusių išlaidų darbo jėgai struktūrą ir lygį bei jų poveikį užimtumui, ypač tais atvejais, kai darbas mažai apmokamas ir pirmą kartą įsijungiančių į darbo rinką žmonių atžvilgiu</p>			<p>Užtikrinti didesnę darbo organizavimo formų lankstumą ir diversifikaciją.</p>			<p>Užtikrinti, kad atlyginimų augimas neviršytų produktyvumo augimo.</p>
<p>23. Plėtoti ir didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą</p>	<p>Plėtoti ir didinti investicijas į žmogiškuosius išteklius: sukuriant efektyvias mokymosi visą gyvenimą strategijas, atsižvelgiant į europinius įsipareigojimus, tame tarpe atitinkamas lengvatas ir išlaidų pasidalinimo sistemas tarp įmonių, valstybės institucijų ir fizinių asmenų, visų pirma siekiant ženkliai sumažinti mokinių, anksti paliekančių mokyklą, skaičių; didinant profesinio, viduriniojo ir aukštojo mokslo prieinamumą, įskaitant profesinę pameistrystę ir verslininkystės mokymą, skatinant visą gyvenimą dalyvauti tęstiniame mokyje ir mokyje darbo vietoje, ypač žemos kvalifikacijos ir vyresniojo amžiaus darbuotojus</p>	<p>Restruktūrizuoti švietimo, pasibaigus privalomajam mokymui, sistemą.</p> <p>Plėtoti pagalbą mokiniams ir mokytojams.</p> <p>Tobulinti mokyklų materialinės būklės minimumo standartus.</p> <p>Parengti profesinio rengimo standartus, ūkio poreikius atitinkančias profesinio mokymo programas ir vykdyti ekspertinį jų vertinimą.</p> <p>Vykdyti verslumo, užsienio kalbų, IKT ir kitų bendrųjų gebėjimų, kurių reikia žinių visuomenėje, projektus ir programas.</p> <p>Tobulinti darbo rinkos mokymo centrų specialistų kvalifikaciją, kad jie galėtų dirbti su naujomis programomis, užtikrinti jiems</p>	<p>Subalansuoti bendrų ir profesinių studijų programų skaičių.</p> <p>Modernizuoti profesinį išsilavinimą teikiančių institucijų techninę bazę.</p> <p>Skatinti mokymąsi visą gyvenimą.</p> <p>Įgyvendinti Latvijos nacionalinės elektroninės bibliotekos</p>	<p>Sumažinti socialinius mokesčius įmonėms, kurios gauna mažesnes pajamas.</p>	<p>Tobulinti švietimo specialistų profesinio rengimo sistemą.</p> <p>Propaguoti naujų kompetencijų ir gebėjimų įgijimo svarbą. Skatinti mokymąsi visą gyvenimą.</p> <p>Įgyvendinti bendrojo vidurinio išsilavinimo reorganizavimo programas.</p>	<p>Vykdyti žmonių kvalifikacijos tobulinimo programas.</p> <p>Propaguoti mokymosi visą gyvenimą pranašumus.</p> <p>Užtikrinti distancinio mokymosi vystymą.</p> <p>Vykdyti suaugusiųjų kompiuterinio raštingumo lygio gerinimo programas.</p>	<p>Didinti bendrą išsilavinimo lygį.</p> <p>Įgyvendinti nacionalines ir regionines kvalifikacijos strategijas, siekiant užtikrinti geresnes paskatas tęstiniam mokymuisi</p> <p>Ir, tokiu būdu, didinant darbo produktyvumą bei kokybę.</p> <p>Ypatingai siekti gerinti darbo jėgos raštingumą ir 16-19</p>

		<p>galimybes stažuotis.</p> <p>Sukurti informacinę švietimo valdymo sistemą, vykdyti švietimo stebėsenai būtinus tyrimus ir analizę.</p> <p>Iki 2012 m. pasiekti, kad ne mažiau kaip 15 proc. 25-64 m. šalies gyventojų bei ne mažiau kaip 85 proc. darbingo amžiaus gyventojų gebėtų naudotis kompiuterinėmis informacinėmis technologijomis.</p> <p>Pasiekti iki 2012 m., kad ne mažiau kaip 95 proc. vaikų, įgijusių pagrindinį išsilavinimą, mokytųsi toliau ir įgytų išsilavinimą bei darbo rinkoje paklausią profesinę kvalifikaciją, 50 proc. mokinių mokytųsi pagal profesinio rengimo programas.</p>	<p>įkūrimo projektą.</p>				<p>metų amžiaus žemos kvalifikacijos (o ypač menkai apmokamų) darbuotojų dalyvavimą bei pasiekimus.</p> <p>Skatinti moterų verslumą.</p>
--	--	---	--------------------------	--	--	--	--

Struktūrinius fondus administruojančios Lietuvos institucijos

Tarpinės institucijos ir įgyvendinančiosios institucijos pagal priemones

Europos Sąjungos paramos skirstymo kryptys

